

SANOMALEHDET SOTAJALALLA

Yleisradion rahoitusmallia koskeva sanomalehtijulkisuus 2008–2010

Terhi Pirilä-Porvali

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kevät 2014

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department Viestintätieteiden
Tekijä – Author Terhi Pirilä-Porvali	
Työn nimi – Title Sanomalehdet sotajalalla. Yleisradion rahoitusmallia koskeva sanomalehtijulkisuus 2008–2010	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year toukokuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 113 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract <p>Ylen rahoitus koostui vuoteen 2012 saakka televisiomaksuilla kerätyistä varoista. Yleisradion rahoitukseen on kohdistunut 2000-luvulla muutospaineita teknologisen murroksen myötä. Viestintäministeri Suvi Lindén (kok.) asetti 12.2.2008 kansanedustaja Mika Lintilän (kesk.) johtaman parlamentaarisen työryhmän pohtimaan Ylen rahoitusta. Työryhmän asettaminen oli eräänlainen sysäys mediassa keskustella siitä, millä tavalla Yleä tulevaisuudessa tullaan rahoittamaan. Samalla keskusteltiin laajemmin julkisen palvelun yhtiöstä ja sen roolista Suomessa. Tässä tutkielmassa pyritään viidestä suomalaisesta sanomalehdestä 12.2.2008–12.3.2010 kerättyjen 184 artikkelin kautta analysoimaan sitä, millaista keskustelua Yleisradion roolista ja rahoituksesta käytiin. Tutkielmassa esitellään myös julkisen palvelun malleja eri puolilta Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa ja verrataan niitä julkisen palvelun toimintaan Suomessa.</p> <p>Sanomalehtien artikkeleista on etsitty sekä ajallisia että teemallisia yhteneväisyyksiä ja näin pyritty hahmottamaan sitä, oliko sanomalehdillä yhtenäinen linja Yleisradiota koskeneessa uutisoinnissaan. Tutkimusaineiston perusteella voidaan havaita, että sanomalehtien uutisoinnissa oli paljon yhtäläisyyksiä. Eri puolilta Suomea ja eri mediatalojen kustantamana ilmestyvien lehtien mielipiteissä oli huomattavissa selvää yhteneväisyyttä niin ajallisesti kuin sisällöllisesti. Mielipiteet lisäksi samankaltaistuivat mitä pidemmälle ajanjaksoa tarkasteltiin. Vuonna 2008 Yleisradion rahoitusmalli ja yhtiön rooli ei vielä herättänyt suurta keskustelua, mutta erityisesti vuoden 2009 alkupuolella keskustelu vilkastui ja selkeä taitekohta aineistossa on huhtikuu 2009, jolloin Lintilän työryhmä jätti loppuraporttinsa ja Yleisradion roolista keskusteltiin erityisen vilkkaasti. Aineisto päättyy maaliskuuhun 2010, jolloin ministeri Lindén yllättäen veti pois esityksensä Yleisradion rahoitukseksi ja asia siirrettiin päätettäväksi seuraavalle vaalikaudelle.</p>	
Asiasanat – Keywords Yleisradio, rahoitusmalli, julkinen palvelu, mediamaksu, sanomalehdet, teema-analyysi	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 JULKISEN PALVELUN KÄSITE JA YLEISRADIO.....	8
3 JULKISEN PALVELUN YHTIÖT EUROOPASSA JA MAAILMALLA.....	13
3.1 Tiedonvälitys ja yhteiskunta.....	14
3.2 Välimerellinen malli.....	18
3.3 Pohjois- ja keskieurooppalainen malli.....	19
3.4 Liberaali malli	22
3.4. Vertailua Suomen ja muiden Pohjois-Euroopan julkisen palvelun yhtiöiden välillä	24
3.5 Yleisradio Suomessa	28
4. AINEISTO JA ANALYYSIMENETELMÄT	32
4.1 Valikoima sanomalehtiä.....	32
4.2. Aineiston kerääminen	38
4.3. Analyysimenetelmät	45
5 ANALYYSI YLEN RAHOITUSKESKUSTELUSTA.....	47
5.1 Aamulehti seurasi Yleisradiota monipuolisesti eri osastoillaan.....	47
5.2. Helsingin Sanomat johti keskustelua	51
5.3 Kaleva lehtenä kritisoi, mutta toimittajat ymmärsivät.....	61
5.4 Kauppalehti toi keskusteluun yrittäjien äänen	70
5.5 Ärhäkkä ja maakuntaansa puolustava Keskisuomalainen	80
5.6 Aineisto aikajanalla.....	88
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	97
7 JÄLKISANAT	101
KIRJALLISUUS	107

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa on perehdytty vuosina 2008–2010 käytyyn julkiseen keskusteluun Suomen Yleisradiosta, ennen kaikkea keskusteluun Ylen rahoituksesta sekä Ylen roolista suhteessa kaupallisiin toimijoihin. Syksystä 2008 saakka mediassa keskusteltiin Yleisradion roolista nyt ja tulevaisuuden mediakentässä. Kaupalliset mediat, ennen kaikkea sanomalehdet, kritisoivat Yleä muun muassa sen ohjelmistosta, internetissä tarjottavan sisällön laajuudesta ja Ylen rahoituksen tulevaisuudesta. Työssäni tutkin, millaisia väitteitä kaupallisessa mediassa on esitetty ja mitkä ovat kiistanalaisimmat alueet Ylen toiminnassa.

Yle on historiansa aikana ollut rahoituksensa puolesta osittain riippuvainen kulloisestakin hallituksesta ja eduskunnasta. Ylen rahoitus koostui vuoteen 2012 saakka televisiomaksuilla kerätyistä varoista. Hallitus ja eduskunta määrittivät tv-maksun tason. Toinen muuttuja, joka määrittä Ylen käytettävissä olevan budjetin, oli televisiomaksun maksaneiden kotitalouksien määrä. Näin ollen sekä maksun taso että maksajien määrä vaikuttivat julkisen palvelun yhtiön käytössä olleisiin vuosittaisiin varoihin.

Yleisradion rahoitukseen on kohdistunut muutospaineita muun muassa teknologisen murroksen myötä. Teknologinen murros eli käytännössä internetin mullistava vaikutus kuluttajien mediankäyttötottumuksiin on vaikuttanut sekä sähköisen median että sanomalehtien käyttöön. Kaupallisille mediataloille internet on tarkoittanut toisaalta uusia ansaintamahdollisuuksia, mutta tuonut myös uusia kustannuksia. Yleisradiolle murros puolestaan on tarkoittanut perinteisen televisionkatselun vähenemisen myötä vähemmän tv-lupamaksuja. Taloudellisesti kireinä aikoina mediatalot ovat kyseenalaistaneet entistä voimakkaammin Ylen roolin ja rahoituksen.

Suomessa käyty mediakeskustelu ei kuitenkaan ole pelkästään kotimaista alkupeirää, vaan liittyy selvästi viime vuosikymmenten eurooppalaiseen kehitykseen.

Euroopan Unioni on pyrkinyt sääntelyllään tekemään rajanvetoa kaupallisten mediayhtiöiden ja julkisen palvelun yhtiöiden välille. Suomessa tätä problematiikkaa on avattu Eero Paukun vuonna 2004 julkaistussa Liikenne- ja viestintäministeriön tilaamassa tutkimusraportissa ”Yleisradio, julkinen palvelu ja sananvapaus”.

Paukun mukaan Euroopassa audiovisuaalisella toimialalla on nähtävissä kolme suurta muutosta, jotka ovat vaikuttaneet koko alaan viime vuosikymmeninä. Ensinnäkin ala on *eurooppalaistunut* eli jäsenvaltioiden audiovisuaalista alaa koskevaa lainsäädäntöä on harmonisoitu. Unioni on kiinnittänyt huomiota etenkin siihen, että sananvapaus jäsenmaissa olisi mahdollisimman suuri. Toisekseen ala on *kaupallistunut*. Vielä 1980-luvulla lähes jokaisessa Länsi-Euroopan maassa oli olemassa valtiollinen monopoli yleisradiotoiminnassa. Nykyisin lähes jokaisessa eurooppalaisessa maassa on myös kaupallisia toimijoita radio- ja tv-toiminnassa. Kolmanneksi yleisradiotoimiala on *oikeudellistunut* eli lainsäädäntöä on tullut lisää ja iso osa tästä lainsäädännöstä on kansainvälistä alkuperää. Käytännössä yleisradiotoiminnan kilpailuoikeudellinen sääntely on lisääntynyt. (Paukku, 2004, 9.)

Näistä EU:n kilpailulainsäädännöstä tulevista paineista sekä teknologisen murroksen aiheuttamasta televisiolupamaksun maksajien vähenemisestä johtuen myös Suomessa ryhdyttiin siis käytännössä miettimään Ylen rahoitusta ja roolia uudelleen.

Viestintäministeri Suvi Lindén (kok.) asetti 12.2.2008 kansanedustaja Mika Lintilän (kesk.) johtaman parlamentaarisen eli kaikkien eduskuntapuolueiden edustajat käsittävän työryhmän pohtimaan Ylen rahoitusta. Työryhmän pohdittavana oli muun muassa rahoitusmallin muuttaminen ja ministerin mukaan kaikki vaihtoehdot olivat pöydällä, mutta henkilökohtaisena mielipiteenään hän rajasi Yleisradion mainosrahoitteisuuden pois keinovalikoimasta. (Lindén asetti työryhmän uudistamaan ylen rahoitusta, Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote 12.2.2008.)

Työryhmän asettaminen oli eräänlainen sysäys mediassakin kiivaasti keskustella siitä, millä tavalla Yleä tulevaisuudessa tullaan rahoittamaan, mihin kaikkeen ra-

han pitää riittää ja mitä kaikkea rahalla pitää saada. Samalla keskusteltiin luonnollisesti siitä, mihin Ylen rahoitusta nimenomaan ei pidä käyttää.

Lintilän työryhmä jätti raporttinsa ministeri Lindénille 23.4.2009. Työryhmä päätyi yksimielisesti esittämään niin kutsuttua mediamaksua, kotitalouskohtaista maksua, jota kerättäisiin veroluonteisesti kaikilta kotitalouksilta ja yrityksiltä, riippumatta siitä, omistavatko ne televisiota tai miten aktiivisesti ne käyttävät Ylen palveluita. (Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja rahoitusta selvittävä työryhmä; puh.joht. Mika Lintilä, 2009, Yleisradio Oy:n julkinen palvelu ja rahoitus. Työryhmän loppuraportti.)

Syksyllä 2009 ministeri Lindén tiedotti, että hallitus on päättänyt mediamaksun tasosta ja sen voimaan tulemisesta vuonna 2012 (Hallituspuolueet sopivat yleisradiomaksusta ja Ylen valvonnan uudistamisesta, 1.10.2009, Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote).

Vilkkaan ja vaiherikkaan keskustelun jälkeen ministeri Lindén 11.3.2010 kuitenkin yllättäen kertoi päättäneensä, että Yleisradion hallintomallia ja rahoitusta koskevaa kokonaisuudistusta ei ole mahdollista viedä eteenpäin ja että näin ollen hän ei tuokaan kyseistä lakiesitystä eduskuntaan sillä vaalikaudella. Päätöstään ministeri perusteli muun muassa sillä, että Yleisradiota koskevan kokonaisuudistuksen eteenpäin vieminen ei saanut riittävän laajaa parlamentaarista tukea. Lisäksi Lindénin mukaan veroluonteiseen yleisradiomaksuun olisi liittynyt monenlaisia sosiaalisia ongelmia ja se olisi ollut useille erityisryhmille epäoikeudenmukainen. (YLEN kokonaisuudistus jatkovalmisteluun, 11.3.2010, Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote.)

Samalla Lindén kuitenkin ilmoitti, että Ylen hallinnon uudistamiseen on olemassa hyvä ratkaisu, mutta rahoituksen osalta vaihtoehtoja tulee vielä arvioida. Lindénin mukaan liikenne- ja viestintäministeriö aikoi jatkaa Ylen kokonaisuudistukseen tähtäävää valmistelutyötä ja tavoitteena oli, että vuonna 2011 hallitusohjelman tekijöillä oli mahdollisuus tehdä tarvittavat linjaukset seuraavaan hallitusohjelmaan. Hallitus määritteli vuoden 2009 syksyllä Ylen rahoituksen tason vuodelle

2011 tv-maksulla. Ministerin mukaan tuolloinen tv-maksujärjestelmä oli edelleen riittävän toimiva ja se turvasi Ylen rahoituksen. (YLEn kokonaisuudistus jatkovalmisteluun, 11.3.2010, Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote.)

Lintilän työryhmän (2009, 12) esittämä mediamaksu olisi ollut samansuuruinen kaikille kotitalouksille. Yritysten mediamaksuun kaavailtiin porrastusta siten, että vain yritykset tai yhteisöt, joiden liikevaihto olisi yli 400 000 euroa, olisivat maksaneet mediamaksua. Vaikka kotitalouksien maksaman mediamaksu olisi ollut huomattavasti pienempi kuin silloinen tv-lupamaksu, herätti summan suuruus kuitenkin voimakasta kritiikkiä.

Mediamaksu ja ylipäätään Ylen rahoituksen tulevaisuus on ollut herkullinen aihe kaupallisille medioille yllyttää kansaa keskustelemaan Yleisradiosta, sen roolista ja rahoituksesta. Uuden veroluonteisen maksun esittäminen luonnollisesti herätti vastarintaa. Moni kansalainen perusteli kantaansa sillä, että ei omista televisiota. Yle ja poliittiset toimijat kuitenkin perustelivat mediamaksua julkisuudessa muun muassa sillä, että yhtiö tuottaa paljon muutakin sisältöä kuin pelkkiä televisio-ohjelmia, esimerkiksi radio-ohjelmia ja uuden median palveluita lähinnä internetiin. Vaikka Yleisradion kaupalliset kilpailijat kritisivatkin veroluonteista Yleisradiolle korvamerkittyä maksua, nekin kuitenkin myönsivät, että ennen kaikkea aika ja teknologinen murros ovat ajaneet tv-lupamaksun ohi.

Teknologinen murros tarkoittaa käytännössä sitä, että yhä useampi katsoo ja kuuntelee Yleisradion ja kaupallisten toimijoiden tuottamaa sisältöä jostain muualta kuin televisio- ja radiovastaanottimista. Internetin tv- ja radio-ohjelmat ovat ladattavissa ja katsottavissa koska tahansa. Suomessakin Yleisradion lisäksi myös kaikilla suurimmilla kaupallisilla toimijoilla on omat verkkopalvelunsa, joissa ohjelmat ovat katsottavissa ajasta ja paikasta riippumatta. Osaa ohjelmista ei välttämättä edes esitetä televisiossa, vaan ne ovat katsottavissa ainoastaan verkossa. Sisältö on siis nopeasti eriytynyt päätelaitteesta riippumattomaksi. Etenkin nuoremmissa ikäluokissa moni on luopunut perinteisestä televisiosta. Tietokone tai tabletti ja niihin kytketty laajakaista on korvannut sekä radion että television. Samalla Yleisradio ja myös kaupalliset tv-kanavat ovat ryhtyneet tuottamaan uutisiin ja muuta sisältöään myös verkkosivuilleen.

Toisaalta teknologinen murros on sähköisen median lisäksi koskettanut rajusti myös sanomalehtiä. Lähes kaikilla lehdillä on oma verkkoversionsa ja sanomalehtien sisältö on enemmän tai vähemmän vapaasti saatavissa verkosta. Tämä on aiheuttanut ja aiheuttaa lehdille kustannuksia, mutta ansaintalogiikka verkossa on vaikea. Verkkomainonnalla on vaikea kattaa verkkolehdestä aiheutuvia kuluja ja samaan aikaan perinteisen printtilehden tilaajat ja mainostajat ovat vähentyneet.

Kaupalliset mediat syytivät lupamaksuilla rahoitettua Yleä epäterveestä kilpailusta muun muassa liian viihteellisellä sisällöllä, joka ei kuulu julkisen palvelun tehtävään. Sanomalehtien Liitto ilmaisi 20.3.2009 julki huolensa Ylen uudesta strategiasta, joka liiton mielestä uhkaa moniarvoista tiedonvälitystä ja laventaa julkisen palvelun käsitettä.

Erityisesti pienten ja keskisuurten lehtien levikkialueilla Yleisradion aktivoituminen tietäisi levikistä ja ilmoituksista tulonsa saaville lehdille kasvavia vaikeuksia. Pienenevät yleisöt johtaisivat heikkeneviin voimavaroihin, lehtien pienentämiseen, henkilökunnan irtisanimisiin ja pahimmassa tapauksessa jopa lehtikuolemiin. Tämä ei voi olla valtion varoin tuetun julkisen palvelun tarkoitus. (Sanomalehtien Liitto, 20.3.2009, Julkinen palvelu ei saa uhata moniarvoisuutta.)

Sanomalehtien Liiton hallituksen puheenjohtajana oli aloittanut tammikuussa 2009 Helsingin Sanomia kustantavan Sanoma Oy:n eli silloisen Sanoma Newsin toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen. Jo nimityksestään kertovassa tiedotteessa Pentikäinen kertoi mielipiteensä Yleisradion ja sanomalehtien rooleista. Pentikäisen mielestä Ylen pyrkimyksistä oli laajentaa julkisen palvelun roolia ja Sanomalehtien Liiton tehtävä puolestaan oli puuttua tähän. (Mikael Pentikäinen Sanomalehtien Liiton johtoon, 22.1.2009, Sanomalehtien Liitto.)

Tutkimuksessani avaan keväästä 2008 kevääseen 2010 käydyin keskustelun taustoja ja pohdin eri toimijoiden motiiveja ja näkökulmia keskustelussa. Käytännössä aineistoanalyysinä toteutetun työni aineiston olen koonnut muutamien eri mediataloihin kuuluvien laajalevikkisten lehtien sähköisistä arkistoista ajalta

12.2.2008–12.3.2010. Aineiston keräämisen on aloitettu 12.2.2008, jolloin viestintäministeri asetti Lintilän työryhmän selvittämään Yleisradion roolia ja rahoitusta. Reilun kahden vuoden kuluttua 11.3.2010 viestintäministeri puolestaan ilmoitti, että esitystä Yleisradion rahoitusmallista ei tuoda eduskuntaan kuluvalle vaalikaudella. Nämä ovat loogiset alku- ja päätepisteet, kun tarkastellaan kaupallisten sanomalehtien Yleisradion roolista ja rahoituksesta käymää keskustelua.

Tutkimuksessani käyn systemaattisesti läpi aineistoani ja etsin sieltä mahdollisia eri medioiden johdonmukaisesti esiin tuomia linjauksia. Keskeisiä tutkimuskysymyksiäni ovat:

- Onko eri medioiden mielipiteissä yhtenäisyyttä?
- Onko lehtien kannanotoilla ajallisia yhtäläisyyksiä?
- On väitetty, että kaupalliset toimijat kävivät systemaattista kampanjaa Yleä vastaan, onko näin?

Samalla oletuksena on, että lehtien kirjoituksissa nousee esiin, millaisia asioita Ylen toiminnassa on kritisoitu. Tutkimusaineistoon ei ole otettu mukaan lehtien yleisönosastokirjoituksia tai muita suoria kansalaismielipiteitä, mutta myös lehtien juttujen kautta välittyy käsitys kansalaismielipiteestä ja siitä, millaisia asioita Ylen roolissa korostettiin ja millaisia puolestaan kritisoitiin. Mielenkiintoista on myös tutkia, millaisia rahoitusmalleja eri toimijat julkisen palvelun yhtiöllä Suomessa olisivat mielellään nähneet.

Tutkimukseni avaa myös julkisen palvelun käsitettä. Samalla tulee luotua katsaus siihen, millaisia erilaisia broadcasting-toiminnan malleja maailmalla on ja mistä erilaiset mallit juontavat juurensa. Erilaiset tavat ja suhtautumiset julkisen palvelun yhtiön rooliin ja rahoitukseen ovat muokkaantuneet eri maissa kunkin maan historian, kulttuurin ja poliittisen ilmapiirin vaikutuksesta.

Suomessa Yleisradion historia ulottuu 1920-luvulle. Ylen historia on monipolvinen ja mielenkiintoinen, välillä se on ollut huomattavan poliittinen, välillä taas pyrkinyt aitoon riippumattomuuteen. Kansainvälisiä vaikutteita ja malleja on otettu Suomeen eri aikoina eri maista. Tällä hetkellä niin kutsuttu liberaali malli, jossa

julkisen palvelun osuus lähetystoiminnasta on verrattain pieni suhteessa kaupallisiin toimijoihin, tuntuu olevan rantautumassa Suomeenkin. Osittain tämä tausta näkyi myös Yleisradion rahoituksesta ja roolista käydyssä keskustelussa.

Kansainvälinen vertailu eri maiden ja julkisten palvelun yhtiöiden välillä on myös sikäli relevanttia, että Euroopan Unioniin kuuluvat maat noudattavat samoja direktiivejä ja monissa muissakin maissa keskustellaan samanlaisesta rajanvedosta julkisen palvelun yhtiön ja kaupallisten yhtiöiden välillä. Myös teknologinen murros haastaa mediakenttää samalla tavalla kaikissa länsimaissa.

Tutkijana olen pyrkinyt katsomaan Yleisradion mediamaksusta käytyä keskustelua objektiivisesti. Laaja aineisto on antanut hyvän ja monipuolisen käsityksen käydyistä keskustelusta yli kahden vuoden ajalta. Tutkimuskysymyksiä on tietoisesti tarkasteltu vain kaupallisten sanomalehtien näkökulmasta ja etsitty niiden välisiä yhteyksiä ja samanlaisia teemoja. Yleisradion toiminta ja kannanotot omaan rooliinsa ja rahoitukseensa eivät ole olleet relevantteja tämän tutkimuksen keskeisten kysymysten kannalta.

Olen tarvittaessa peilannut näkemyksiä myös omiin kokemuksiini työelämässä sekä kaupallisten mediatalojen että Yleisradion palveluksessa. Työhistoriassani olen työskennellyt toimittajana niin itsenäisessä paikallislehdessä, suureen maakunnalliseen yhtymään kuuluvassa maakuntalehdessä, Sanoma-konserniin kuuluneessa Nelosen uutisissa sekä viimeiset vuodet Yleisradion aluetoimituksissa yhteensä neljällä eri paikkakunnalla.

Työkokemukset ovat osittain auttaneet ymmärtämään käytyä mediakeskustelua ja eri toimijoiden kannanottoja. Johtopäätösten vetämiseen olen kuitenkin käyttänyt määrällisen ja laadullisen analyysin menetelmiä ja aineistostani nousevia ajallisia ja teemallisia yhteneväisyyksiä.

2 JULKISEN PALVELUN KÄSITE JA YLEISRADIO

Julkisella palvelulla tarkoitetaan tiedonvälityksessä palveluita, joita valtio tavalla tai toisella rahoittaa. Useimmissa maissa tiedonvälitys on koettu niin tärkeäksi asiaksi, että osa tiedonvälityksestä halutaan pitää markkinavoimien ulkopuolella. Yleensä kysymys on ennen kaikkea radio- ja televisiolähetuksista, mutta nykyisin julkisen palvelun yhtiöt tuottavat myös verkkosisältöä sekä palveluita mobiililaitteisiin.

Monissa Suomeen verrattavissa Euroopan maissa julkisen palvelun tehtäväksiänto on laaja ja se kattaa muun muassa uutisvälityksen sekä viihteen, mukaan luettuna urheilun, tarjoamisen. Länsimaissa julkisen palvelun tiedonvälitykselle on yleensä aina asetettu tavoitteita esimerkiksi kielellisten vähemmistöjen tiedonvälityksestä huolehtimisesta sekä monipuolisen kulttuuriohjelmiston tarjoamisesta. Määrittelyn sisältö vastaa suomalaista käsitettä ”täysi palvelu”. Tämän lisäksi useimmiten mainitaan sisältöpalvelut internetissä tai online-palveluina. Tehtäväksiannot eri maissa sisältävät usein laajan luettelon tehtävistä ja erillistehtävistä. Eri maissa tehtävien yksityiskohtaisuuden aste vaihtelee samoin kuin tapa, jolla toimeksiänto annetaan. (Lintilä et al. 2009, 18.)

Suomessa julkisesta palvelusta huolehtii Yleisradio Oy. Yleisradio tarjoaa sisältöä perinteisesti radiossa ja televisiossa ja nykyään yhä enemmän myös niin sanotusti uusien palveluiden kautta eli internetissä ja mobiilissa. Yleisradio itse määritteli julkisen palvelun tehtävänsä vuonna 2009 seuraavasti:

Julkinen palvelu, public service, tarkoittaa yleisradiotoiminnassa sitä, että ohjelmatarjonta taataan kaikille kansalaisille yhtäläisin ehdoin asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta. Julkinen palvelu tarkoittaa myös riippumatonta tiedonvälitystä. YLEn kohdalla riippumattomuuden takaa se, että toiminta rahoite-

taan 90-prosenttisesti tv-maksulla. Tv-maksun kerää Viestintävirasto ja sen määrästä päättää valtioneuvosto.

Julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmistoon sisältyvät erityis- ja pienryhmien sekä vähemmistöjen palvelut. Lisäksi YLEn vastuulla on mm. tiedonvälitys kriisitilanteissa. YLE Radio Suomi on viranomaistiedotusten kanava. Julkisen palvelun ohjelmistoon kuuluvat myös lastenohjelmat, opetusohjelmat ja hartausohjelmat. (Ylen arvot, saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.yle.fi/yleista/arvot.shtml.>](http://www.yle.fi/yleista/arvot.shtml))

Yleisradion toiminnasta säädetään Suomessa omalla laillaan, Laki Yleisradio Oy:stä. Lisäksi Yleisradion toimintaan vaikuttavat suoraan myös muutamat muut lait, kuten esimerkiksi Laki televisio- ja radiotoiminnasta sekä Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä. Yleisradiolaissa määritellään Ylen tehtävät ja todetaan, että yhtiön tehtävänä on tuoda televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Ylen täytyy ohjelmistossaan muun muassa erityisesti tukea kansanvaltaa, tarjota monipuolisia tietoja ja mielipiteitä ja tukea vuorovaikutusmahdollisuuksia. Ylen pitää tuottaa ja luoda kotimaista kulttuuria ja taidetta sekä ottaa huomioon sivistykselliset ja tasa-arvonäkökohdat ohjelmistossaan. Viihteestä laki toteaa, että Yleisradio on pitää tuottaa, luoda ja kehittää virikkeellistä viihdettä. Ylen pitää tarjota ohjelmistossaan lastenohjelmia sekä hartausohjelmia. Yhtiön on kohdeltava yhtäläisesti suomen- ja ruotsinkielisiä väestöryhmiä sekä tuotettava ohjelmistoja myös saamen, romanin ja viittomakielellä. Lisäksi on tuettava monikulttuurisuutta ja suvaitsevaisuutta, edistettävä kulttuurien monimuotoisuutta ja ylläpidettävä ulkomaille suunnattua ohjelmatarjontaa. Ylen on lisäksi huolehdittava viranomaistiedotteiden välittämisestä sekä varauduttava televisio- ja radiotoiminnan hoitamiseen myös poikkeusoloissa. (Laki Yleisradio Oy:stä.)

Yleisradion julkista palvelua ja rahoitusta selvittäneen kansanedustaja Mika Lintilän johtaman työryhmän mukaan silloiset lain vaatimukset vastasivat pääosin hyvin silloista tilannetta sekä muuttunutta toimintaympäristöä ja EU-säädöksiä. Pieninä tarkennuksina työryhmä esitti lakiin muutamia muutoksia, kuten että lakiin

kirjattaisiin että velvoite ”täyden palvelun ohjelmistosta” korvattaisiin sanoilla ”monipuolinen ja kattava”. Samoin työryhmä esitti lakiin täsmennystä, että palveluja voidaan tarjota ”valtakunnallisesti ja alueellisesti” ja perusteli näkemystään sillä, että tämä sanamuoto vastaisi silloista vallitsevaa tilaa. (Lintilä et al. 2009, 9.)

Ylen rahoitus hoidettiin vuosikymmeniä keräämällä radiolupamaksua ja myöhemmin tv-lupamaksua. Tällaista rahoitusmuodon yleisimpänä perusteluna on ollut, että se takaa julkisen tiedonvälityksen riippumattomuuden, kun rahoitus ei tule suoraan valtion budjetista.

Suomen liittyttyä Euroopan unioniin on pitänyt ottaa huomioon myös eurooppalaisesta lainsäädännöstä tulevat reunaehdot. Unionin pääperiaatteisiin kuuluu edistää ihmisten, palveluiden ja työvoiman vapaata liikkuvuutta ja poistaa kilpailun esteitä. Näin ollen audiovisuaalisella alalla on Euroopan laajuisesti keskusteltu valtioiden tukemien julkisen palvelun yhtiöiden asemasta. Kuten jo edellä on mainittu, keskustelu on syntynyt etenkin siksi, että viime vuosikymmeninä Euroopassa kaupallinen yleisradiotoiminta on vahvistunut.

Euroopan neuvosto on kuitenkin tunnustanut eri kannanotoissaan syyt siihen, miksi tiedonvälitystä on syytä säännellä ja näin ollen peruste julkisen palvelun yhtiöille on olemassa. Neuvoston mukaan audiovisuaalisella alalla on ennen kaikkea kulttuuriulottuvuus, minkä lisäksi sillä on keskeinen asema demokratian edistämässä. Tämän vuoksi sääntelyssä on edelleen pyrittävä yleistä etua koskeviin tavoitteisiin, joita ovat esimerkiksi kulttuurien ja kielten monimuotoisuus sekä yhteiskunnan moniarvoisuus. Näin ollen yhteisön audiovisuaalisen alan kehittämisessä tulee neuvoston mukaan kiinnittää huomiota niin kulttuurisiin, kilpailullisiin kuin teollisiin ulottuvuuksiin. (Paukku, 2004, 15.)

Tutkija Eero Paukku on kiteyttänyt raportissaan ne suuntaukset, joiden välisissä ristiaallokossa audiovisuaalisen alan lainsäädäntöä ja direktiivejä Euroopassa kirjoitetaan. Hän puhuu dirigistisestä ja liberaalista suuntauksesta, jotka painottavat eri näkökulmia suhtautumisessa julkisen palvelun yhtiöihin.

Euroopan yhteisön suhtautumisessa audiovisuaaliseen toimialaan vallitsee siis kaksi erilaista painotusta: *dirigistinen* ja *liberalistinen*

suuntaus. *Dirigistinen* ajattelutapa tarkoittaa sääntelyhakuista sekä kulttuurisia ja yhteiskunnallisia tavoitteita painottavaa suhtautumista yhteisön audiovisuaaliseen sektoriin. *Liberalistinen* ajattelutapa lähtee taas siitä, että audiovisuaalinen sektori ei juuri eroa muista taloudellisen toiminnan lohkoista, minkä vuoksi siinä tulee korostaa markkinoiden vapautta. Näistä *dirigistisen* suuntaus vahvasti kannustaan viime vuosikymmenen (1990-luku) aikana, mikä käy ilmi viimeisistä komission ja neuvoston asiakirjoista. Kehitystä edesauttoi kulttuuristen päämäärien painottaminen yhteisön toiminnassa, EY:n perustamissopimukseen vuonna 1993 lisätyn 128 artiklan myötä (nykyinen 151 art.). Artiklan mukaan yhteisö ottaa kulttuuriin liittyvät näkökohdat huomioon EY:n perustamissopimuksen määräysten mukaisessa toiminnassa sekä pyrkii tarvittaessa tukemaan ja täydentämään jäsenvaltioiden toimintaa eri aloilla. Näihin aloihin lukeutuu esimerkiksi audiovisuaalinen sektori. (Pauku, 2004, 16.)

Aivan samat dirigistinen ja liberalistinen suuntaus ovat nähtävissä myös kotimaisessa keskustelussa. Tässä tutkimuksessa analysoidut kaupallisilla markkinoilla toimivat sanomalehdet pyrkivät pääkirjoituksissaan luonnollisesti tuomaan esiin liberalistisia näkökulmia. Ne pyrkivät osoittamaan, että sellaista ohjelmatuotantoa, jota julkisin varoin on syytä tukea, on entistä vähemmän.

Perinteinen näkemys julkisen palvelun yhtiöistä puolestaan korostaa dirigististä ajattelutapaa, jolla on omat kannattajansa. Paradoksaalista kyllä, kaupallisten toimijoiden lisääntynyt tarjonta ja esimerkiksi niiden tuottamat viihdeohjelmat kevyine tosi-tv-sarjoineen ovat nostaneet esiin dirigistisiä näkökulmia. Toisin sanoen halvalla tuotetut viihdeohjelmat ovat nostaneet ajatuksen siitä, että julkisen palvelun yhtiö onkin laadun tae ja siksi sitä tarvitaan entistä enemmän vastapainoksi aikana, jolloin kaupallinen tarjonta lisääntyy. Tällaisen näkökulman esitti esimerkiksi sanomalehti Kalevan radio- ja tv-aiheiseen uutisointiin erikoistunut toimittaja Carita Forsman (Nurinan sijaan pitäisi hyödyntää omaa osaamista, Kaleva, 22.1.2010).

Tämän keskustelun myötä parlamentaarinen työryhmä etsi Yleisradiolle uusia rahoitusmalleja, joilla toisaalta pystyttäisiin turvaamaan sen rahoitus pitkäjänteisesti teknologisen murroksen jälkeisessä ajassa ja toisaalta pitämään julkisen palvelun yhtiö tarpeeksi riippumattomana kulloisistakin vallanpitäjistä eli käytännössä maan hallituksesta.

Lintilän työryhmä arvioi erilaisia rahoitusvaihtoehtoja. Näitä olivat televisiomaksuun perustuvan järjestelmän jatkaminen tai kansalaisilta, yrityksiltä ja yhteisöiltä suoraan perittävä maksujärjestelmä tai verovaroin kustannettava järjestelmä eli niin sanottu budjettirahoitus tai markkinaehtoisesti järjestettävä rahoitus (esimerkiksi mainostulot tai tilauspohjainen järjestelmä) tai toimialan sisältä kerättävä rahoitus (Lintilä et al. 2009, 45). Työryhmä päätyi esittämään kansalaisilta, yrityksiltä ja yhteisöiltä suoraan perittävää asuntokuntaakohtaista maksujärjestelmää (Lintilä et al. 2009, 10). Työryhmä perusteli kyseistä mallia julkisen palvelun ja sen käyttäjän välisen yleisösuhteen säilyttämisellä ja julkisen palvelun riippumattomuuden takaamisella (Lintilä et al. 2009, 9).

3 JULKISEN PALVELUN YHTIÖT EUROOPASSA JA MAAILMALLA

Julkisen palvelun tiedonvälitys on osa länsimaista demokratiaa ja yhteiskuntaa. Eri puolilla maailmaa julkisen palvelun yhtiöiden asema ja esimerkiksi yhtiömuoto vaihtelevat jonkin verran. Samoin vaihtelee se, millaisia vaatimuksia julkiselle palvelulle on asetettu ja millaisiin asioihin yhtiöiden toivotaan eri maissa keskittyvän. Näihin seikkoihin vaikuttaa kyseisen maan poliittinen kulttuuri sekä esimerkiksi maan kielivähemmistöt.

Daniel C. Hallin ja Paolo Mancini ovat teoksessaan *Comparing Media Systems, Three Models of Media and Politics* hahmotelleet kolme erilaista mallia, joilla julkinen palvelu tuotetaan eri puolilla maailmaa. Hallin ja Mancini ovat malleja luodessaan käyttäneet viitekehystenään Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan yhteiskuntia, joita he ovat vertailleet neljän eri muuttujan avulla ja näin päätyneet ryhmittelemään eri maiden julkisen palvelun yhtiöt kolmen eri mallin mukaan toimiviksi.

Julkinen palvelu on kuitenkin ennen kaikkea eurooppalainen ilmiö ja siksi tässä työssä esitellään eri puolilla Eurooppaa esiintyviä julkisen palvelun malleja. Eurooppalaisen kulttuuriperinnön myötä julkisen palvelun variaatiot ovat levinneet anglo-amerikkalaisiin maihin, mutta perinteeltään ne liittyvät eurooppalaiseen taustaan. Tässä työssä ei ole esitelty esimerkiksi Itä-Euroopan maiden julkisen palvelun yhtiöitä, sillä niiden historiallinen kehitys on erilainen ja perinne hyvin nuorta, koska kommunistisissa maissa julkisen palvelun legitimitetti ei päässyt kehittymään ja valtiollinen tiedonvälitys ymmärrettiin hyvin eri tavalla kuin länsimaissa.

3.1 Tiedonvälitys ja yhteiskunta

Hallinin ja Mancinin tarkastelun kohteina ovat olleet: 1) *mediamarkkinoiden kehitys*, erityisesti joukkotiedotusvälineiden ja sanomalehtien vahvuus tai heikkous, 2) *poliittinen riippuvuus* eli miten paljon ja millaisia yhteyksiä medialla ja poliittisilla puolueilla on, 3) *journalismin ammattillistuminen* ja sen kehittyminen ja 4) *valtiollisen kontrollin määrä* ja laatu suhteessa mediaan (Hallin & Mancini, 2004, 21).

Mediamarkkinoiden ja niiden myötä julkisen palvelun kehittymisessä on otettava huomioon kunkin maan historia ja tausta. Hallinin ja Mancinin mukaan julkisen palvelun kehittymiseen ja eri maiden kulttuuriin joukkotiedotusvälineiden käytössä vaikuttavat edelleenkin paljon muun muassa se, miten sanomalehdistö on syntynyt ja millainen rooli sanomalehdillä on ihmisten arjessa ollut.

Joissain maissa sanomalehdistö kehittyi 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Joissain maissa lehdistö puolestaan ei kehittynyt. Historialliset erot heijastuvat nykyään selkeinä eroina sanomalehtien levikeissä, joissa kärjessä on Norja 720 lehdellä tuhatta aikuista kohti ja alhaisimpana Kreikka 78 lehdellä tuhatta aikuista kohti. Suuret sanomalehtien levikkimäärät ovat tyypillisiä Skandinavian ja Pohjois-Euroopan maille, matalat luvut puolestaan Etelä-Euroopan maille. (Hallin & Mancini, 2004, 22.)

On kuitenkin hyvä havaita, että maissa joissa sanomalehtien lukeminen on vähäisempää, suuri yleisö seuraa poliittisiakin tapahtumia pitkälti sähköisen median kautta. Mediakentän poliittisista riippuvuuksista Hallin ja Mancini toteavat, että viime vuosikymmeninä suorat yhteydet sanomalehtien ja poliittisten puolueiden välillä ovat käyneet harvinaisimmiksi. Hallin ja Mancini kuitenkin toteavat, että journalismi ei voi missään olosuhteissa olla täysin neutraalia, vaikka sitä voidaan tavoitellakin. Jo esimerkiksi tietyt rutiinomaiset tiedonkeruumenetelmät, toimit-

tajien rekrytointimenetelmät tai yhteiskunnassa laajemmin hyväksytyt näkemykset vaikuttavat journalismiin. (Hallin & Mancini, 2004, 26.)

Hallinin ja Mancinin mukaan sähköisen median lähetystoiminnan johtaminen ja sääntely suhteessa politiikkaan ja valtaa pitäviin on yleensä toteutettu neljän eri mallin mukaan.

Hallitusjohtoisessa mallissa julkinen palvelu on suoraan hallituksen tai poliittisen enemmistön ohjauksessa. Tästä tyypillinen esimerkki on Ranskan julkisen palvelun lähetystoiminta presidentti, kenraali Charles de Gaullen aikana. Monissa Euroopan maissa lähetystoiminta oli poliittisen enemmistön ohjauksessa sähköisen lähetystoiminnan historian alkuvaiheissa, mutta toiminta kehittyi myöhemmin muulla tavoin ohjatuksi.

Ammatillisesta mallista selkein esimerkki on Britannian julkisen palvelun yhtiö British Broadcasting Corporation, BBC. Vahvan perinteen mukaan lähetystoiminta on eristetty poliittisesta kontrollista ja sitä johtavat sähköisen lähetystoiminnan ammattilaiset. Sama malli on tyypillinen myös Kanadan, Irlannin ja USA:n julkisen palvelun yhtiöille sekä joillekin Skandinavian maille.

Parlamentaarisen tai suhteutetun edustuksen mallissa julkisen palvelun kontrolli on jaettu poliittisten puolueiden kesken suhteellisen edustuksen mukaan. Tästä esimerkkinä on Italian televisioyhtiö RAI 1980-luvulla, jolloin sekä johtoryhmä että kolme televisiokanavaa oli jaettu eri puolueiden valvontaan. Parlamentaarinen malli erottuu selvästi hallitusjohtoisesta mallista yhteiskunnissa, joissa valta on jakaantunut useiden eri puolueiden välille ja joissa hallitukset muodostuvat useista eri puolueista.

”Kansalais-” tai **”yhdyskuntamallissa”** on siinä mielessä samoja piirteitä parlamentaarisen mallin kanssa, että kansalaismallissakin julkisen palvelun kontrolloimisen valta on jaettu eri toimijoiden kes-

ken. Tässä mallissa toimijoita on kuitenkin muitakin kuin pelkästään poliittisten puolueiden vallanpitäjät. Näitä toimijoita voivat olla muut yhteiskunnan kannalta merkittävät ryhmät ja järjestöt, kuten esimerkiksi ammattiliitot, työnantaja- ja yrittäjäjärjestöt, uskonnolliset yhteisöt ja etniset järjestöt. Hollannin yleisradioyhtiö on puhtain esimerkki tällä tavoin hallinnoidusta julkisesta palvelusta. (Hallin & Mancini, 2004, 30–32.)

Suomen julkisen palvelun yhtiössä Yleisradiossa voidaan havaita piirteitä sekä ammatillisesta mallista että parlamentaarista mallista. Ylen hallintoneuvosto on eduskunnan nimeämä ja se koostuu käytännössä kansanedustajista. Hallintoneuvoston jäsenissä on sekä hallituspuolueiden että oppositiopuolueiden edustajia. Ylen hallitus puolestaan koostuu eri alojen ihmisistä, joista osalla on selkeä poliittinen tausta. Hallintoneuvosto tai hallitus ei kuitenkaan puutu Yleisradion journalistiseen sisältöön. Ammatillisen mallin piirteitä Yleisradiossa edustaa se, että yhtiötä johtaa ammattijohtaja ja sen johtoryhmä koostuu talossa työskentelevistä lähetystoiminnan ja journalismin ammattilaisista. Yleisradion johtajilla on perinteisesti ollut poliittinen tausta tai jonkin puolueen jäsenkirja. Yleisradion historian aikana yhtiö on ollut välillä politisoituneempi, heijastaen tässä ympäröivää yhteiskuntaa. Keväällä 2010 Ylen toimitusjohtajana aloittanut Lauri Kivinen ei ole minäkään puolueen jäsen, vaikka hänen sanotaan omaavan porvarillisen maailmankatsomuksen.

Hallinin ja Mancinin mukaan onkin tyypillistä, että todellisuudessa nykyään julkisen palvelun yhtiöiden suhteessa poliittisiin vallanpitäjiin on piirteitä useasta erimallista. Juuri Skandinaviassa tämä on tyypillistä, sillä ammatillisuutta arvostetaan ja ohjelman sisällön tuottajilla on yleensä itsenäinen asema myös julkisen palvelun yhtiöissä.

Samaan aikaan mediamarkkinoiden ja sanomalehdistön kehittymisen kanssa myös journalistien työnkuva on muuttunut ja ammatillistunut. Toisin kuin monissa muissa niin sanotuissa vapaissa ammateissa, kuten vaikkapa lääkärin tai juristin työssä, journalistina toimimiseen ei tarvita mitään tiettyä koulutusta tai oppiarvoa.

Siitä huolimatta muodollinen ammatillinen koulutus on tullut huomattavan yleiseksi ja sitä odotetaan yhä enemmän journalisteiltakin.

Tarkasteltaessa valtion roolia suhteessa mediaan Hallin ja Mancini nostavat esiin useita seikkoja. He huomauttavat, että jokaisessa yhteiskunnassa valtiolla on merkittävä rooli siinä, millaiseksi mediakenttä muodostuu. Valtion rooli kuitenkin vaihtelee huomattavasti eri maissa. Tärkein muoto valtion toiminnassa mediakentällä ovat julkisen palvelun yhtiöt, joita on ollut kaikissa Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan maissa pienimpiä valtioita lukuun ottamatta. Monissa maissa julkisen palvelun yhtiöt ovat olleet ainoita tai pääasiallisia sähköisen median toimijoita viimeisiin vuosikymmeniin saakka. Vaikka viimeisinä vuosina ja vuosikymmeninä on tapahtunut vahva kaupallisten yhtiöiden merkityksen kasvaminen, ovat julkisen palvelun yhtiöt edelleen merkittäviä vaikuttajia Euroopan ja Pohjois-Amerikassa myös Kanadan mediakentillä. (Hallin & Mancini, 2004, 41–43.)

Julkisen palvelun yhtiöt eivät ole kuitenkaan ainoa muoto, jolla valtiot vaikuttavat mediamarkkinoihin. Useissa maissa valtio on myös omistanut uutistoimistoja, sanomalehtiä tai muita media-alan sidoksissa olevia yhtiöitä. Lehdistötuet ovat myös monissa maissa olleet merkittävässä roolissa mediamarkkinoiden ohjailussa. Kun mietitään valtion roolia mediakentän kehittämisessä, on muistettava myös valtionyhtiöt, jotka usein ovat merkittäviä mainostajia ja näin osaltaan vaikuttavat eri välineiden menestymiseen.

Ennen kaikkea valtiot kuitenkin vaikuttavat mediakenttään lainsäädännöllä. Esimerkiksi lait valtiollisen tiedon saamisesta, lait median keskittymiseen, omistukseen ja kilpailuun liittyen, vaalilait ja poliittinen viestintä vaalien aikana ovat valtion suoria keinoja vaikuttaa median toimintaedellytyksiin. Lisäksi valtiovalta voi vaikuttaa mediakenttään esimerkiksi toimilupia myöntämällä. (Hallin & Mancini, 2004, 43–44.)

Näitä samoja keinoja valtio on käyttänyt Suomessakin. Esimerkiksi laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta antaa selvät raamit toimittajien mahdollisuuksille tehdä työtään. Valtioneuvosto puolestaan myöntää toimiluvat maanpäällisen tv- ja radiotoiminnan harjoittamiseen.

Tiedonvälitys ja julkisen palvelun järjestäminen riippuu monella tavalla ympäröivästä yhteiskunnasta ja toisaalta myös tiedonvälitys muokkaa yhteiskuntaa koko ajan. Moni historiallinen seikka ja yhteiskunnalliset kehityskulut vaikuttavat edelleen ja ovat muovanneet myös eri maiden mediamarkkinoita erilaisiksi. Ennen kaikkea poliittisella järjestelmällä ja valtion roolilla mediamarkkinoilla on iso merkitys siihen, miten julkista palvelua tuotetaan ja miten toisaalta julkinen palvelu vaikuttaa yhteiskuntaan.

Edellä on tarkasteltu Hallinin ja Mancinin vertailuja eri maiden *mediamarkkinoiden kehityksestä, mediamarkkinoiden poliittinen riippuvuudesta, journalismin ammattillistumisesta sekä valtion roolista tiedonvälityksen ohjailijana*. Näiden neljän muuttujan perusteella Hallin ja Mancini ovat luoneet kolme eri mallia, joihin he ovat jakaneet Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan maiden tavat tuottaa julkista palvelua.

3.2 Välimerellinen malli

Välimerellisen mallin mukaan voidaan katsoa julkisen palvelun järjestetyn Etelä-Euroopan maissa; Portugalissa, Espanjassa, Kreikassa ja Italiassa. Kolmea ensin mainittua yhdistää se, että niissä demokratisoituminen pääsi käyntiin vasta suhteellisen myöhään, sillä diktatuurit kukistettiin näissä maissa vasta 1970-luvulla. Italiassa sama tapahtui hieman aikaisemmin, toisen maailmansodan jälkeen. Erotuksena muihin Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan maihin on juuri se, että liberaalit instituutiot, kuten kapitalistinen teollistuminen ja poliittinen demokratisoituminen tapahtuivat myöhään. Lisäksi vanha maataomistava aristokratia, absoluuttinen valtiovalta ja katolinen tai ortodoksinen kirkko käyttivät näissä maissa paljon valtaa. Toisaalta taas demokratisoitumisen jälkeen poliittisten puolueiden kirjo säilyi laajempaan ja poliittiset eroavaisuudet jyrkempinä kuin muissa Euroopan valtioissa.

Hallin ja Mancini ovat sijoittaneet myös Ranskan julkisen palvelun Välimerellisen mallin mukaan ohjatuksi. Ranska poikkeaa monessa mielessä muista Välimeren maista, mutta samankaltaisuuksia on silti eniten näiden maiden kanssa. Välimerelliselle mallille on tyypillistä valtion voimakas ohjaus julkisen palvelun yhtiössä ja sen ohjelmasisällöissä. Ranskan tiedonvälityksen historiassa näin on ollutkin. Lisäksi ranskalaisen ja muiden Välimeren maiden median välillä on suora historiallinen yhteys; Napoleonin valloitusten mukana moderni sanomalehdistö levisi Italiaan ja Pyreneiden niemimaalle. Ranskalainen tiedonvälitys toimi siis esimerkkinä näiden maiden journalismikehitykselle. (Hallin & Mancini, 2004, 89–90.)

Välimerelliseen malliin kuuluu vahva poliittinen ohjaus. Kyseisissä maissa kaupallinen tiedonvälitys ei kehittynyt yhtä voimakkaaksi kuin Pohjois-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, sanomalehtien levikit säilyivät suhteellisen pieninä ja sähköisellä medialla on ollut keskeinen rooli tiedonvälityksessä. Myöskään journalismin ammatillistuminen ei ole kehittynyt yhtä nopeasti kuin muualla, Välimeren maissa journalistit ovat usein olleet lojaaleja tietylle puolueelle tai olleet itse aktiivisia poliittisia toimijoita.

Vaikka Välimerellinen malli saattaa kuulostaa monella tapaa ongelmalliselta, voi siitäkin kuitenkin löytää hyviä puolia. Koska media on tiiviisti yhteydessä poliittisiin toimijoihin ja koska poliittisten puolueiden ja näkemysten kirjo on laaja, on myös mediassa esillä useita eri mielipiteitä ja näkökulmia. Toisaalta taas on otettava huomioon, että Välimeren maat ovat varsinkin 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä olleet monella tapaa menestyksekkäitä, sillä ne ovat kyenneet kuromaan umpeen elintasokuilua muun Euroopan välillä ja pystyivät vakauttamaan demokraattiset järjestelmät.

3.3 Pohjois- ja keskieurooppalainen malli

Pohjois- ja keskieurooppalainen malli tiedonvälityksessä ja julkisen palvelun tuotannossa kehittyi nimensä mukaan Pohjois- ja Keski-Euroopassa. Tähän ryhmään

Hallin ja Mancini lukevat Skandinavian maat, Saksan, Itävallan, Sveitsin ja Hollannin. Kielellisesti alue on monimuotoinen, mutta siihen kuuluu kolme maata, joissa saksa on vahva kieli ja lisäksi Hollanti, Tanska, Ruotsi ja Norja ovat kielellisesti lähellä saksaa. Luonnollisesti kulttuurillisten ja poliittisten ilmiöiden kulkeutuminen maasta toiseen on ollut helppoa, kun kielimuuri on ollut matala. Myös Belgia luetaan kuuluvaksi tähän ryhmään, vaikka siellä jossakin mielessä on piirteitä myös Välimerellisen mallin tiedonvälityskulttuurista.

Pohjois- ja Keski-Euroopan historia on ollut konfliktien täyttämää. Toisaalta konfliktitkin ovat muovanneet ja vieneet kulttuuria ja yhteiskuntaa eteenpäin. Lutelerin uskonpuhdistuksen voidaan katsoa vaikuttaneen voimakkaasti kyseisellä alueella. Protestanttisen uskonpuhdistuksen vaatimuksiin kuului jokaisen oikeus saada lukea Raamattua omalla kielellään. Näin ollen Pohjois- ja Keski-Euroopan maissa protestanttiset kirkot alkoivat opettaa kansaa lukemaan ja lukutaito olikin jo varhain laajojen kansanjoukkojen ulottuvilla näissä maissa. Ennen vuotta 1800 Eurooppa pystytään historioitsijoiden mukaan jakamaan erilaisiin alueisiin lukutaidon perusteella; Ruotsi, Tanska, Suomi, Islanti, Skotlanti, Geneven alue, Alankomaat sekä osia Ranskasta, Saksasta ja Englannista olivat jo saavuttaneet laajan lukutaidon. (Hallin & Mancini, 2004, 148.)

Hallinin ja Mancinin mukaan demokraattisen yhteisöllisyyden mallissa erikoista on se, että siinä esiintyy rinnakkain kolme sellaista tekijää, joita ei muissa malleissa ole, ei ainakaan yhtä aikaa samassa historiallisessa kehityksen vaiheessa. Ensinnäkin kyseisen mallin maissa on ollut vahva riippuvuus median ja poliittisten toimijoiden välillä. Samaan aikaan maissa on kuitenkin kehittynyt myös voimakkaat kaupallisen median markkinat. Lukutaito oli pohjana myös varhain kehittyneelle sanomalehdistölle ja edelleen Skandinavian maissa on Japanin ohella maailman korkeimmat luvut sanomalehtien levikeissä suhteessa asukasmäärään. (Hallin & Mancini, 2004, 145.)

Toisaalta taas Pohjois- ja Keski-Euroopan maissa on varhain myös kehittynyt journalismin ammatillistuminen, johon kuuluu konsensus ammatillisista standar-

deista, siitä että laadukas journalismi on yhteinen etu ja lisäksi journalismilla on ollut suuri autonomia moneen muuhun yhteiskunnalliseen voimatekijään nähden.

Kolmas Pohjois- ja Keski-Euroopan maita muokannut tekijä liittyy valtion rooliin. Useissa näissä maissa kehittyi jo varhain omaa hallintoa ja yhteiskuntajärjestelmiä. Samoin lehdistön vapaus ymmärrettiin ja tunnustettiin varhain, ensimmäisenä maailmassa Ruotsissa 1766 ja muissakin alueen maissa melko pian tämän jälkeen. Toisaalta taas nämä maat omaksuivat 1900-luvulla vahvan hyvinvointivaltion mallin, johon kuuluu voimakas valtion osallistuminen yhteiskunnan eri sektoreille, myös tiedonvälitykseen. (Hallin & Mancini, 2004, 145.)

Demokraattisen yhteisöllisyyden mallille ovat tyypillisiä siis yhtä aikaa vahva kaupallinen tiedonvälitys ja liberaalit instituutiot, mutta samalla myös hyvinvointiyhteiskunta, jossa valtiolla on merkittävä rooli eri sektoreilla. Tämän mallin maissa valta on yleensä jakautunut usean eri puolueen kesken ja niissä vallitsee myös vahva kansalaisyhteiskunta, jonka eri toimijat hakevat konsensusta ”yhteisen hyvän” vuoksi. Lehdistön vapaudella ja mahdollisuuksilla päästä käsiksi myös valtiolliseen tietoon on pitkät ja laajat perinteet. Pohjois- ja keskieuropalaisessa mallissa vallitsee mediakentällä suuri konsensus siitä, että valtiolla on positiivinen rooli julkisen palvelun tiedonvälittäjänä ja samalla turvaamassa tasa-arvoisia mahdollisuuksia tiedon saantiin ja erilaisten näkemysten kuuluviin saattamiseksi.

Suomi kuuluu selkeästi Hallinin ja Mancinin jaottelussa Pohjois- ja keskieuropalaisen mallin piiriin. Täällä vaikuttaa yhä edelleen luterilaisen kirkon ja varhaisen lukutaidon myötä syntynyt laaja lehdistö ja lehtien levikit ovat pohjoismaiseen tapaan korkeita. Valta on Suomessakin jakautunut usean eri puolueen kesken ja täällä vallitsee kohtuullisen vahva kansalaisyhteiskunta. Lehdistön vapautta pidetään edelleen Suomessa tärkeänä arvona ja esimerkiksi lehdistön lähdesuoja on vahva. Lehdistöä ja hyvien journalististen tapojen noudattamista valvoo Julkisen sanan neuvosto (JSN), jolle voi tehdä kanteluita lehdistön ja toimittajien työhön liittyen. JSN antaa joko vapauttavia tai langettavia päätöksiä, joiden tarkoituksena on osaltaan ennaltaehkäistä lehdistön ylilyöntejä.

Vahvan pohjois- ja keskieurooppalaisen mallin rinnalle on kuitenkin Suomessa ja muuallakin Euroopassa nousemassa liberaalin mallin piirteet. Juuri tästä perinteisen ja Suomessa uuden ajattelun ristiriidasta syntyy välillä kiivaskin keskustelu siitä, mihin suuntaan julkisen palvelun roolia pitäisi maassamme ohjata.

3.4 Liberaali malli

Viimeinen Hallinin ja Mancinin malleista on liberaali tai pohjoisatlanttinen malli, jota joskus kutsutaan myös angloamerikkalaiseksi tiedonvälityksen malliksi. Tämän mallin mukaan tiedonvälitys on toteutettu Yhdysvalloissa, Kanadassa, Isossa-Britanniassa ja Irlannissa. Hallin ja Mancini (2004,198) huomauttavat, että vaikka yleensä liberaalin mallin maat on niputettu tiiviisti samaan muottiin, on muistettava, että tosiasiasa tämänkin mallin sisällä on suuria eroavaisuuksia tiedonvälityksessä. Yhdysvallat on puhtain esimerkki liberaalista tiedonvälityksestä, kun taas Isossa-Britanniassa konservatismi ja sosiaalidemokratia ovat vaikuttaneet vahvemmin kuin Yhdysvalloissa. Irlannissa ja Kanadassa puolestaan kansallisen identiteetin muotoutuminen vaikuttaa myös tiedonvälityskulttuuriin. Kanada kuuluu edelleen Brittiläiseen Kansainyhteisöön ja tämä näkyy myös tiedonvälityksessä siten, että julkisen palvelun yhtiö CBC toimii pitkälti BBC:n mallin mukaan. Näin ollen eroavaisuuksista huolimatta Ison-Britannian, Yhdysvaltojen, Irlannin ja Kanadan tiedonvälityskulttuureissa on tärkeitä yhtäläisyyksiä ja niiden tiedonvälityksen historiat nivoutuvat yhteen monella tavalla.

Jokaisessa liberaalin mallin maassa kaupallinen sanomalehdistö kehittyi varhain ja siitä kehittyi dominoiva tiedonvälityksen muoto, niin että se syrjäytti puolueiden, ammattiliittojen, uskonnollisten yhteisöiden tai muiden ylläpitäjien ei-kaupallisen tiedonvälityksen. Näissä maissa valtion rooli ja sääntely on hyvin vähäistä ja samoin lehdistön poliittisen riippumattomuuden perinne on vahva. Tästä kuitenkin tärkeänä poikkeuksena on Britannia. Sanomalehtien levikit laskivat liberaalin mallin maissa vasta television tulon myötä, eivätkä nykyään ole yhtä korkeita kuin

Skandinaviassa tai Japanissa, mutta silti suhteellisen suuria. Britannia on liberaalin mallin maista levikkien kärjessä 400 myydyllä lehdellä tuhatta asukasta kohden. (Hallin & Mancini, 198–199, 202.)

Kaikissa neljässä maassa journalismin ammatillistuminen on ollut melko vahvaa. Muissa maissa paitsi Irlannissa kaupallinen sähköinen media on suuremmassa roolissa kuin useimmissa Manner-Euroopan maissa. Ennen kaikkea Yhdysvalloissa julkisen palvelun yhtiö on marginaalisen pieni suhteessa sähköisen tiedonvälityksen kenttään. Britanniassa, Kanadassa ja Irlannissa julkisen palvelun yhtiö on kuitenkin ollut merkittävässä roolissa tiedonvälityksen historiassa. (Hallin & Mancini, 2004, 198.)

Liberaalin mallin maissa monet sosiaaliset ja poliittiset piirteet ovat keskeisesti vaikuttaneet myös mediakentän muotoutumiseen. Näitä piirteitä ovat olleet muun muassa varhainen teollistuminen, rajoitettu valtiovalta, kaksipuoluejärjestelmä ja individualismi. Liberaalin mallin maissa tiedonvälitys on ollut erotettuna poliittisista puolueista ja valtiojohtoisuutta mediasektorilla on rajoitettu verrattuna muihin malleihin.

Liberaalin mallin sisällä on kuitenkin myös monia jännitteitä tai ristiriitoja. Näitä ovat esimerkiksi ristiriita yksityisen omistajuuden ja sen odotuksen välillä, että media palvelisi yhteistä hyvää. Samoin journalismin etiikan ja kaupallisuuden paineiden välillä voi olla ristiriitoja ja jännitteitä. Myös perinteisen liberaalin tiedonvälityksen ja sananvapauden sekä kansallisen turvallisuuden ajattelun välillä saattaa ilmetä ristiriitoja.

Hallinin ja Mancinin mukaan liberaali malli nähdään maailmalla yleensä ideaalina, jota kohti tulee pyrkiä. Liberaalin mallin maissa on pitkä ja vahva perinne sananvapaudessa ja niillä on myös erittäin menestyksekkäs kulttuurillinen toimiala. Esimerkiksi BBC nähdään julkisen palvelun lippulaivana, ja se kiistämättä ansaitsee maineensa, sillä sillä on suhteellisen itsenäinen asema poliittisesti ja hyvä tasapaino julkisen palvelun ja yleisön maun tyydyttäjänä.

Liberaaliin malliin sisältyy kuitenkin myös ongelmia, sillä voidaan kysyä palvelevatko esimerkiksi voimakkaasti kaupallinen brittiläinen lehdistö tai amerikkalaiset tv-yhtiöt sittenkään tarpeeksi laajasti koko yhteiskuntaa ja joutuuko journalismin etiikka taipumaan kaupallisuuden alla. Hallinin ja Mancinin mukaan liberaalin mallin suuntaan ollaan siirtymässä monessa maassa ja toisaalta mallin heikkoudet pitää ottaa tällöin huomioon. Hallin ja Mancini huomauttavat, että liberaali malli on syntynyt aivan erilaisessa sosiaalisessa ja poliittisessä kontekstissa kuin muut tarkastellut mallit. (Hallin & Mancini, 2004, 247–248.)

3.4. Vertailua Suomen ja muiden Pohjois-Euroopan julkisen palvelun yhtiöiden välillä

Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja rahoitusta selvittäneen työryhmän loppuraportissa (ns. Lintilän työryhmä) on vertailtu eri Euroopan maiden julkisen palvelun yhtiöitä. Mukaan vertailuun on otettu lähinnä sellaisia maita, joiden kanssa Suomen julkisen palvelun yhtiötä voidaan mielekkäästi vertailla eli Hallinin ja Mancinin järjestelmässä nämä maat on sijoitettu Pohjois- ja Keski-Euroopan malliin. Näitä maita ovat Ruotsi, Tanska, Norja, Hollanti, Itävalta ja Sveitsi. Vertailtavuutta on perusteltu sillä, että kyseiset maat ovat pieniä ja kaksi- tai monikielisiä maita. Juuri monikielisyyden takia mukana on myös Irlanti, jossa muutoin julkisen palvelun osalta on toteutettu liberaalia mallia. Suurista liberaalin mallin maista raportissa on lisäksi selvitetty Ison-Britannian julkisen palvelun yhtiön, BBC:n toteutusta. Perusteluna tälle mainitaan se, että julkisen palvelun toiminnalla on Isossa-Britanniassa pitkät perinteet ja sitä pidetään perinteisesti julkisen palvelun esimerkkinä. (Lintilä et al. 2009, 16)

Raportissa todetaan, että muissakin EU-maissa on vastaavia julkisen palvelun yhtiöitä, mutta koska maat ovat poliittiselta ja kulttuuriselta taustaltaan erilaisia kuin Suomi, ei näitä yhtiöitä ole raportissa verrattu. Tässä yhteydessä viitattiin esimerkiksi Hallinin ja Mancinin jaon Välimerellisen mallin maihin Portugaliin,

Espanjaan, Ranskaan ja Kreikkaan sekä Belgiaan ja Saksaan. (Lintilä et al. 2009, 16.)

Seuraavassa käsittelen lyhyesti Suomen kanssa vertailukelpoisten maiden tapoja järjestää julkisen palvelun tiedonvälityksensä.

Ruotsissa julkisen palvelun tehtävistä vastaa kolme yhtiömuotoista yritystä, joiden tehtävät on säädelty lailla. Lisäksi tehtävistä on säädetty tarkemmin toimiluvissa ja yhtiöiden velvollisuuksia ja tehtäviä määrittelee vuosittain myös parlamentti hyväksyessään toimintaan osoitettavat määrärahat. Julkisen palvelun yhtiön SVT:n on mahdollista harjoittaa kaupallista toimintaa, kunhan se eriytetään muusta toiminnasta, toiminta kattaa siitä syntyneet kulut ja on kilpailuneutraalia. Sponsorointi on tietyissä erityistilanteissa sallittu. Ruotsin julkisen palvelun yhtiöiden toimeksiantoon sisältyvät määräykset noudattelevat suurelta osin samaa linjaa kuin Suomessakin. On kuitenkin huomattava, että tehtävät on määritelty yksityiskohtaisemmin kuin Suomessa. Esimerkiksi erikseen on mainittu, että pohjoismaisten ohjelmien tavoitteena on vahvistaa pohjoismaisia kulttuurisiteitä ja ohjelmiston heijastettavia monia eri Ruotsissa olemassa olevia kulttuureja. (Lintilä et al. 2009, 16–17.)

Norjassa julkinen palvelu on järjestetty osakeyhtiömuotoisen yrityksen kautta. Toimeksiannosta päätetään yhtiökokouksessa, mutta käytännössä päätäntävalta on kulttuuri- ja kirkkoministeriöllä. Erona Suomeen ja Ruotsiin Norjassa julkisen palvelun yhtiön *edellytetään* harjoittavan myös kaupallista toimintaa, jonka tavoitteena on tuottaa tuloja yleisradiotoiminnalle. Tätä kaupallista toimintaa varten Norjan yleisradioyhtiö NRK:lla on tytäryhtiö NRK Aktivum. Myös Norjassa julkisen palvelun tehtävissä korostetaan vähemmistöjen palvelemista, etenkin saamenkielisen kielivähemmistön asema on mainittu. Samoin erikseen todetaan, että julkisen palvelun yhtiön radio- ja tv-kanavien on esitettävä valtion rahoittamien musiikki- ja teatteri-instituutioiden taide-esityksiä. (Lintilä et al. 2009, 17–18.)

Tanskassa julkista palvelua tarjoaa DR, joka on valtion itsenäinen laitos. Lisäksi Tanskassa toimii julkisen palvelun tv-kanavana kokonaan mainosrahoitteinen TV2. Julkisen palvelun tavoitteena on muun muassa laaja tarjonta, laatu, moni-

puolisuus ja moniarvoisuus. DR:n tehtävät on määritelty laissa, mutta muuten sopimuksellisuudella on Tanskassa vahva rooli julkisen palvelun sisällön tarkemmassa määrittelyssä. Poliittiset puolueet sopivat joka vaalikausi mediapoliittisen sopimuksen, jota voidaan väli vuosina muuttaa ja täydentää. Lisäksi DR ja kulttuuriministeri solmivat erillisen sopimuksen, joka määrittää tarkemmin julkisen palvelun sisältöä. Yleisradion julkista palvelua ja rahoitusta selvittäneen Lintilän työryhmän jättäessä raporttinsa vuonna 2009 Tanskan kulttuuriministerin ja DR:n välinen sopimus oli voimassa vuosille 2007–2010 ja siinä oli määrätty muun muassa ohjelma-arkistojen digitalisoinnista ja niiden saatavuuden edistämisestä. DR voi julkisen toiminnan ohella harjoittaa muutakin ohjelmatoimintaa ja siihen liittyvää teletoimintaa. (Lintilä et al. 2009, 18.)

Hollannissa julkisesta palvelusta vastaa säätiönä toimiva NOS. Se on varsinaisesti katto-organisaatio, jonka eri alaorganisaatiot vastaavat erilaisten ohjelmasisältöjen lähettämisestä. Paikallisilla organisaatioilla on puolestaan vastuu oman alueensa kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön edistämisestä. Toimilupa on myönnetty NOS:lle ja sen jäsenorganisaatioille myönnetään lähetyssaikaa. Julkisen palvelun sisällöstä on määrätty laissa ja toimiluvassa. Hollannissa esitetään myös mainoksia julkisen palvelun valtakunnallisilla kanavilla. (Lintilä et al. 2009, 19.)

Hallinin ja Mancinin (2004, 30–32) mukaan sähköisen median lähetystoiminnan johtaminen ja sääntely suhteessa politiikkaan ja valtaa pitäviin on yleensä toteutettu neljän eri mallin mukaan. He pitävät Hollanin tapaa puhtaimpana esimerkkinä ”Kansalais-” tai ”yhdyskuntamallista”, jossa toimijoita on muitakin kuin pelkästään poliittisten puolueiden vallanpitäjät. Näitä toimijoita voivat olla muut yhteiskunnan kannalta merkittävät ryhmät ja järjestöt, kuten esimerkiksi ammattiliitot, työnantaja- ja yrittäjäjärjestöt, uskonnolliset yhteisöt ja etniset järjestöt.

Irlannissa julkisesta palvelusta huolehtii omalla laillaan perustettu voittoa tavoittelematon organisaatio RTE. Sen toiminnan sisällöstä päätetään toimiluvalla, jonka sille myöntää kommunikaatioministeriö ja jota tarkastellaan viiden vuoden välein. RTE:n tulee lain mukaan tarjota kattava ohjelmistokirjo irlannin ja englannin kielillä. Muutenkin RTE:n velvollisuuksissa korostetaan irlannin kielen merki-

tystä ja elävänä säilymistä sekä ohjelmatarjonnan alueellista tasapuolisuutta. RTE:n pitää lisäksi lähettää ohjelmia Irlannin ja Euroopan parlamenteista. (Lintilä et al. 2009, 19–20.)

Kuten Hollannissakin, myös **Itävallassa** julkisen palvelun tehtävää hoitaa säätiömuotoinen organisaatio. ORF saa toimilupansa suoraan laista, jossa on yksityiskohtainen tehtäväluettelo. ORF:n tehtäviin kuuluu muun muassa edistää itävaltalaisista identiteettiä ja eurooppalaisen integraation ymmärtämystä sekä ”edistää kansalaisten kiinnostusta aktiiviseen urheiluosallistumiseen”. ORF saa harjoittaa myös kaupallista toimintaa, kunhan sitä ei rahoiteta ohjelmatoiminnan tuotoista ja lisäksi kaupallinen toiminta on organisatorisesti ja taloudellisesti erotettava julkisesta palvelusta. (Lintilä et al. 2009, 20–21.)

Monikielisessä **Sveitsissä** julkisesta palvelusta huolehtii SRG SSR, joka koostuu neljästä kieliperusteisesta yhdistyksestä. Julkisen palvelun tehtävät asetetaan peräti perustuslaissa ja lisäksi omassa laissa sekä toimiluvassa. Tehtävänannon mukaan SRG SSR:n on huolehdittava kattavasta ohjelmatarjonnasta italiaksi, ranskaksi ja saksaksi sekä lisäksi on oltava ainakin yksi radioasema retoromaania puhuville sveitsiläisille. Muiksi julkisen palvelun tehtäviksi on kirjattu esimerkiksi edistää Sveitsin ja ulkomailla asuvien sveitsiläisten suhteita ja parantaa Sveitsin ja sen etujen tuntemusta ulkomailla. Organisaatiolla on oikeus olla aktiivinen uusilla markkinoilla, kuten internetissä, mutta sillä ei ole kaupallista toimintaa. (Lintilä et al. 2009, 21.)

Iso-Britannia poikkeaa monella tavalla Suomesta ja muista Suomeen verrattavista maista siinä, miten julkisen palvelun ohjelmatoiminta on siellä järjestetty. Pitkien perinteidensä myötä se on kuitenkin mukana Lintilän työryhmän vertailussa. Britanniassa julkista palvelua harjoittava BBC on perustuslaillisesti luotu kuninkaallisella lupakirjalla. Maassa on myös toinen julkisen palvelun yhtiö Channel Four, joka on perustettu lailla. (Lintilä et al. 2009, 18.)

BBC:lle julkisen palvelun tehtävät on osoitettu sen lupakirjassa. Siihen liittyvä sopimus tunnustaa yhtiön toimituksellisen itsenäisyyden ja asettaa yksityiskohtai-

sesti julkisen palvelun velvoitteet. Tämän lisäksi BBC ja kulttuuriministeri solmivat erillisen sopimuksen, jossa on yksityiskohtaisempia määräyksiä. Nykyinen lupakirja ja sopimus kattavat vuodet 2006–2016. BBC:llä on kuusi yleistä tavoitetta, joita sen tulee edistää televisio-, radio- ja verkkopalveluidensa kautta. Näihin tavoitteisiin kuuluu muun muassa Yhdistyneen Kuningaskunnan (UK), sen alueiden, valtioiden ja yhteisöjen esittelemine sekä väestön auttaminen uusien viestintäteknologioiden hyödyntämisessä. BBC:llä on velvoite tuottaa lähetyksensä puolelta itse, neljännes ulkopuolisilla tuottajilla ja neljännes kilpailuttamalla oma ja ulkopuolisten tahojen tuotanto. Lisäksi BBC:llä on erillinen kaupallinen tytäryhtiö, BBC Worldwide Limited. (Lintilä et al. 2009, 18–19.)

Suomessa Yleisradion tehtävistä säädetään omalla lailla, Laki Yleisradio Oy:stä. Erona esimerkiksi joihinkin Pohjoismaihin ja BBC:in on, että Suomessa julkisen palvelun yhtiön ei sallita käyttää mainostuloja rahoituksensa keräämiseen eikä se saa myöskään esittää sponsoroituja ohjelmia. Yleisradiolla ei näin ollen ole esimerkiksi kaupalliseen toimintaan keskittyviä tytäryhtiöitä.

Sinänsä julkisen palvelun tehtävät vaikuttavat olevan pitkälti samankaltaisia vertailun kohteena olevissa maissa. Useimmissa maissa painotetaan vähemmistöjen palvelemista ja erityisesti palveluiden tarjoamista vähemmistöjen kielellä. Samoin korkeakulttuurin ja hartausohjelmien välittäminen ovat usein julkisen palvelun yhtiöiden tehtävälillä. Erityisesti Pohjoismaissa näkyy myös panostaminen lapsiin ja nuoriin. Tässä asiassa Suomessakin on vahvat perinteet.

3.5 Yleisradio Suomessa

Yleisradio aloitti Suomessa ennen kaikkea radiona. 9.9.1926 lähetettiin O.Y. Suomen Yleisradio – A.B. Finlands Rundradio -nimisen yhtiön ensimmäinen lähetys. Jo alusta asti ohjelmistoon kuuluivat uutiset, jotka STT tuolloin välitti. Kotimaan uutisissa kerrottiin tuolloin muun muassa Arkadianmäen kallioiden louhinnasta tulevan Eduskuntatalon rakentamisen tieltä. (Lyytinen 1996, 13–14.)

Monet edelleen oleelliset osat julkisen palvelun yhtiötä olivat mukana jo vuonna 1926 Yleisradion lähetyksissä. Uutiset, hartausohjelmat ja musiikki muodostivat ohjelmien rungon. Julkisen palvelun radioyhtiön haluttiin valistavan ja kohottavan kansan sivistystä, mutta alusta alkaen julkisen palvelun rooliin sopi myös viihde, esimerkiksi pakinoiden tai kuunnelmien muodossa. Mitään uutta 2000-luvun sanomalehtien kirjoittelussa liian vahvasta kilpailuasemasta ei ollut, sillä jo 1920-luvulla monet sanomalehtien edustajat pelkäsivät uuden välineen syrjäyttävän sanomalehdet kokonaan ja vievän lehtien mainosmarkat (Lyytinen 1996, 21).

Yleisradion alusta lähtien yhtiön rahoitus perustui lupamaksuihin. Tämäkin käytäntö oli omaksuttu Britannian BBC:ltä. Kuuntelulupien tuotto kerättiin radiorahastoon, johon kertyneitä tuloja jaettiin valtioneuvoston päätöksellä Yleisradion hyväksi (Lyytinen 1996, 126). Kun Yleisradion toiminta laajeni kattamaan myös tv-lähetykset, muuttui lupakin televisiolupamaksuksi, mutta pääpiirteissään Yleisradion rahoitus siis säilyi samanlaisena aina vuoteen 2013 saakka.

Aivan kaikessa ei kuitenkaan suomalaisessa yleisradiotoiminnassa otettu mallia Britanniasta tai Ruotsista, sillä alun perin Yleisradio ei ollut Suomen valtion omistama, vaan yhtiön omistivat eri järjestöt, kuten radioyhdistykset, osuustoiminnalliset liikkeet ja maatalousjärjestöt. Britanniassa puolestaan BBC:n omistivat alun perin yksityiset radiolaittevalmistajat ja Ruotsin yleisradiotoimintaa harjoittivat sanomalehdistö ja radioteollisuus. Valtiollistamiskehitys kuitenkin tapahtui melko pian niin Britanniassa kuin Suomessakin. BBC otettiin valtion haltuun 1927 ja Yleisradio Suomessa vuonna 1934. (Salokangas, 1996, 435.)

Suuri muutos suomalaisessa sähköisessä mediakentässä ja televisiotoiminnassa tapahtui vuoden 1993 alussa. Tuolloin toteutettiin kanavauudistus, jossa silloisen Kolmostelevisio korvasi MTV3-kanava. Valtakunnalliseksi laajentunut MTV3 oli kokonaan kaupallinen kanava ja nyt Mainostelevisio ohjelmat eivät olleet enää TV1:n ja TV2:n ohjelmien lomassa. Kolmostelevisio oli aloittanut vuonna 1985, mutta tuolloin kolmas kanava ei ollut näkynyt vielä läheskään koko maassa. (Hellman 2012, 359.)

Kaupallinen kanava osoittautui välittömästi menestykseksi, sillä osa jo Yleisradi-
on kanavilta tutuista viihdeohjelmista siirtyi suoraan uudelle kanavalle parhaaseen
katselu-aikaan. Samalla uusi valtakunnallinen kaupallinen kanava oli osa iso vies-
tintäpolitiikan murrosta.

Television suuri kanavauudistus oli Kolmostelevisi-
on perustamisen jälkialto. Viestintäpoliittisesti kyse oli yleisradioyhtiöiden aloitteesta ja valtioval-
lan siuna-
uksella käynnistetyn liberalisointihankkeen seuraavasta askeleesta, kilpailupoliit-
tisesti kilpailun vapauttamisen varsinaisesta alkupisteestä sekä kulttuuri- ja ohjel-
mapoliittisesti television kaupallistumiskehityksen vauhdittumisesta. (Hellman
2012, 360.)

Suuren kanavauudistuksen yhteydessä MTV3 sai oman toimilupansa, mutta sen
edellytettiin maksavan osasta tuotoistaan Yleisradiolle niin sanottuna julkisen
palvelun maksuna, jolla se vapautui julkisen palvelun tehtävistä, jotka eivät olleet
kaupallisesti kannattavia (Hellman 2012, 367). Muutenkin kaupallisen kanavan
toiminta oli säädellympää kuin nyt noin 20 vuotta myöhemmin, jolloin myös jul-
kisen palvelun maksusta on luovuttu.

Yleisradiota puolestaan tyydytti kanavauudistuksessa se, että sen asema ja tehtä-
vät säädettiin tästä eteenpäin laissa. Vuoden 1994 alusta voimaan astunut laki an-
toikin Yleisradiolle erityisaseman ja vapautti sen toimiluvasta. Se myös kirjasi
ensimmäistä kertaa Yleisradion julkisen palvelun tehtävät, jolla haluttiin ”koros-
taa lupamaksuilla rahoitettavan toiminnan erityisluonnetta”. Kaikille yhtäläisiin
ehdoin tarjottavan täyden palvelun ohjelmiston lisäksi nimettiin joukko erityisteh-
täviä, joita ei voitaisi rahoittaa kaupallisesti. (Hellman 2012, 369.)

Suuren kanavauudistuksen merkitys on ennen kaikkea siinä, että se aloitti televi-
sio toiminnan varsinaisen kilpailun ja oli suuri askel liberaalimpaan suuntaan vies-
tintäpolitiikassa. Tällainen kehitys oli ollut meneillään monessa muussakin Eu-
roopan maassa. Osaltaan sama kehitys jatkuu edelleen. Tämä näkyy myös Yleis-
radion rahoituksesta käydyssä keskustelussa, vaikka keskustelussa pääosapuolina
olivatkin kaupalliset sanomalehdet, eivät niinkään kaupalliset tv-kanavat. Tosin
suurimmissa mediataloissa Suomessa on nykyään sekä omat tv- ja radiokanavansa

että sanomalehdet. Näin ollen kilpailu on entisestään koventunut ja verkon tuleminen mukaan kokonaan uutena välineenä on aiheuttanut sen, että mediayhtiöt kilpailevat samoilla välineillä samoista kuluttajista.

MTV3 käynnisti myös katsojien niin sanotun segmentoitumisen eli jakautumisen erilaisiin ryhmiin. Yhtenäiskulttuuri alkoi murtua. Tämä kehitys on ollut erittäin voimakasta viime vuosina ja etenkin kaupalliset tv- ja radiokanavat ovat panostaneet tiettyihin segmentteihin eli asiakaskuntiin. Enää ei välttämättä edes tavoitella koko kansaa vaan kokonainen tv-kanava saatetaan suunnata esimerkiksi nuorehkoille kaupunkilaisille naisille. Kanavauudistus aloitti kehityksen, vaikka kohderyhmät eivät vielä olleetkaan tarkkaan rajatut.

Erityisesti TV1:lle ja MTV3:lle muodostui kanavauudistuksen myötä ”omat” yleisönsä. TV1:n julkisen palvelun pariin hakeutuvia luonnehti tietopohjainen televisionkatselun suuntautuneisuus, kun taas viihdepohjaisille mieltymyksille perustunut tv-suuntautuneisuus kohdistui MTV:n kaupalliseen ohjelmistoon TV2:n palvellessa tilanteen mukaan molempia. (Hellman 2012, 363.)

2000-luvulla mediamarkkinoiden kilpailu on koventunut ennen kaikkea internetin myötä. Verkossa on helppo jakaa tekstiä, kuvaa, liikkuvaa kuvaa ja sosiaalinen media osaltaan luo kaikille mediataloille paineita olla mukana verkossa ja onnistua näkymään erilaisten kohderyhmien silmissä. Toistaiseksi sanomalehtien laskevat levikit ovat osaltaan ajaneet lehdet ahtaalle, kun taas kaupalliset tv-kanavat ovat pärjänneet kilpailussa paremmin.

4. AINEISTO JA ANALYYSIMENETELMÄT

Seuraavissa luvuissa tarkastelen sanomalehtien Yleisradioon ja mediamaksukusteluun liittyvää keskustelua. Tarkoituksena on tarkastella sanomalehtien kirjoituksia ja vertailla niitä sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Tutkimusstrategiana on käytetty vertailevaa tutkimusta. Tämä strategia valittiin siksi, että vertailevaan tutkimusstrategiaan on helppo yhdistää sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen ominaisuuksia.

Tutkimusta varten on kerätty tietyistä sanomalehdistä yli kahden vuoden ajanjaksolla 12.2.2008–12.3.2010 niiden Yleisradiota, sen roolia ja rahoitusta käsitelleet kirjoitukset. Juttuja on kerätty niin pääkirjoitusosastoilta, kotimaan uutisista, kulttuuriosastoilta, talousosastoilta kuin toimituksen omista kolumneistakin. Näin kertyneen 184 artikkelin aineiston kautta on vertailtu muodostuvaa kuvaa eri lehtien linjoista. Jo kirjoitusten määrä kertoo eri lehtien kiinnostuksesta aiheeseen. Määrällisesti on voitu myös tarkastella, onko Yleisradio-keskustelu selvästi ollut esillä samaan aikaan eri lehtien sivuilla. Juttujen sisällöstä puolestaan voi nähdä millaisiin asioihin liittyen ja millaisista näkökulmista lehdet ovat Yleä käsitelleet. Laadullisen tutkimuksen keinoin voi analysoida kirjoitusten sisältöä ja vertailla niissä esiintyviä lehtien linjauksia ja argumentteja näiden linjausten takana.

4.1 Valikoima sanomalehtiä

Eri maakuntalehdet ovat tässä tutkimuksessa hyvä vertailevan tutkimuksen kohde, koska niitä voidaan pitää yhteismitallisina esimerkiksi ilmestymistiheytensä vuoksi. Tutkimukseeni on valikoitu viisi sanomalehteä. Valinnassa on huomioitu niin lehden ilmestymistiheys, ilmestymispaikkakunta, levikin suuruus kuin myös se, mihin konserniin lehti kuuluu. Näin otoksesta on pyritty saamaan mahdollisimman monipuolinen ja kattava. Tutkimuksessa mukana olevat lehdet ovat muuten

seitsemänä päivänä viikossa ilmestyviä maakuntalehtiä, mutta mukana on myös yksi viitenä päivänä viikossa ilmestyvä erikoislehti, koska sen näkökulman oletetaan tuovan mielenkiintoisen lisän tutkimukseen.

Vertailevan tutkimusstrategian aineisto on hankittu lehtien sähköisistä arkistoista. Aineistona ovat valittujen sanomalehtien Yleisradiota koskevat kirjoitukset edellä mainittuna ajankohtana. Aineisto on kerätty lehtien arkistoista mahdollisuuksien mukaan sähköisessä muodossa, mutta tarvittaessa myös printtiversioina. Luvussa 4.5 Aineiston kerääminen käsitellään tarkemmin sitä, millä kriteereillä ja milläisillä menetelmillä aineisto on kerätty.

Tutkimukseen valittiin Helsingin Sanomat, Tampereella ilmestyvä Aamulehti, Oulussa ilmestyvä Kaleva, Jyväskylässä ilmestyvä Keskisuomalainen sekä talousuutisointiin erikoistunut Kauppalehti. Lehdet valittiin sillä perusteella, että ne edustavat suuria ja keskisuuria sanomalehtiä Suomessa. Tutkimukseen haluttiin valita lehtiä eri puolilta maata sekä konserneista että itsenäisistä lehtitaloista, jotta saadaan mahdollisimman kattava kuva Yleisradiosta käydystä keskustelusta ja jotta toisaalta voidaan vertailla onko eri lehtitalojen mielipiteissä eroja.

Lehdistä Helsingin Sanomat kuuluu Sanoma-konserniin, Aamulehti ja Kauppalehti puolestaan kuuluvat Suomen toiseen suureen mediakonserniin Alma Mediaan. Keskisuomalaista kustantaa Keskisuomalainen Oyj, joka omistaa myös muita maakuntalehtiä, kaupunkilehtiä sekä useita paikallislehtiä Keski-Suomessa, Etelä-Suomessa ja Savossa. Oululainen Kaleva on tiiviisti pohjoispohjalainen ja itsenäinen mediayhtiö, jonka päätuote on Kaleva-sanomalehti. Se julkaisee lisäksi kahta kaupunkilehteä Oulussa sekä Kemin ja Tornion alueella.

Kaikilla tutkimuksessa mukana olevilla lehdillä on verrattain pitkä historia. Ne ovat syntyneet ennen Suomen itsenäistymistä ja useimmilla juuret ulottuvat jo kielipuolueiden aikaan ja silloisiin poliittisiin jakolinjoihin. Lehtien myöhempiä poliittisia linjoja ovat jakaneet myös esimerkiksi suhtautuminen sortokausiin sekä myöhemmin valtiomuotokysymys.

Helsingin Sanomien ja Kalevan juuret ovat vahvasti nuorsuomalaisessa puolueessa ja edistyspuolueessa. Tamperelaisen Aamulehden juuret ovat puolestaan van-

hasuomalaisessa puolueessa ja lehti oli kokoomuksen äänenkannattaja aina vuoteen 1992 saakka. Jyväskylässä ilmestyvä Keskisuomalainen on syntynyt nuorsuomalaisen ja vanhasuomalaisen lehden yhdistyttyä vuonna 1917. Myöhemmin lehden linja noudatteli nuorsuomalaisten ja edistyspuolueen linjaa, kunnes se taloudellisten vaikeuksien vuoksi päätyi keskustalaisten omistukseen. Keskisuomalainen luopui siteestään keskustapuolueeseen vuonna 1986. Kauppalehdellä ei sinänsä ole ollut suoraa poliittista kytkeä johtuen sen erikoissanomalehden luonteesta. Suomenkielisen talouslehden synnyn teki kuitenkin mahdolliseksi suomenkielisen liike-elämän kehittyminen ja lehti on aina puolustanut liberaalia talouspolitiikkaa.

Suurimmalla tutkimuksessa mukana olevalla mediakonsernilla Sanoma Oy:llä on omistuksessaan myös kaupallinen tv-kanava Nelonen ja lisäksi radiotoimintaa Radio Rockin ja Radio Aallon myötä. Tämä on mielenkiintoista tutkimuksen kannalta sen vuoksi, että valtakunnan suurin sanomalehti ja sen omistajat kilpailee Yleisradion kanssa osittain suoraan samoilla välineillä.

Aikaisemmin kaupalliset sanomalehdet ovat kilpailleet keskenään ja Yleisradio sekä Mainostelevisio ovat toimineet kaksoismonopoli-asemassa radiossa ja televisiossa. Viimeisten vuosikymmenten aikana eurooppalaista kehitystä noudattaen myös Suomessa on kaupallisille toimijoille tullut mahdolliseksi päästä niin television kuin radionkin puolelle. Omistuksen keskittyessä entistä enemmän on sanomalehdistä tullut yhä selkeämmin kilpailijoita, ei pelkästään keskenään, vaan myös Yleisradion kanssa. Alueellaan vahvat maakuntalehdet kilpailevat alueellisesti myös Yleisradion maakuntaradioiden kanssa uutistuotannosta.

Viime vuosien julkisessa keskustelussa on haettu rajanvetoa myös siihen, millainen toiminta internetissä ja mobiililaitteissa kuuluu julkisen palvelun rooliin. Kaikki sanomalehdet pyrkivät olemaan vahvasti läsnä myös internetissä, mutta tähän asti tulojen hankkiminen verkosta on ollut erittäin haastavaa kaupallisille yhtiöille. Kaupalliset toimijat ovatkin kritisoineet rajusti ennen kaikkea Ylen tarjoamia niin sanottuja uusia palveluita, joita yhtiö tarjoaa verkossa ja kannettavissa päätelaitteissa.

Aamulehti – vahva tamperelainen

Tampereella ilmestyvä Aamulehti kuuluu kuten todettua Alma Media -konserniin ja on levikiltään Suomen toiseksi suurin seitsemänä päivänä ilmestyvä sanomalehti. Sen edellä ovat ainoastaan Helsingin Sanomat sekä viitenä päivässä viikossa ilmestyvä Ilta-Sanomat (Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan, Sanomalehtien liitto).

Myös Aamulehdellä on pitkät juuret, jotka juontavat osaltaan sekä nuorsuomalaiseen että vanhasuomalaiseen puolueeseen. Aamulehden näytenumero on ilmestynyt joulukuussa 1881 ja seuraavana vuonna lehti alkoi ilmestyä säännöllisesti. 1800-luvun puolella lehti myötäili välillä nuorsuomalaisten kantoja, vaikka omistuspohja olikin vanhasuomalaisten käsissä. Vuonna 1905 lehdessä käydyn valtakunnallisen taistelun päätteeksi lehti sitoutui vanhasuomalaisten äänenkannattajaksi ja on myöhemmin ollut kokoomuksen äänenkannattaja. (Tommila & Salokangas 1988, 13.)

Vuonna 1997 Aamulehti-yhtymä ja MTV Oy fuusioituivat Alma Media Oyj:ksi, jolla on omistuksessaan useita eri lehtiä, kuten Kauppalehti, Iltalehti ja Satakunnan Kansa, Lapin Kansa ja Pohjolan Sanomat sekä mainosrahoitteisia tv-kanavia, suurimpana MTV3, ja lisäksi valtakunnallinen mainosrahoitteinen Radio Nova. Vuonna 2005 Alma Media Oy pilkottiin ja broadcasting-liiketoiminnot myytiin ruotsalaistaustaisille Bonnierille ja Proventukselle (Alma Median yrityshistoria).

Tamperelainen Aamulehti on edelleen vahva mielipidevaikuttaja ja uutislehti suurella alueella Suomessa. Tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista vertailla myös sitä, näkyykö entisten erilaisiin puoluetustoihin sitoutuneiden lehtien linjoissa edelleen eroja vai suhtautuvatko ne asioihin entistä yhtenäisemmällä linjalla. Aamulehden levikki vuonna 2012 oli reilut 120 000 kappaletta (Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan, Sanomalehtien Liitto).

Helsingin Sanomat – levikiltään suurin

Helsingin Sanomat on Suomen suurin sanomalehti ja Pohjoismaiden suurin sanomalehti, joka ohitti 1980-luvulla Dagens Nyheterin aamulehtien levikissä. (Ekman-Salokangas, Aalto & Salokangas (toim.) 1988, 131). Helsingin Sanomien

kustantaja, tutkimusaikana Sanoma News, kuuluu Pohjoismaiden toiseksi suurimpaan mediataloon Sanoma Oy:öön. (Carlsson & Harrie (toim.) 2010, 93). Lehti on perustettu vuonna 1904 jatkamaan sortovuosien kuohunnan ja Bobrikovin murhan jälkeen lakkautetun nuorsuomalaisten pää-äänenkannattajan Päivälehdän henkistä perintöä.

Helsingin Sanomien kustantaja Sanoma News kuuluu Suomen suurimpaan mediakonserniin, Sanoma-konserniin. Konserni syntyi, kun vuonna 1998 Sanoma Osakeyhtiö ja Helsinki Media sekä kirjankustantamo WSOY ilmoittivat aikomuksesta sulautua vuoden kuluttua SanomaWSOY:ksi (Tommila & Salokangas, 1998, 313). Myöhemmin WSOY on myyty ruotsalaiselle Bonnierille ja nykyisin konserni tunnetaan nimellä Sanoma-konserni. Muista medioista Sanoma-konserniin kuuluvat muun muassa Ilta-Sanomat ja tv-kanava Nelonen. Helsingin Sanomien levikki oli vuonna 2012 liki 340 000 kappaletta (Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan, Sanomalehtien Liitto).

Puolen Suomen Kaleva

Oululainen Kaleva on levikiltään Suomen seitsemänneksi suurin sanomalehti ja sitä kustantaa Kaleva Oy. Kalevan levikki oli vuonna 2012 noin 72 000 kappaletta (Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan, Sanomalehtien Liitto). Kalevan juuret ovat nuorsuomalaisessa puolueessa (Tommila & Salokangas 1998, 231).

Kaleva on mielellään aina korostanut yleistä pohjoissuomalaisuuttaan. Varsinkin sotien jälkeen Kaleva on vahvistanut asemaansa koko Pohjois-Suomessa, sillä moni muu porvarillinen lehti — maalaisliittolaisia lehtiä lukuun ottamatta — lopetti tuolloin ilmestymisensä Pohjois-Suomessa. Entistä enemmän sitoutuminen koko Pohjois-Suomen äänenkannattajuuteen vahvistui sen jälkeen, kun lehti luopui puoluepoliittisesti sitoutuneisuudesta 1951. Vuonna 1955 Kaleva alkoi ensimmäisenä lehtenä Pohjois-Suomessa ilmestyä seitsemänä päivänä viikossa ja tämä oli omiaan nostamaan lehden asemaa pohjoissuomalaisten ykköslehtenä. (Tommila & Salokangas 1998, 247–248.)

Viimeisinä vuosina tapahtuneeseen lehtien ketjuuntumiseen tai ostoihin ja myynteihin Kaleva ei ole lähtenyt mukaan. Se on edelleen itsenäinen Kaleva Oy:n kustantama lehti. Saman yhtiön lehtiä ovat kaupunkilehdet Forum24 Oulussa sekä Lounais-Lappi Kemin ja Tornion seudulla.

Kauppalehti – vahvuutena talousuutisointi

Kauppalehti on tutkimusaineiston ainoa selkeästi erikoistunut sanomalehti, sillä muut lehdet on valittu ennen kaikkea maantieteellisen ilmestymispaikkakuntansa mukaan. Valtakunnallinen Kauppalehti on nimensä mukaisesti erikoistunut talousuutisointiin ja liike-elämän seurantaan. Tutkimusaineistossa Kauppalehti on mukana siksi, että sillä on erilainen näkökulma uutisointiin kuin valtakunnallisilla tai maakunnallisilla sanomalehdillä. Lisäksi Yleisradio on taloudellisestikin merkittävä yritys ja taloudellisilla näkökohdilla on ollut huomattava painoarvo siinä, miksi Yleisradion roolia ja rahoitusta on pohdittu uudistettavaksi.

Kauppalehti on perustamisestaan lähtien ollut sisällöltään erikoistunut lehti. Sen aatteellisena sanomana on ollut puolustaa ”talouselämän vapautta” taloudellisen liberalismien hengessä (Ekman-Salokangas & al. 1988, 313). Tämä ajattelu näkyi lehdessä edelleenkin. Nykyisin Kauppalehti on osa Alma Media Oy:tä (Alma Median yrityshistoria).

Kauppalehti on edelleen vahva talousvaikuttaja ja menestyvä lehti alallaan. Yleisesti Kauppalehden asiantuntemusta arvostetaan. Kauppalehdellä on ollut myös kokeiluja viikkosanomalehden julkaisemisesta, kun se vuonna 2004 lanseerasi Presso-nimisen lehden. Presso jäi kuitenkin suhteellisen lyhytaikaiseksi kokeiluksi. Sen sijaan aikakauslehtityyppinen, joka toinen viikko ilmestyvällä Kauppalehti Optiolla on ollut parempi menestys. Tässä tutkimuksessa aineistoon on otettu ainoastaan painetussa Kauppalehdessä ilmestyneitä artikkeleita.

Kauppalehti ilmestyy viisi kertaa viikossa ja sen levikki vuonna 2012 oli reilut 63 000 kappaletta. Kauppalehti oli levikillä mitattuna Suomen yhdeksänneksi suurin sanomalehti. (Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan, Sanomalehtien Liitto.)

Keskisuomalainen – vanhin suomenkielinen edelleen ilmestyvä sanomalehti

Keskisuomalainen on Jyväskylässä ilmestyvä maakuntalehti, joka vietti vuonna 2011 140-vuotisjuhlavuottaan ja on Suomen vanhin edelleen ilmestyvä suomenkielinen sanomalehti. Nykyisin Keskisuomalaista kustantava Keskisuomalainen Oyj on lehtiyhtymä, johon kuuluvat Keskisuomalaisen lisäksi myös muun muassa Savon Sanomat, Iisalmen Sanomat ja Warkauden Lehti sekä lukuisia muita pienempiä paikallislehtiä.

Maaliskuussa 2013 Keskisuomalainen Oyj kasvoi merkittävästi ostamalla Suomen Lehtiyhtymän. Eero Lehden perustama yritys on keskittynyt kustantamaan etenkin kaupunkilehtiä eteläisessä Suomessa. Näin ollen kaupan myötä Keskisuomalainen -konserni sai jalansijaa kokonaan uusilla alueilla. Kauppa myös kasvatti konsernia merkittävästi niin liikevaihdolla kuin levikilläkin mitattuna. Maakuntalehtien kustantajana Keskisuomalainen nousi maan toiseksi suurimmaksi konserniksi ja kaupunkilehtien kustantajana konserni on nyt maan suurin. (Keskisuomalainen: 26.3.2013, Keskisuomalainen ostaa Suomen Lehtiyhtymän.).

Sisällöllistä yhteistyötä Keskisuomalainen tekee Väli-Suomen muiden maakuntalehtien kanssa. Talvella 1998 alkoi viiden Väli-Suomen lehden (Pohjalainen, Ilkka, Keskisuomalainen, Savon Sanomat ja Karjalainen) yhteisen Sunnuntaisuomalainen-viikonloppuosion tekeminen. Materiaalin tuottaa Väli-Suomen Media Oy, jonka keskuspaikka on Jyväskylä (Tommila & Salokangas 1998, 317). Myöhemmin Ilkka ja Pohjalainen ovat irtautuneet yhteistyöstä ja Etelä-Suomen Sanomat on liittynyt mukaan.

Vuonna 2012 Keskisuomalainen oli noin 65 000 kappaleen levikillään Suomen kahdeksanneksi suurin sanomalehti (Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan, Sanomalehtien Liitto).

4.2. Aineiston kerääminen

Kuten on jo todettu, tätä työtä varten on perehdytty tiettyihin suomalaisiin sanomalehtiin ja seurattu niiden kannanottoja ja kirjoituksia koskien Yleisradiota vuosina 2008–2010. Tarkemmin sanottuna aineiston tarkastelujaksoksi on valittu

hieman yli kahden vuoden aika, 12.2.2008–12.3.2010. Aikajakso on valittu sen mukaan, että Lintilän parlamentaarinen työryhmä asetettiin 12.2.2008 selvittämään Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja rahoitusta. Yli kahden vuoden kuluttua työryhmän asettamisesta 11.3.2010 viestintäministeri Lindén ilmoitti, että odotusten vastaisesti esitystä Yleisradion rahoitusmallista ei tuoda eduskuntaan kuluvalle vaalikaudella.

Nämä päivämäärät olivat luonteva alku ja päätepiste aineiston keräämiselle, sillä keskustelu sanomalehdistössä Yleisradion roolista ja rahoituksesta kävi vilkkaana koko kyseisen ajan. Aineiston keräämisen viimeinen päivä on luonnollisesti 12.3.2010, jotta aineistoon on saatu mukaan lehtien mielipiteet tuoreeltaan ministerin ilmoituksen jälkeen.

Tutkimuksen aineisto on kerätty osittain kevään 2010 aikana, mutta pääasiassa syksyn ja talven 2010 aikana. Aineiston keräämisessä on hyödynnetty lehtien sähköisiä arkistoja ja sähköisiä hakuja. Hakusanana kaikissa lehdissä on käytetty ”Yleisradio”-sanaa, jonka kokemuksen kautta todettiin tuottavan parhaan tuloksen. Käytännössä kaikki Yleä koskeva uutisointi löytyy Yleisradio-sanalla. Haettaessa esimerkiksi termeillä ”mediamaksu” tai ”julkinen palvelu” ei saatu esiin mitään uusia relevantteja artikkeleita. ”Julkinen palvelu”-termillä haettaessa lehdistön arkistoista tuli esiin pääasiassa kaikkia muita julkisia palveluita, kuten terveydenhuoltoa ja vanhusten hoitoa, koskevia artikkeleita.

Haettaessa sanalla ”Yleisradio” sanomalehtien arkistoista tulee esiin valtava määrä kaikkea Yleisradiota koskevaa uutisointia ja kirjoittelua. Olen tästä massasta poiminut tutkimusaineistoksi aiheen kannalta oleelliset artikkelit eli ne, jotka jollakin tavalla koskevat Ylen mediamaksukeskustelua, Lintilän työryhmää tai poliitikkojen kantoja Ylen rahoituksen järjestämiseen. Samalla on poimittu myös aiheen kannalta relevantit artikkelit, joissa pohditaan julkisen palvelun roolia ja taroitusta tai Ylen tulevaisuutta laajemmin.

Laajalla haulla on pyritty myös varmistumaan siitä, että mikään relevantti artikkeli ei jää aineistosta pois. Toisaalta joissain kohdin on ollut vaikeaa arvottaa artikkeleita, jotka esimerkiksi liittyvät Ylen rooliin ja päättää, mitkä asiat ovat aineis-

ton kannalta relevantteja. Joka tapauksessa aineiston keräämisessä on pyritty ottamaan mukaan kaikki vähänkään oleellinen aineisto.

Tyypillinen syy, miksi artikkeli on jätetty pois aineistosta, vaikka siinä esiintyy sana Yleisradio, on esimerkiksi se, että artikkelissa on viitattu Yleisradion kertomaan uutiseen. Toinen tyypillinen esimerkki on jokin Yleisradion tv- tai radio-ohjelmaa käsittelevä artikkeli, jolla sinänsä ei ole merkitystä Ylen julkisen palvelun roolin tai rahoituksen kannalta.

Omaksi artikkeliksi aineistossa on katsottu eri toimittajien kirjoittamat jutut, vaikka ne olisivatkin julkaistu saman päivän lehdessä. Myös esimerkiksi STT:n juttu ja lehden oman toimittajan eri näkökulmasta kirjoittama juttu on laskettu eri artikkeleiksi, vaikka ne olisivatkin painetussa lehdessä ilmestyneet rinnakkain. Sen sijaan jos aineistosta on selvästi havainnut, että sama toimittaja on kirjoittanut laajemman juttunsa yhteyteen kinalojutun tai kommentin, on tämä laskettu kuuluvaksi samaan juttuun alkuperäisen artikkelin kanssa.

Lehtien arkistot ja hakumahdollisuudet eroavat hieman toisistaan, mutta aineiston keräämisessä on mahdollisimman tarkkaan pyritty siihen, että kaikista lehdistä tulevat mukaan samantyyppiset artikkelit ja jutut. Osassa lehtien arkistoja voi valita erilaisilla kriteereillä hakuja lehden eri osioista, toisissa lehdissä tämä ei puolestaan ole mahdollista, mutta olen pyrkinyt aineistoa kootessani ottamaan huomioon millaisesta juttutyypistä on kysymys ja kohtelemaan eri lehtien juttutyyppejä samalla tavalla. Esimerkiksi mielipidekirjoituksia ei ole otettu mukaan aineistoon mistään lehdestä. Samoin pääkirjoitusosastosta on otettu aineistoon vain lehden omat pääkirjoitukset, ei esimerkiksi ”Muista lehdistä”- tai ”Lainatut”-tyyppisiä palstoja, vaikka ne arkistohaussa tulisivatkin pääkirjoitushaussa esille. Mikäli on ollut mahdollista, arkistohakua ei ole lainkaan suoritettu esimerkiksi lehden urheilu- tai ulkomaanosastoille tai muillekaan osastoille, joiden ei ole ajateltu olevan relevantteja aineiston kannalta.

Aamulehden sähköisessä arkistossa ei ole mahdollisuutta rajata hakuja lehden eri osastoihin eikä myöskään ole mahdollista rajata lehden Moro- ja Valo-liitteitä pois hausta. Myöskään tarkkoja aikarajauksia ei ole mahdollista tehdä vaan aika-

rajauksen voi tehdä ainoastaan vuosittain juttuja haettaessa. Hakutuloksissa kuitenkin näkyy jutun otsikon lisäksi missä osastossa juttu on julkaistu ja millaisesta juttutyypistä on kysymys, sekä kuka on jutun kirjoittanut.

Tarkastelujaksolla 12.2.2008–12.3.2010 Aamulehden arkistosta löytyi yhteensä 272 osumaa sanalla Yleisradio. Näistä tutkimuksen kannalta relevantteja artikkeleita oli 37. Aineiston ulkopuolelle jätettiin muun muassa liitteissä julkaistut jutut, urheilujutut sekä Ylen ohjelmiin ja sisältöön liittyvät jutut. Aineiston kannalta oleelliset artikkelit olivat pääosin lehden uutisosastolta, satunnaisesti myös talousosastolta sekä lukemistosta. Tutkimusaineistoon on otettu mukaan myös lehden omien toimittajien ja päätoimittajien kolumnit, mutta sen sijaan toimituksen ulkopuolisten vierailijoiden kirjoitukset on rajattu aineiston ulkopuolelle.

Tarkastelujaksolla Aamulehti kirjoitti kohtalaisen paljon Tampereen Onkiniemeen suunnitteilla olleesta luovien alojen keskuksesta. Osana keskusta suunnitteilla oli myös studiotilojen rakentaminen Ylelle. Tulevat uudet tilat sekä Yleisradion taloudellinen tiukka tilanne aiheutti jonkin verran spekulatioita TV2:n Tohlopin toimitiloista luopumisesta sekä jopa Ylen Tampereella sijaitsevien toimintojen siirtämisestä Pasilaan. Nämä keskustelut näkyivät myös Aamulehden sivuilla. Niin Onkiniemen luovien alojen keskusta kuin Tohlopin toimitiloja koskevat artikkelit on kuitenkin rajattu tutkimusaineiston ulkopuolelle, sillä mielestäni niillä ei ole ollut suurempaa merkitystä pohdittaessa Yleisradion roolia tai kilpailuasemaa. Lisäksi tähän aihepiiriin liittyvä uutisointi oli samalla usein kunnallispoliitisten päätösten ja kaupungin kehittämiseen ja esimerkiksi kaavoitukseen liittyvää uutisointia enemmän kuin Yleen liittyvää uutisointia.

Aamulehti, samoin kuin erityisesti Helsingin Sanomat ja jonkin verran muutkin sanomalehdet, uutisoi tarkastelujakson lopulla näyttävästi Yleisradion uuden toimitusjohtajan valinnan. Mikael Jungnerin seuraajaksi valittiin yllätysnimi Lauri Kivinen. Dramatiikkaa nimityksen ympärille toi se, että Jungner olisi ollut halukas jatkamaan tehtävässään, mutta yleisesti arveltiin, että yksityiselämän avaaminen sosiaalisessa mediassa sekä Yleisradion uutisointi niin sanotussa pääministeri Matti Vanhasen lautakasajupakassa aiheuttivat sen, että Yleisradion hallitus päätyi etsimään uuden toimitusjohtajan. Lehtijutuissa pyrittiin valottamaan Lauri Kivisen

persoonaa sekä käytiin läpi hänen aiempaa työuraansa. Tuoreena johtajana Kivinen ei juurikaan ottanut kantaa mediamaksukeskusteluun tai linjannut tässä vaiheessa Ylen roolia, joten uutisointi uuden toimitusjohtajan valinnasta on tässä tutkimuksessa katsottu enimmäkseen epäolennaiseksi tutkimusaineiston kannalta.

Helsingin Sanomien arkistossa on mahdollista rajata haku tiettyihin lehden osastoihin. Helsingin Sanomien aineisto on kerätty hakemalla artikkelit 12.2.2008–12.3.2010 osastoista pääkirjoitus, kotimaa, kaupunki ja kulttuuri. Haun ulkopuolelle on jätetty osastot ulkomaat, mielipide, talous ja urheilu. Kokonaisuudessaan Helsingin Sanomista kertyi eniten artikkeleita tutkimusta koskevalla ajanjaksolla hakusanalla ”Yleisradio”. 12.2.–31.12.2008 haku mainituista osastoista tuotti yhteensä 206 osumaa, koko vuosi 2009 puolestaan 279 osumaa ja 1.1.2010–12.3.2010 tuotti 49 osumaa. Yhteensä tarkastelujaksolla Helsingin Sanomien kyseisillä osastoilla oli siis 534 artikkelissa mainittu Yleisradio. Näistä poimittiin 67 tutkimuksen kannalta relevanttia artikkeleita mukaan tutkimusaineistoon.

Erityisesti Helsingin Sanomat seurasi tarkkaan uuden Musiikkitalon suunnittelua ja toteutusta Töölönlahden alueelle. Hankkeessa olivat Yleisradion lisäksi mukana valtio ja Helsingin kaupunki. Hankkeen eri vaiheissa muun muassa eri osapuolten rahoitusosuudet nousivat keskusteluun ja talon tarpeellisuudestakin oli erilaisia mielipiteitä. Vaikka osassa Musiikkitaloon liittyvää uutisointia sivuttiin myös Yleisradion roolia, olen kuitenkin rajannut tämän keskustelun tutkimusaineiston ulkopuolelle. Perusteluna asiassa on se, että kirjoitukset olivat sisällöltään hyvin samantyyppistä keskustelua kuin Aamulehden artikkelit koskien Onkiniemen luovien alojen keskuksen suunnittelua. Molempien lehtien uutisoinnissa pääpaino on kuitenkin päätöksentekoprosesseissa sekä kaupunkisuunnitteluun liittyvissä teki-joissä. Yleisradion rooli rakennushankkeissa jäi sivuosaan, joten siksi artikkelit eivät ole mukana aineistossa.

Kauppalehden arkistossa juttuja voi hakea niin painetusta lehdestä, nettilehdestä julkaistuista jutuista kuin Kauppalehden eri liitteissä julkaistuista jutuista. Tämän tutkimuksen tutkimusaineistoon on otettu vain Kauppalehden paperiversiossa julkaistut artikkelit. Lehden arkistohaussa voi määritellä hakutuloksen erilaisista juttutyypeistä. Tähän tutkimukseen haettiin artikkelit joissa mainitaan Yleisradio

pääkirjoituksista, uutisista, analyyseistä, kommenteista ja kolumneista. Hakua ei suoritettu arvosteluista, katsauksista, mielipidekirjoituksista eikä nimitysuutisista.

Tarkasteluajanjaksolla Kauppalehdessä mainittiin Yleisradio pääkirjoituksissa neljästi, uutisissa 70 artikkelissa, analyyseissä neljä, toimittajan kommenteissa kaksi kertaa ja toimittajan pääkirjoitussivuilla olevissa kolumneissa viisi kertaa. Näistä yhteensä 85 artikkelista tutkimusaineistoon valikoitui 24 artikkelia.

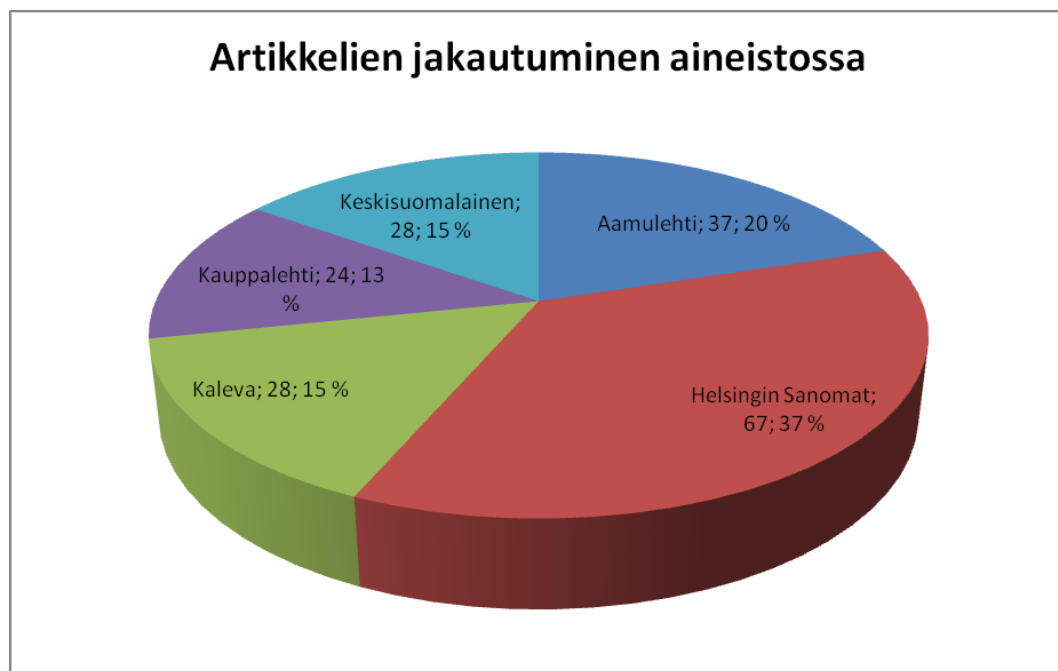
Kalevan verkkosivuilla oleva maksuton sähköinen arkisto kattaa ainoastaan lehden verkkosivuilla julkaistut jutut. Näin ollen lehden arkisto ei ole vertailukelpoinen muiden lehtien maksullisiin, mutta kaikki julkaistut jutut sisältäviin arkistoihin. Lehdestä ei ole saatavissa sähköistä arkistoa, joka kattaisi myös kaikki printtilehdessä julkaistut jutut.

Kalevan sähköisestä arkistosta löytyvät kuitenkin kaikki pääkirjoitukset, joten lehden linja suhteessa uutisointiin Yleisradiosta käy selväksi. Pääkirjoitusten lisäksi Kalevan tutkimusaineisto koostuu enimmäkseen STT:n jutuista, sillä ne lehti on julkaissut sähköisessä arkistossaan. Pääkirjoitusten lisäksi lehden oma kanta käy ilmi muun muassa lehden toimittajan Erkki Hujasen kolumneista. Sen sijaan Kalevan omaa varsinaista uutisointia Yleisradion rahoituskeskustelusta ei sähköisen arkiston perusteella juurikaan löydy.

Vaikka Kalevan osuus aineistossa ei olekaan täysin vertailukelpoinen muiden sanomalehtien kanssa, löytää haku sanalla ”yleisradio” tarkastelujakson aikana kuitenkin 134 osumaa. Näistä 28 artikkelia on relevantteja mediamaksukeskustelun kannalta ja ovat mukana tutkimusaineistossa. Sinänsä puutteellisesta artikkelihauusta huolimatta Kalevan osuus aineistossa on yhtä suuri kuin Keskisuomalaisen ja jopa hieman suurempi kuin Kauppalehden. Lisäksi ainakin Keskisuomalainen ja todennäköisesti myös muut maakuntalehdet nojaavat uutisoinnissaan pitkälti STT:n uutisiin, joten Kalevan paikka aineistossa on silti mielestäni perusteltavissa sillä, että se edustaa tyypillisesti maakuntalehteä ja kattaa maantieteellisesti huomattavan suuren alueen maastamme.

Keskisuomalaisen arkistossa pystyy myös rajaamaan hakuja lehden eri osastoihin. Hakusana ”Yleisradio” antaa kuitenkin koko tarkastelujaksolta lehden kaikista

osastoista ainoastaan 148 osumaa. Jotta on voitu varmistua jokaisen oleellisen artikkelin saamisesta mukaan tutkimusaineistoon, olen käynyt läpi kaikki osumat ja poiminut niistä relevantit artikkelit. Mukaan tutkimusaineistoon päätyi yhteensä 28 artikkelia lehden pääkirjoitussivuilta, kotimaan, kulttuurin ja talouden osastoista. Tutkimusaineistoon ei otettu mukaan lehden ulkopuolisen avustajan mediakenttää koskevia kolumneja, koska niiden ei voi katsoa edustavan lehden omaa linjaa. Mukaan ei ole otettu myöskään lehden televisiosivuilla peitenimellä Ana Looginen pakinoivan henkilön kirjoituksia, vaikka osa niistä koskeekin Yleisradion rahoituskeskustelua. Näiden pakinoidenkaan ei voi katsoa edustavan lehden yleistä linjaa. Sen sijaan päätoimittajan omalla nimellään pääkirjoitussivulla julkaistuja kolumneja on mukana tutkimusaineistossa.

Kuvio 1. Artikkelien jakautuminen aineistossa. Kappalemäärät ja prosenttiosuudet. Aineisto yhteensä 184 artikkelia. Lähde: Liite 1.

Edellä kuvattujen kriteereiden ja hakumenetelmien kautta viiden sanomalehden artikkeleista koostuvan aineiston koko nousi 184 artikkeliin. Luonnollisesti kaikista lehdistä ei ole mukana sama määrä artikkeleita, koska eri lehdet seuraavat Yleisradiota erilaisella intensiteetillä ja erilaisista näkökulmista. Jokaisesta lehdes-

tä aineistoon valikoitui kuitenkin kattava otanta ja runsaasti erilaisia juttutyyppisiä sekä eri aikoina kirjoitettuja artikkeleita.

Kuvio 1 osoittaa eri lehtien artikkeleiden jakaantumisen aineistossa. Ainoastaan Helsingin Sanomien osuus on jonkin verran suurempi kuin muiden sanomalehtien. Helsingin Sanomien artikkeleita on 67, mikä vastaa 37 prosenttiosuutta. Seuraavaksi eniten aineistossa on Aamulehden juttuja, 37 kappaletta eli 20 prosenttia.

Keskisuomalaisen, Kalevan ja Kauppalehden artikkelien määrä on hyvin lähellä toisiaan. Keskisuomalainen käsitteli Yleisradion mediamaksukeskustelua ja yhtiön roolia 28 kertaa seurantajakson aikana eli 15 prosenttia aineistosta on kirjoitettu Jyväskylässä. Kaleva seuraa samalla osuudella, 28 artikkelia ja 15 prosenttia. Kauppalehden uutinen kosketti tutkimusaihetta 24 kertaa eli 13 prosenttia koko aineistosta.

4.3. Analyysimenetelmät

Laadullista ja määrällistä tutkimusta yhdistävässä vertailevassa tutkimuksessa tutkimustuloksia on tulkittu teemoittelun avulla. Teemoittelun avulla aineistosta etsitään aiheita, jotka toistuvat muodossa tai toisessa. Näin ollen aineistosta nousevat esille samantyyppiset argumentit ja mielipiteet. Teemoittelussa korostuvat teemojen sisällöt ja niitä päästään analysoimaan paremmin syvällisesti.

Vertaileva tutkimus sanomalehtien linjauksista Yleisradion asemasta asettuu relativistisen ja realistisen tieteenfilosofian muodostamalla janalla mielestäni lähemmäs realistisia tieteenfilosofioita. Tämän selittää osittain se, että tutkimuksessa on määrällisen tutkimuksen piirteitä ja tutkimuksen kautta pyritään saamaan tietoa, jonka voidaan ajatella olevan olemassa objektiivisena ilmiönä.

Tutkijan positioon on kiinnitettävä huomiota kaikissa tutkimuksissa, mutta ennen kaikkea vertailevan tutkimuksen kohdalla on varmistuttava, että tutkijan aiemmat kokemukset tai omat mielipiteet ja ennako-oletukset eivät vääristä tutkimustulosta. Omaan tutkijan positioon vaikuttaa se, että olen ollut vuodesta 2009 lähtien

töissä Yleisradion Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Keski-Suomen toimituksissa.

Aikaisemmin olen työskennellyt kaupallisissa medioissa, sekä sanomalehdissä että tv-uutisissa. Vuosina 2003 ja 2004 olen työskennellyt kesätoimittajana Ilkka-Yhtymään kuuluvassa sanomalehti Pohjalaisessa lehden Seinäjoen toimituksessa. Vuosina 2000, 2001 ja 2005 olen työskennellyt eri pituisia jaksoja toimittajana Ilmajoki-lehdessä, joka on itsenäisen avoin yhtiö Ilmajoki-lehden kustantama paikallislehti. Vuosina 2004 ja 2005 suoritin ammattikorkeakoulututkintooni liittyvän yhteensä viiden kuukauden toimittajaharjoittelun valtakunnallisissa Nelosen uutisissa, joka kuului tuolloin SanomaWSOY:hyn.

En siis ole työskennellyt missään tutkimassani kaupallisessa sanomalehdessä. Toisaalta aiempi työkokemus on etu, sillä tunnen erilaisten toimijoiden kulttuurin sisältä päin ja ymmärrän tutkimuskohdettani siten paremmin. Oma työkokemukseni voi olla myös haitta, jos omien mielipiteiden ja kokemusten antaa ohjata tutkimusta liikaa.

Luonnollisesti olen kaikin tavoin pyrkinyt välttämään omien kokemusten heijastumista tutkimustyöhön. Osittain tämän vuoksi työssä ei ole käytetty aineistona mitään Yleisradion omia kannanottoja rahoituskeskusteluun tai keskusteluun Yleisradion roolista. Yleisradion toimitusjohtajan tai hallintoneuvoston jäsenten kantoja on työssä siteerattu vain, jos ne ovat nousseet esiin jonkin tutkimuksessa mukana olevan kaupallisen median artikkelissa tai haastattelussa.

5 ANALYYSI YLEN RAHOITUSKESKUSTELUSTA

5.1 Aamulehti seurasi Yleisradiota monipuolisesti eri osastoillaan

Tamperelaisen Aamulehden uutisoinnista valikoitui tutkimusaineistoon toiseksi eniten artikkeleita, 37 kappaletta. AlmaMedia-konserniin kuuluva lehti seurasi Yleisradioon ja myös sen rahoituskeskusteluun liittyvää keskustelua tarkkaan. Näkökulma oli laajempi kuin pelkästään perinteisen maakuntalehden. Aamulehti ei niinkään puolustanut paikallista maakuntaradiotaan, kuten Keskisuomalainen, mutta lehti oli kyllä huolissaan TV2:n toimintojen säilymisestä Tampereella.

Oman sävynsä Aamulehden uutisointiin toi se, että lehden levikkialueelta oli valittuna monia vahvoja kansanedustajia, joilla oli rooli Ylen hallinnossa mediamaksukeskustelun aikana. Sosiaalidemokraattien Pia Viitanen, keskustan Mikko Alatalo ja kokoomuksen Kimmo Sasi olivat kaikki Ylen hallintoneuvoston jäseniä, Sasi puheenjohtaja. Lehti seurasi luonnollisesti tiiviisti oman alueensa kansanedustajien kannanottoja ja myös pääkirjoituksessaan haastoi heitä tuomaan esiin omat näkemyksensä Yleisradion roolista.

Poliitikoista koostuneen hallintoneuvoston täydennykseksi haarkoidaan asiantuntijoita.

Polun pää oikeaan suuntaan on löydetty. Nyt vain rohkeasti muutoksen suuntaan. Yle-vero on yhtä kohtalokas erehdys kuin oli aikanaan pääuutisten siirtäminen iltakahdeksaksi.

Kun viestintäministeri Suvi Lindén taas todistaa, että mediamaksusta on yhteinen näkemys, niin sopii kysyä, että missä perunakellarissa tämä näkemys on syntynyt?

Pirkanmaalaiset hallintoneuvoston jäsenet Kimmo Sasi, Pia Viitanen ja Mikko Alatalo sen ehkä tietävät. Nyt olisi aika kertoa. (AL, 5.9.2009, Yle-poliitikot heräilevät.)

Tamperelainen kokoomuksen kansanedustaja Kimmo Sasi oli Yleisradion hallintoneuvoston puheenjohtaja kiivaimman mediamaksukeskustelun aikana ja hän antoi lausuntoja ja kertoi mielipiteitään myös hallintoneuvoston roolista ja tulevaisuudesta. Sasi oli osittain eri mieltä oman puolueensa viestintäministerin Suvi Lindénin kanssa siitä, pystyykö hallintoneuvosto valvomaan Yleisradiota puolueettomasti.

Tämä kävi ilmi ennen kaikkea heinäkuussa 2009, kun EU-komissio ilmoitti vaativansa Yleisradiolle tarkempaa valvontaa siitä, mikä kuuluu julkisen palvelun piiriin ja mikä ei. Aamulehden laajassa jutussa kokoomuslaisten näkökulmat erosivat toisistaan.

Viestintäministeri Suvi Linden (kok) kertoo, että ministeriö aikoo harkita tarkkaan, onko nykyinen hallintoneuvosto riittävän riippumaton elin valvontatehtävää hoitamaan.

- Periaatteessa Ylen hallintoneuvosto on johdosta riippumaton, mutta toisaalta sillä on osakeyhtiölain kautta tietty rooli yhtiön etujen ajajana, Lindén pohtii.

Mahdollista on, että hallintoneuvostoa täydennetään riippumattomilla asiantuntijoilla. Toinen vaihtoehto on perustaa hallintoneuvoston rinnalle erillinen valvontaelin tai jopa korvata neuvosto sillä kokonaan.

Nykyisellään hallintoneuvoston asioiden valmistelusta vastaa Yleisradion johto, mikä herättää kysymyksiä neuvoston riippumattomuudesta.

Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja, kansanedustaja Kimmo Sasi (kok) ei pidä hallintoneuvoston asemaa mitenkään ongelmallisena.

- Hallintoneuvosto, joka on eduskunnan valitsema ja jolla on laajat toimivaltuudet, nimenomaan täyttää nämä komission vaatimukset, Sasi sanoo.

Sasille sopisi kuitenkin hyvin, että silloin kun hallintoneuvosto pohdii vaikkapa Ylen toiminnan laajentamista, asiat valmistelisi riippumaton asiantuntija.

Komission esitys on tulkinnanvarainen. Suvi Lindén arvelee, että Suomessakin jotkut tulkitsevat komission kantoja niin, että mitään muutoksia ei tarvitse tehdä.

- Hallintoneuvosto varmaan itse näkee olevansa johdosta riippumaton valvoja. Minusta tarvitaan nyt vähän laajempaa tulkintaa kuin pelkästään Ylen hallintoneuvoston näkökulma. (AL, 3.7.2009, Ylen Areena on luvallista palvelua, mutta vaikkapa pelit olisivat liikaa.)

Aamulehden oma kanta Yleisradion rahoitukseen oli sama kuin muilla kaupallisilla toimijoilla; julkinen palvelu pitäisi rahoittaa valtion budjetista (AL, 8.4.2009, Verokarhu ylen uusin ystävä). Lehden mielestä olisi ollut oikein, että kun muista yhteiskunnallisista menoista säästetään, jouduttaisiin samalla säästämään Yleisradionkin kuluista. Lisäksi samassa pääkirjoituksessa lehti peräänkuulutti sitä, että mikäli Yle-vero tulee, on tarkasti määriteltävä se, mikä on verovaroilla kustannettavaa julkista palvelua.

Aamulehti seurasi kyllä tarkkaan Yleisradion rahoituskeskustelua, mutta vaikuttaa siltä, että se ei halunnut olla Yleisradion päävastustaja tai joukkojen johtaja kaupallisella puolella. Tämä rooli oli Helsingin Sanomilla ja Aamulehdessä tämä aselema myös sanottiin ääneen Juha Seppälän Äänessä-kolumnissa:

”Poliittisena kompromissina soviteltu mediamaksu mennee läpi, ja vapaarahoitteisten kilpailijoiden kaunaisuutta lievittää hieman hallitusryhmien sopimus Yleisradion valvonnan uudistamisesta.

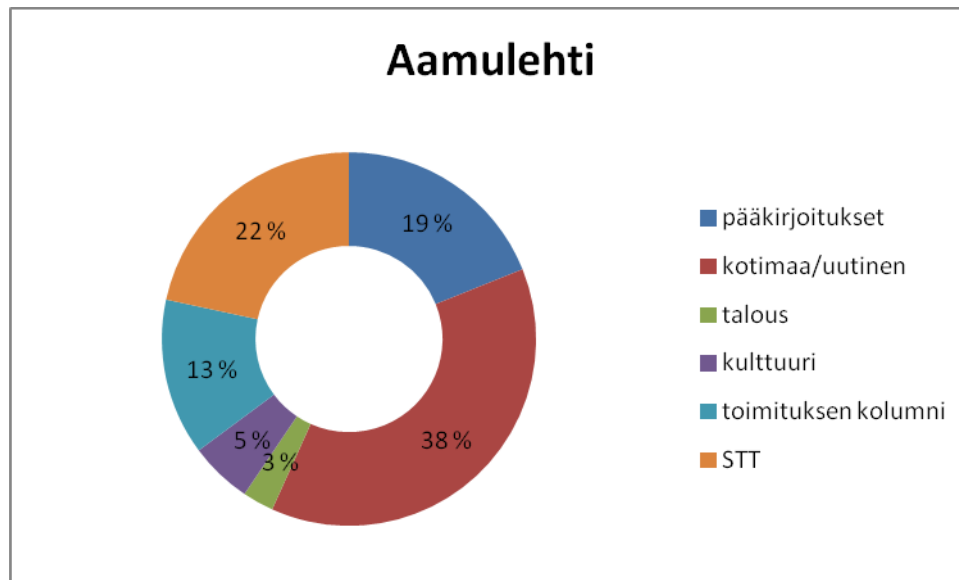
Hesarin – erään pääkilpailijan – pääkirjoitus (3.10.) oli yllättävän maltillinen: "Maksun tasoa määritettäessä on pidetty huolta tasapai-

nosta. Yleisradiosta ei olla kasvattamassa muusta taloudellisesta tilanteesta irrallaan olevaa mediarytystä, mutta samalla kuitenkin varmistetaan sen taloudellisen pohjan vakaus." (AL, 31.10.2009, True Blood.)

Huomattavaa Aamulehden uutisoinnissa on se, että se seurasi Yleisradion roolista ja rahoituksesta käytävää keskustelua monipuolisesti eri osastoillaan. Lehden mielestä Yleisradio ei yksiselitteisesti ole politiikkaa, taloutta tai kulttuuria vaan se voi olla näitä kaikkia aiheesta tai näkökulmasta riippuen.

Aamulehdessä ei vaikuttaisi olevan toimittajaa, jolle erikseen olisi ollut nimetty seurantavastuu Yleisradiota koskevissa asioissa. Osaltaan tämä saattaa johtua juuri siitä, että asioita käsitellään lehden eri osastoissa.

Ajallisesti Aamulehden uutisointi seurasi hyvin samaa kaavaa kuin muidenkin lehtien. Hieman vajaan vuoden aikana 2008 lehti kirjoitti yhtä paljon (seitsemän artikkelia) Ylen rahoitusmallista ja roolista kuin kahden ja puolen kuukauden aikana vuonna 2010. Vuoden 2009 aikana lehti uutisoi tutkimusaiheeseen liittyen yhteensä 23 kertaa.

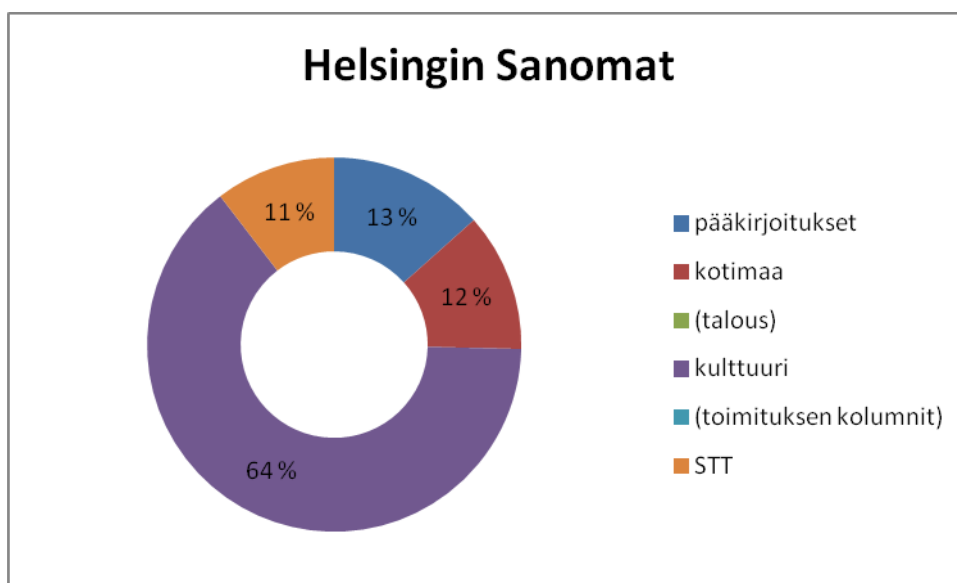
Kuvio 2. Aamulehti. Yleisradiota koskevien artikkelien jakaantuminen Aamulehden eri osastoilla. Lähde: Liite 2.

Yleisradion rahoituskeskustelu pääsi aineiston keräämisen aikana pääkirjoituksen aiheeksi seitsemän kertaa, mikä tarkoittaa 19 prosenttia lehden kaikista aihetta koskevista artikkeleista. STT:n jutun Ylen rahoituksesta lehti julkaisi kahdeksan kertaa, mikä vastaa hieman yli viidennestä. Ylivoimaisesti eniten, liki 40 prosenttia eli 14 artikkelia, Yleisradiota koskevista jutuista julkaistiin kotimaan osastolla.

Yksi juttu julkaistiin talousosastolla, mikä vastaa kolmea prosenttia Aamulehden aineistosta. Kaksi artikkelia puolestaan julkaistiin kulttuuriosastolla ja prosentteina tämä on viisi prosenttia. Aamulehden toimittajat ottivat kantaa Yleisradion rahoituskeskusteluun omista kolumneissaan melko usein eli viisi kertaa. Prosenttiosuutena tämä tarkoittaa 13 prosenttia.

5.2. Helsingin Sanomat johti keskustelua

Helsingin Sanomat seurasi Yleisradion rahoituskeskustelua tarkkaan. Yleisradiosta uutisoitiin paljon aineiston tarkastelujakson aikana lehden eri osastoissa. Näkökulma luonnollisesti vaihteli riippuen siitä, missä osastossa Yleä käsiteltiin. Karkeasti sanottuna voidaan todeta, että kulttuuriosastolla mediataloa tarkasteltiin sisältöjen näkökulmasta, kun taas kotimaan uutisissa perehdyttiin Yleen enemmänkin poliittisesta näkökulmasta.

Kuvio 3. Helsingin Sanomat. Artikkelien jakaantuminen Helsingin Sanomien aineistossa. Lähde: Liite 2.

Aineiston kannalta relevanteista artikkeleista ylivoimainen enemmistö, 67 prosenttia eli 43 artikkelia julkaistiin kulttuuriosastolla. Osastolla seurattiin aktiivisesti Yleisradion rahoituskeskustelua ja panostaminen seurantaan näkyi siinä, että Yleisradio oli selkeästi yhden toimittajan eli Teemu Luukan seurantavastuulla. Helsingin Sanomat onkin aineiston ainoa lehti, jossa Yleisradion asioita selkeästi seuraa aiheeseen nimetty toimittaja.

Kulttuurin jälkeen Yle nousi aineistossa seuraavaksi eniten esiin pääkirjoituksissa, joissa Yleä yleensä käsiteltiin enemmän kilpailijana ja yhteiskunnallisena instituutina kuin sisällöntuottajana. Pääkirjoituksissa linjattiin luonnollisesti lehden kantaa suhteessa Yleisradioon ja julkiseen palveluun ylipäätään. Myös Ylen rahoitus ja rooli olivat pääkirjoituksissa tai päätoimittajan nimellä kirjoittamissa kolumneissa vahvasti esillä. Pääkirjoitusten osuus Helsingin Sanomien aineistossa oli 13 prosenttia eli yhdeksän kirjoitusta.

Kotimaan osastossa Helsingin Sanomat uutisoi Yleisradiosta esimerkiksi silloin, kun rahoituskeskustelun aikana tapahtui selviä uusia käännteitä ja poliittisten toimijoiden päätöksiä. Kotimaan osastolla Yleisradio nousi esiin ehkä yllättävänkin vähän, sillä Helsingin Sanomien aineistossa kotimaan osuus oli 12 prosenttia eli kahdeksan artikkelia. Myös STT:n juttujen osuus oli Helsingin Sanomissa tarkasteluajanjaksolla vähäinen, ainoastaan 11 prosenttia eli seitsemän artikkelia oli STT:n tuotantoa. Tämä on kuitenkin luonnollista, koska Helsingin Sanomat isona toimijana pystyy ja selvästi myös haluaa panostaa omaan uutishankintaan Yleisradiotakin koskevista asioista. Toisaalta taas tietääkseni Helsingin Sanomissakin käytetään huomattavasti enemmän aineistona STT:n juttuja, mutta niiden pohjalta muokatut artikkelit nimetään lehden oman toimittajan jutuiksi.

Kuten on aikaisemminkin todettu, Helsingin Sanomien uutisoinnissa tutkimusaineistosta on jäänyt pois esimerkiksi Musiikkitalon suunnittelua koskeneet artikkelit, jotka julkaistiin pääasiassa julkaistu kaupunki-osastossa.

Uutisoidessaan Lintilän työryhmän asettamisesta Helsingin Sanomat haastatteli viestintäministeriä. Eri rahoitusvaihtoehtoja koskien lehti uutisoi kulttuurisivuillaan 13.2.2008, ettei Ylessä tulla näkemään mainoksia kuin korkeintaan urheilun yhteydessä (HS, 13.2.2008, Mainoksia Yleen enintään urheiluun). Artikkelissa kerrottiin viestintäministeri Suvi Lindénin pohdinnoista mainosrahoitteisuutta koskien.

Lindénin mukaan mainosrahoitteisuutta voitaisiin harkita tiettyjen urheilutapahtumien yhteydessä, sillä ministerin mukaan on olemassa lista urheilutapahtumista, joita on voitava katsoa ilmaiseksi. Näitä ovat esimerkiksi olympialaiset ja näiden yhteyteen ministeri voisi harkita mainoksia.

Perusteluinaan ministeri vetosi siihen, ettei nykyinen markkinointikilpailutilanne saa muuttua.

”On hirveän tärkeää, että televisiotoimijat säilyvät elinkelpoisina. Jos Yle tulisi mukaan mainosmarkkinoille, kaupallisia toimijoita ajettaisiin nurkkaan. Tuloksena olisi, että kaupalliset joutuisivat siirtymään enemmän maksu-tv:n puolelle.” (HS, 13.2.2008, Mainoksia Yleen enintään urheiluun.)

Ministerin perustelu tuntuu sikäli erikoiselta, että markkinataloudessa kilpailutilanne elää jatkuvasti joka tapauksessa. Toimilupien jakamisen sekä yleisradiolain kautta valtio tosin pystyy jonkin verran ohjaamaan kilpailutilannetta, mutta ministerin perustelu vaikuttaa jopa kaupallisten toimijoiden suojelemiselta. Artikkelissa ministeri kuitenkin loppujen lopuksi totesi urheilukilpailuiden mainosrahoitteisuuden jäävän harkittavaksi asettamalleen työryhmälle.

Helsingin Sanomien ja muiden lehtikonsernien kilpailutilanne Yleisradion kanssa näkyi myös Helsingin Sanomien sivuilla 1.3.2008, jolloin lehti joutui julkisesti selvittämään huhuja siitä, että Helsingin Sanomia kustantava SanomaWSOY olisi kieltänyt lehtiään kirjoittamasta Yleisradion rahoitusasioista. (HS, 1.3.2008 SanomaWSOY ei ole kieltänyt kirjoittamasta Ylestä.)

Edellisenä päivänä AlmaMedia -konserniin kuuluva Iltalehti oli väittänyt, että SanomaWSOY:n johto ja ministeri Lindén olisivat sopineet, etteivät Sanoma-konserniin kuuluvat lehdet kirjoita Ylen rahoituskeskusteluista. Helsingin Sanomien artikkelissa viitattiin Ylen Ajankohtaisen kakkosen Lupamaksuiltaan, jossa väite oli noussut esiin Ylen toimittajan kysymyksessä.

Helsingin Sanomien artikkelissa kaikki Sanoman omistamien lehtien päätoimittajat vakuuttivat, ettei konsernin johdosta ole kielletty kirjoittamasta kilpailijan rahoitusasioista. Sen sijaan SanomaWSOY:n toimitusjohtaja Hannu Syrjänen myönsi, että konsernissa oli tehty päätös, ettei konsernin johto kommentoi Ylen rahoituskeskustelua ennen kuin parlamentaarinen työryhmä oli saanut oman selviytyksensä valmiiksi.

Artikkeli kertoo mielestäni ennen kaikkea siitä, että Ylen rahoituskeskustelu kävi vuoden 2008 alkupuolelle kuumana ja kilpailijat julkaisivat toisistaan tosia tai todeksi olettamiaan väitteitä. Yleisradio ilmeisesti oletti, ettei se saa kaupalliselta puolelta ketään kommentoimaan mediatalojen välistä kilpailua konsernien yhteisten päätösten takia. AlmaMedian Iltalehti puolestaan väitti, että jopa ministeri oli sopinut SanomaWSOY:n johdon kanssa siitä, ettei kaupallinen toimija ota kantaa Ylen rahoitusasioihin. Sekä ministeri että Sanoma-konsernin lehdet kuitenkin kiisivät asian.

Toukokuussa 2008 Helsingin Sanomat nosti mediakentän erilaisia näkökulmia esiin peräkkäisinä päivinä julkaistuilla laajoilla artikkeleilla, joissa ääneen pääsivät niin Yleisradio silloisen toimitusjohtajansa Mikael Jungnerin suulla kuin kaupallisen median yhtiöiden toimitusjohtajat STT:sta, Sanoma Osakeyhtiöstä, Alma Mediasta, SWelcomista, MTV3:sta ja Elisasta. Mielipiteensä ilmaisi myös Journalistiliiton puheenjohtaja Arto Nieminen, joka kommentoi keskustelua etenkin journalistien tekijänoikeuskysymysten näkökulmasta.

Mikael Jungner kertasi haastattelussaan 5.5.2008 muun muassa Ylessä toteutettuja säästöjä, jotka artikkelin mukaan vaikuttivat siihen, että vuoden 2007 lopulla Yle joutui ensimmäisen kerran historiassaan supistamaan tarjontaansa ja lopettamaan kanavan. Jungner korosti haastattelussa myös Ylen keskittyvän jatkossa tekniikan

sijasta entistä enemmän ohjelmien sisällön tuottamiseen. Samalla Jungner avasi Ylen niin sanottua ”mahdollistajastrategiaa”, jossa ajatuksena oli jakaa Ylen sisältöjä ilmaiseksi muillekin toimijoille.

”Yle ei aio esimerkiksi hukuttaa rahojaan mobiilitelevision kehittämiseen, vaan yhtiö on valmis antamaan mahdollisille mobiiliyhtiöille tuotantonsa ilmaiseksi. ”Olemme jatkossa korostetusti sisällöntuottaja. Jakelun voivat hoitaa muutkin”, Jungner sanoo. ”Yle ei ole veturina teknisissä hankkeissa. Yle ei enää valitse jakelutekniikkaa.” (HS, 5.5.2008, Yle aikoo pelastaa suomalaisuuden.)

Jungner lupasi haastattelussaan jakaa Ylen sisältöjä myös muille toimijoille, kunhan ohjelmien väliin ei sijoiteta mainoksia. Lisäksi hän kuulutti muutenkin laajaa yhteistyötä suomalaiseen mediakenttään, koska katsoi sen parhaiten turvaavan suomalaisen median olemassaolon ”ulkomaisen massatarjonnan ja internetin tuoman ilmaisuuden, pirstoutuneisuuden ja keveyden” puristuksessa (HS, 5.5.2008, Yle aikoo pelastaa suomalaisuuden).

Kuin vastauksena kilpailijoiden kritiikkiin Ylen läsnäoloon internetissä Jungner totesi, että Ylen tavoitteena on saada houkutelua myös yli 50-vuotiaat eli Ylen suurkuluttajat nettiin.

”Jos me pystymme houkuttelemaan vanhemmat ihmiset nettiin, hyötyisivät siitä myös vaikkapa netissä olevat sanomalehdet.” (HS, 5.5.2008, Yle aikoo pelastaa suomalaisuuden.)

Saman Helsingin Sanomien artikkelin kainalojutussa otsikolla ”Jungner haluaa lisää rahaa” (HS, 5.5.2008) Ylen toimitusjohtaja perusteli lisärahoituksen tarvetta osaltaan juuri internetiin tuotettavalla sisällöllä:

”Yksi rahareikä olisi netti, jossa Yle olisi korostetusti alueellisten ja vanhempien ihmisten internetpalveluiden tarjoaja” (HS, 5.5.2008, Jungner haluaa lisää rahaa).

Jungnerin haastattelu sai vastineensa heti seuraavan päivän Helsingin Sanomissa, jossa kysyttiin mielipiteitä Ylen toimitusjohtajan ajatuksiin useilta kaupallisten

yhtiöiden toimitusjohtajilta ja Journalistiliiton puheenjohtajalta. Ylen toimitusjohtajan ajatukset Ylen sisältöjen jakamisesta muille toimijoille eivät saaneet innostunutta vastaanottoa etenkin merkittävien kilpailijoiden STT:n ja Sanoma osakeyhtiön suunnalla.

STT:n päätoimittaja-toimitusjohtaja Mika Petterssonin mukaan Ylen toimittamat ilmaiset uutiset voisivat vääristää kilpailua vakavasti. Hän myös epäili, että kilpailuviranomaisella olisi sanottavaa siihen, että lupamaksuille tuotettuja uutisia alettaisiin jakaa ilmaiseksi kaupallisille yhtiöille. (HS, 6.5.2008, Kaupalliset lehtiyhtiöt pelkäävät Ylen aikeiden vääristävän kilpailua.)

Sanoma Osakeyhtiön Mikael Pentikäinen puolestaan piti hyvänä sitä, että Jungner keskustelee julkisesti Ylen asemasta, mutta hänkään ei innostunut Ylen toimitusjohtajan ajatuksista.

”Pentikäinen kuitenkin näkee, että Ylen sisältöjen jakaminen kaikille voisi lopulta johtaa siihen, että jokaisessa paikallisradiossa kuultaisiin tasatunnein Ylen uutisia ja jokaisella verkkosivulla olisi Ylen uutispätkiä niin teksteinä kuin videoinakin.

”Ajan myötä niitä saattaisi ilmestyä lehtiinkin. Se avaisi monessa mediatalossa aikamoisia säästömahdollisuuksia. Monimuotoiselle ja riippumattomalle medialle se tuskin tekisi hyvää, Pentikäinen kirjoittaa Sanoma Osakeyhtiön intranetissä julkaistussa blogissaan.” (HS, 6.5.2008, Kaupalliset lehtiyhtiöt pelkäävät Ylen aikeiden vääristävän kilpailua.)

Sen sijaan esimerkiksi MTV3:n toimitusjohtaja Pekka Karhuvaara piti yhteistyöehdotuksia tervetulleina ja mobiilitelevisiopalveluita tuolloin kehittäneet TeliaSonera ja Elisa tervehtivät kiitoksilla yhtiön aikeita jakaa ohjelmiaan ilmaiseksi myös kaupallisille yhtiöille.

Journalistiliiton puheenjohtaja Arto Nieminen muistutti artikkelissa, että parhailaan oli olemassa syvä erimielisyys työntekijöiden ja työnantajan kesken siitä, miten tekijöille korvataan silloin kun ohjelmasisältöjä jaetaan eri välineisiin. Nie-

misen mukaan Ylellä tekijänoikeuskorvaukset ovat vielä monimutkaisempia, koska Ylen työntekijöiden lisäksi ohjelmia tekee suuri joukko freelancer-työntekijöitä. (HS, 6.5.2008, Kaupalliset lehtiyhtiöt pelkäävät Ylen aikeiden vääristävän kilpailua)

Yleisradion strategian mukaisesti yhtiö ryhtyikin myöhemmin välittämään uutisiaan kauppakeskusten sähköisille mainostauluille. Tämä johti kiistaan STT:n kanssa ja Yle saikin asiassa huomautuksen ja joutui perääntymään strategiassaan.

Perustavanlaatuisista erimielisyyksistä huolimatta kuitenkin ainakin yksi pieni Jungnerin haastattelussaan 5.5.2008 mainitsema yhteistyömuoto on sittemmin toteutunut. Artikkelin mukaan ”Yle olisi myös valmis siihen, että Ylen sivuilta olisi suorat linkit toisten maksuttomien televisioyhtiöiden sivuille” (HS, 5.5.2008, Yle aikoo pelastaa suomalaisuuden). Yle Areenan sivuilta on linkki sekä MTV3:n että Nelosen vastaaviin palveluihin eli Katsomo.fi-sivulle ja Ruutu.fi-sivulle. Vastaavaa linkkiä Ylen sivuille ei kuitenkaan löydy näiden kaupallisten palveluiden etusivuilta tai kyseisten kanavien verkkosivujen etusivuilta.

Toukokuun aikana Helsingin Sanomat jatkoi edelleen keskustelua Yleisradion ja kaupallisten toimijoiden rooleista. Edellisiä haastatteluja seurasi heti 7.5.2008 kulttuuriosastolla uutinen, joka toi esiin selkeän kiistakysymyksen Yleisradion ja kaupallisten toimijoiden välillä. Kysymys oli amerikkalaisen HBO-kanavan suosituista viihdeohjelmista ja sarjoista, joita Suomessa oli aiemmin nähty kaupallisilla kanavilla. HBO-kanava oli saanut jo tuolloin Suomessakin mainetta laatusarjoista, jotka keräsivät hyviä katsojalukuja. Elokuussa 2007 Yleisradio olikin solminut sopimuksen HBO-kanavan kanssa ja näin ollen jatkossa Suomessa nähtiin esimerkiksi uusintoja Ylellä sarjoista, joita aiemmin oli esitetty kaupallisilla kanavilla.

Helsingin Sanomat siteerasi uutisessaan verkkolehti Uutta Suomea, jonka haastattelussa Nelosen liiketoimintajohtaja Juha-Pekka Louhelainen oli todennut:

”Ei tämä tuo mitään lisää suomalaiseen televisioon, vaan menetetään pelkästään lupamaksurahoja ohjelmiin, jotka joka tapauksessa näh-

täisiin” (HS, 7.5.2008, Nelosta kismittää Yleisradion saama HBO-sopimus).

Loppukevään ja kesän aikana Helsingin Sanomat jatkoi HBO-tapauksen seuraamista selvästi tiiviimmin kuin muut lehdet. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että HBO-ohjelmia aikaisemmin näyttänyt Nelonen on osa samaa Sanoma-yhtiötä kuin Helsingin Sanomatkin. Toimittaja Teemu Luukan 8.5.2008 kirjoittamassa uutisessa ”Yleisradio maksaa HBO:n ohjelmista miljoonan vuodessa” kerrottiin Ylen maksavan noin miljoona euroa vuodessa oikeudesta esittää kanavillaan HBO:n tekemiä sarjoja. Uutisessa ei kerrota lähdetä tai perustetta sille, mistä summa on lehden tietoon saatu. Sen sijaan uutisessa todetaan:

”Yle kertoi kolmivuotisesta sopimuksesta viime syksynä, mutta se ei ole kertonut sopimussyistä ostoksen hintaa. Hintaa ilmeisesti laski se, että samaan aikaan Suomen kanssa neuvottelivat myös Ruotsin, Tanskan ja Norjan yleisradioyhtiöt, joista Norja ja Tanska lopulta tekivät sopimukset.” (HS, 8.5.2008, Yleisradio maksaa HBO:n ohjelmista miljoonan vuodessa.)

Keskustelu HBO-sarjojen ostosta on sikäli mielenkiintoinen esimerkki Yleisradiolle roolista, että keskustelussa tiivistyy se, millaisia erilaisia odotuksia Yleisradiolle voidaan asettaa. Kaupalliset toimijat rajaisivat mielellään julkisen palvelun yhtiön toiminta-alan mahdollisimman pieneksi, äärimmilleen vietyinä viranomaistiedottamiseen ja ajankohtaisuutisointiin keskittyväksi yhtiöksi. Kaikenlainen viihteellinen ja populaari ohjelmatarjonta nähdään tässä katsannossa kuuluvan kaupallisten kanavien tuotettavaksi. Yleisradioyhtiö itse oli tässä tapauksessa tavoitellut tarjonnan mukauttamista yleisön toiveiden mukaan. Näin ajateltuna julkisen palvelun yhtiöllä on lupa tavoitella myös suuria katsojamääriä viihteellisellä tarjonnalla, kunhan se samalla huolehtii esimerkiksi viranomaistiedottamisesta ja vähemmistöjen ohjelmatarjonnasta. Hallinin ja Mancinin hahmottelema liberaali eli angloamerikkalainen malli toteuttaa julkista palvelua törmää siis käytännössä perinteiseen pohjois- ja keskieurooppalaiseen tapaan julkisen palvelun toteutuksesta.

Elokuun lopulla Helsingin Sanomat arvosteli pääkirjoituksessaan (HS, 31.8.2008, Kauneuskilpailu silmät auki) tapaa, jolla kaupallisten televisioiden toimilupia oli jaettu ja etenkin sitä, millaisia ehtoja kaupallisille kanaville oli asetettu näiden hakiessa toimilupia. Kanavien ohjelmiston pitää joko edistää kotimaista kulttuuria tai ohjelmistossa tulee olla uutis- ja ajankohtaisohjelmia. Pääkirjoituksen mukaan korkea virkamies oli myöntänyt Helsingin Sanomille 27.8., että lupia valvovalla Viestintävirastolla ei kuitenkaan käytännössä ollut mahdollisuuksia valvoa täyttävätkö kanavat toimilupiensa ehtoja. Tämä oli lehden mielestä kaksinaamaista ja se edellyttikin kirjoituksessaan, että joko ohjelmistolle asetetaan täsmälliset ehdot joita pystytään valvomaan, tai sitten toimiluvat jaetaan huutokaupalla eikä niihin liitetä ehtoja sisällöstä. Yleisradion toiminnasta voitaisiin lehden mukaan huolehtia antamalla sille kanavat ja rahoitus. (HS, 31.8.2008, Kauneuskilpailu silmät kiinni).

Helsingin Sanomat asettui pitämään huutokauppaa parempana vaihtoehtona toimilupien jakamiselle, sillä sen mukaan ”yhä monikanavaisemmassa viestinnässä yksityisille televisio- ja radiokanaville asetettuja vaatimuksia on aina vaikeampi perustella” (HS, 31.8.2008, Kauneuskilpailu silmät kiinni).

Tämä kannanotto on hyvin linjassa lehden aiempien näkemysten kanssa ja noudattaa myös hyvin puhtaasti liberaalia mallia ajatellen julkisen palvelun ohjelmatuotantoa ja kaupallisten toimijoiden roolia samoilla markkinoilla.. Näin ollen valtion kontrolli vähenisi edelleen kaupallisten toimijoiden suhteen. Usein juuri kotimaisen kulttuurin edistäminen tai uutis- ja ajankohtaisohjelmat ovat kaikkein kalleimpia toteuttaa. Kaupallisille kanaville olisi varmasti helpointa keskittyä tiettyihin kohderyhmiin esimerkiksi ilman uutisia. Lehden kannanoton ymmärtää hyvin, sillä varmasti toimijoita turhauttaa, jos käy ilmi, että ehtojen täyttämistä ei kuitenkaan valvota mitenkään.

Asian käänköpuoli on toisaalta se, että mikäli kaupallisilta kanavilta ei vaadittaisi esimerkiksi uutistuotantoa, olisi helppo perustella uutisten kuuluvan ainoastaan Yleisradion tuotettavaksi. Tässä ajattelussa kuitenkin ihmetyttää lehden linja, sillä uutis- ja ajankohtaistuotannon poistuminen kaupallisilta kanavilta tarkoittaisi yhtä lailla monimuotoisen median kaventumista; asiaa jolla Sanoma Osakeyhtiön Mi-

kael Pentikäinen oli perustellut muutamaa kuukautta aikaisemmin sitä, miksi Ylen ei pitä ryhtyä tarjoamaan ilmaiseksi sisältöjään kaupallisille yhtiöille.

Yksi merkittävimmistä Helsingin Sanomien kannanotoista koko tarkasteluajanjaksoilla on lehden syyskuun 2008 lopulla nostattama keskustelu julkisen palvelun roolista.

Helsingin Sanomat uutisoi 19.9. ja 21.9. Helsingin Sanomien säätiön järjestämästä seminaarista, jossa aiheena oli yleisradioyhtiöiden julkisen palvelun tehtävä. Seminaarin pääpuhujana oli portugalilainen Francisco Pinto Balsemão, joka on paitsi portugalilainen mediakustantaja ja Portugalin entinen pääministeri, myös Euroopan kustantajien järjestön (European Publishers Council) puheenjohtaja.

Toimittaja Esa Mäkisen jutussa ”Mediavaikuttaja povaa tv-luvan kuolemaa” 19.9. kerrottiin, että Balsemão oli puheessaan ennustanut, että tv-lupa tai verotus on tullut tiensä päähän ja katoaa reilussa kymmenessä vuodessa. Balsemão sai artikkelin mukaan myös kovaa kritiikkiä suomalaisilta ja pohjoismaisilta, myös kaupallisilta, mediavaikuttajilta:

MTV:n varatoimitusjohtaja Mikko Räsänen sanoi, että paljon kulttuuria katoaa, jos ajatellaan pelkästään kuluttajia.

Tanskan radion pääjohtaja Kenneth Blummer sanoi, että eurooppalainen demokratia on osaltaan rakennettu yleisradioiden toiminnan päälle. (HS, 19.9.2008, Mediavaikuttaja povaa tv-luvan kuolemaa.)

Keskustelussa lienee nähtävissä se, että puhujat tulevat maantieteellisesti Euroopan ääri-laidoilta ja samalla myös julkisen palvelun järjestämismallit ovat kovin erilaisia. Balsemão Portugalissa mediakenttä on kehittynyt Hallinin ja Mancinin jaottelua seuraten välimerellisen mallin mukaan, jossa julkisen palvelun yhtiöillä on verrattain pieni rooli, valtion demokratiakehitys on tapahtunut myöhään ja mediakentässä sähköisillä toimijoilla on ollut poikkeuksellisen iso rooli verrattuna huomattavasti pienempään sanomalehdistöön. Suomi ja Tanska puolestaan kuuluvat pohjois- ja keskieuropalaisen mallin maihin, jossa julkisen palvelun yhtiöllä on melko suuri rooli, toimittajien ammatillistuminen on pitkällä ja sanomalehdis-

töllä on pitkä historia ja suuret levikit edelleen. Balsemão kuitenkin sai seminaarissa myös tukea suomalaiselta kustannusalan kollegaltaan, sillä SanomaWSOY:n hallituksen puheenjohtaja Jaakko Rauramo totesi seuraavaa.

”Jos yleisradioita ei olisi, perustettaisiinko niitä nyt? Todennäköisesti ei”, Rauramo sanoi. Hänen mukaansa media on ainoa ala, joka sieittää epäreilua kilpailua julkisen palvelun yhtiöiltä. Tämä ei Rauramon mukaan voi jatkua pitkään. (HS, 19.9.2008, Mediavaikuttaja povaa tv-luvan kuolemaa.)

Helsingin Sanomain säätiön seminaari vaikuttaa väistämättä Yleisradion pääarvostelijan tilaustyöltä, jossa pääpuhujana puhui, mitä hänen haluttiin puhuvan. Joka tapauksessa seminaaria voi pitää yhtenä lähtölaukauksena entistä kriittisemmälle keskustelulle julkisen palvelun yhtiön roolista. Seminaarin nostattamassa keskustelussa näkyi väistämättä myös eri puolilla länsimaita vaikuttavien erilaisten julkisen palvelun järjestämistapojen yhteentörmäys.

5.3 Kaleva lehtenä kritisoi, mutta toimittajat ymmärsivät

Oulussa ilmestynyt Kaleva uutisoi Yleisradiosta yleisesti ottaen valtakunnallisesta näkökulmasta. Lehden kirjoituksissa ei, edes pääkirjoituksessa, painotu samalla tavalla alueellinen näkökulma kuin mitä on havaittavissa esimerkiksi maakuntalehtien Keskisuomalaisen ja jonkin verran myös Aamulehden uutisoinnissa. Tämä on hieman yllättävääkin, sillä lehden levikkialueella Pohjois-Suomessa on useita Yleisradion aluetoimituksia; Oulussa, Kajaanissa, Rovaniemellä ja Kemissä. Näiden toimitusten televisioon tuottamien Yle Pohjois-Suomen uutislähetysten näkyvyys on maantieteellisesti käytännössä sama kuin Kalevan levikkialue.

Kaleva katsoo Yleisradiota valtakunnallisena toimijana ja on kannanotoissaan pitkälti samalla linjalla muun kaupallisen median kanssa. Se myös tarttuu ajallisesti samoihin kysymyksiin kuin muut kaupallisen median edustajat.

Maaliskuussa 2009 Kaleva kritisoi ”Kalevan kanta” -pääkirjoituksessaan Ylen strategiaa, jossa ajatuksena on antaa muidenkin toimijoiden käyttää Ylen tuottamaa sisältöä. Lehti huomautti, ettei Ylen pitäisi itse linjata sitä, mikä on yhtiön tehtävä, vaan odottaa samaan aikaan istuvan työryhmän ehdotuksia. Kalevan mukaan Ylen strategia uhkaa moniarvoista tiedonvälitystä, sillä muutenkin murroksen keskellä olevien kaupallisten toimijoiden houkutus käyttää Ylen palveluita kasvaa.

Kansanedustaja Mika Lintilän johtama työryhmä miettii parhaillaan julkisen palvelun määrittelyä ja Yleisradion rahoitusta. Työryhmän esitysten on määrä valmistua tänä keväänä. Onkin outoa, että Yleisradion hallitus hyväksyi uusia avauksia sisältävän strategiansa ennen kuin työryhmä saa työnsä valmiiksi. Yhtä kummallista on, että Yleisradion johto pyrkii itse määrittelemään strategian kautta, mitä se katsoo julkiseksi palveluksi.

...

Tiedonvälityksen yhdenmukaistuminen ei voi olla yhteisen hyvän nimiin vannovan Yleisradionkaan etu. (Kaleva, 9.3.2009, Yle psyköön lestissään.)

Seuraavana päivänä Kaleva julkaisikin talousosastollaan STT:n artikkelin, jossa kerrottiin STT:n kysyvän EU:n komission kantaa siihen, saako Yle jakaa uutisiaan ilmaiseksi kaupallisissa palveluissa. Esimerkkinä tästä mainittiin Ylen uutisten julkaiseminen yritysten mainosten yhteydessä kaupallisilla näyttötauluilla pääkaupunkiseudun kauppakeskuksissa ja Helsinki-Vantaan lentoasemalla. (Kaleva, 10.3.2009, STT kysyy EU:n kantaa Ylen ilmaisesta uutisjakelusta.)

Artikkeliin on haastateltu tuolloista Sanoma Newsin toimitusjohtajaa ja STT:n hallituksen varapuheenjohtajaa Mikael Pentikäistä, jonka mukaan näyttötauluissa julkaistavat uutiset ovat jäävuoren huippu, ja hän kertoi olevansa sitä mieltä, että ”yksityisen median elintilaa halutaan kaventaa eri tavoin” (Kaleva, 10.3.2009, STT kysyy EU:n kantaa Ylen ilmaisesta uutisjakelusta). Aamulehti teki uutisesta oman versionsa ja haastatteli siihen muun muassa Ylen toimitusjohtaja Mikael

Jungneria ja STT:n toimitusjohtaja Mika Pettersonia. Keskisuomalainen julkaisi STT:n jutun lyhyempänä versiona taloussivuillaan 11.3.2009.

Kaleva otti pääkirjoituksessaan kantaa Yleisradion rahoituskeskusteluun seuraavan kerran 9.4.2009 sen jälkeen, kun Mika Lintilän työryhmän raportti oli jätetty. Huomionarvoista on myös se, että Sanomalehtien Liiton kannanotto ”Julkinen palvelu ei saa uhata moniarvoisuutta” oli julkaistu 20.3.2009, vain hieman ennen Kalevan pääkirjoitusta. Tässä yhteydessä lehti linjasi kannattavansa julkisen palvelun yhtiön rahoittamista budjettivaroista. Kaleva oli siis samalla linjalla muun kaupallisen lehdistön kanssa. Lehti ohitti kevyesti mahdollisen Yleisradion riippumattomuuden pohdinnan, mikäli yhtiötä rahoitettaisiin budjetista:

Suoraa budjettirahoitusta ei ole syytä tyrmätä suoralta kädeltä. Aina-
kaan jos perusteena on pelko Ylen riippumattomuuden menetykses-
tä. Huoli on nimittäin turha. Kun valtio-omistajalla ei ole keinoja
puuttua Fortumin asioihin, ei se pysty puuttumaan asioihin Ylessä-
kään. (Kaleva, 9.4.2009, Kalevan kanta, PS.)

Lehti viitanee pääkirjoituksensa jälkikirjoituksessa energiayhtiö Fortumista ja sen johtajien huomattavan suurista palkkioista käytyyn keskusteluun. On kuitenkin lehdeltä älyllisesti epärehellistä verrata pörssiyhtiötä, jossa valtion omistus on hieman yli 50 prosenttia Yleisradioon, jonka valtio omistaa käytännössä kokonaan. Riippumattomuuden menettämisen vaara ja sen seuraukset ovat oleellisesti suurempia ja kohtalokkaampia julkisen palvelun tiedonvälitystä hoitavan yhtiön kohdalla, kuin pörssiin noteeratun energiayhtiön kohdalla. Ylen legitimizeetti nojaa pitkälti siihen, että yleisö voi luottaa yhtiön riippumattomuuteen kulloisestakin vallanpitäjästä.

Seuraavan pääkirjoituksensa Kaleva laati Ylen rahoituskeskustelusta siinä vaiheessa, kun Lintilän työryhmän esitys tuli julki. Koska suurin mielenkiinto esityksessä keskittyi euromääräisiin lukuihin siitä, mitä kunkin tulisi jatkossa mediamaksua maksaa ja summien vertailuun olemassa olevaan tv-lupamaksuun, pyrki kaupallinen lehdistö tuomaan esiin sitä, että esityksessä ei sen mielestä tarpeek-

si puututtu Yleisradion rooliin ja sen julkisen palvelun rajojen valvontaan. Tässä rintamassa seisoivat Kalevakin.

Yleisradiolla ei ole huolta tulevasta joka kodilta perittävän Yle-
veron ansiosta. Julkisen palvelun määrittely jäi siinä hötäkässä te-
kemättä.

...

Yleisradion kilpailijat ovat esittäneet, että Ylen julkisen palvelun
määrittely annettaisiin yhtiön ulkopuolisen elimen tehtäväksi. Linti-
län työryhmä esittää kuitenkin, että asian hoitaisi pelkästään poliiti-
koista koostuva Ylen hallintoneuvosto. Vaikka työryhmä esittää hal-
lintoneuvoston aseman vahvistamista, tämä ei estä sitä, että koko
viestintäkentän tulevaisuuden kannalta avainkysymyksen määrittelee
käytännössä Yleisradion toimiva johto. (Kaleva, 25.4.2009, Kalevan
kanta)

Syyskuussa hallituksen päätettäväksi oli tulossa Lintilän työryhmän ehdottama
rahoitusmalli ja lisäksi Yleisradion hallintoneuvosto oli esittänyt vuodelle 2010
korotusta tv-lupamaksuun. Kaleva vastusti pääkirjoituksessaan 14.9.2009 Yleisra-
dion budjetin paisuttamista ja vertasi tilannetta yksityisen sektorin yrityksiin, jois-
sa monissa jouduttiin supistamaan toimintaa vuonna 2009. Samalla lehti totesi,
viestintäministeri Lindénin lykänneen uuden yleisradiolain voimaantulon vuotta
myöhemmäksi kuin alun perin oli aiottu eli vuoteen 2012 (Kaleva, 14.9.2009, Yle
ei voi elää umpiossa).

Kun sitten syksyn mittaan varmistui, että Ylenkin on löydettävä säästöjä, oli Ka-
leva halukas neuvomaan, mistä julkisen palvelun yhtiössä voidaan säästää ja mistä
ei. 30 miljoonan euron säästöjä oli Yleisradion johdon suulla kaavailtu tehtäväksi
esimerkiksi lopettamalla oma ruotsinkielinen FST5-televisiokanava.

Oleellista siinä ei ole jatkaako FST5 omalla kanavallaan vai ei.
Ruotsinkielinen toiminta maksaa, ja säästöjä on haettava sieltä siinä
missä muualtakin. Oleellista sen sijaan on, että Yleisradion sisällä

täytyy kaikissa tapauksissa säilyä toimintakykyinen ruotsinkielinen yksikkö ja sen tuoma ohjelmatarjonta. Kaupalliset kanavat voivat hakea suurimpia katsojalukuja sieltä mistä haluavat, Yleisradio ei voi. Sen vastuulla on julkisen palvelun turvaaminen molemmilla kotimaisilla kielillä. (Kaleva, 13.11.2009, Kaksi kieltä televisiossakin.)

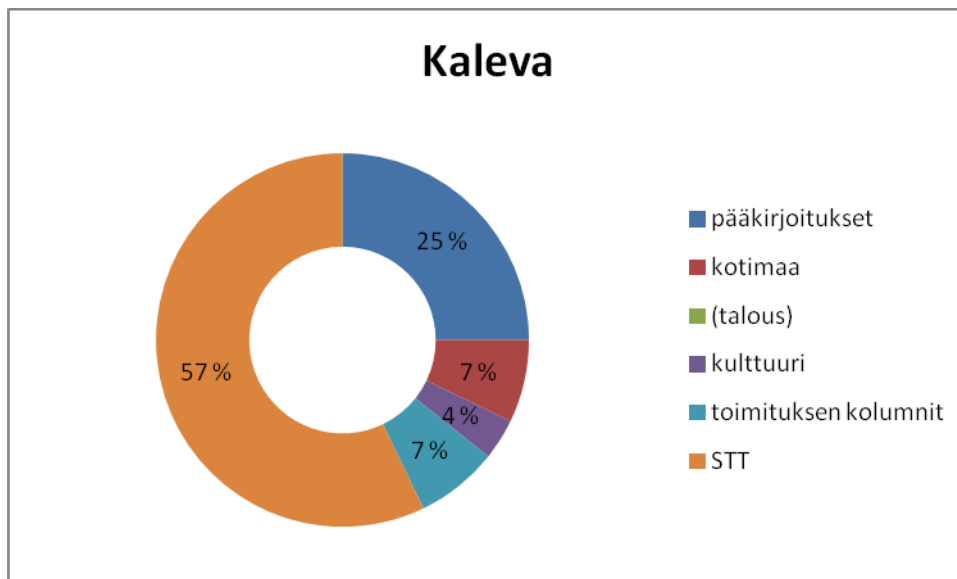
Kaleva jatkoi pohdintaansa ja ratkaisuehdotuksiaan Ylen rahapulaan, sillä alkuvuodesta 2010 lehti ehdotti kalliiden urheilutuotantojen siirtämistä ainakin osittain kaupallisille kanaville. Pääkirjoituksessaan 2.3.2010 Kaleva totesi esimerkiksi hiljattain päättyneiden Vancouverin olympialaisten keränneen katsojia, mutta olleen kallista ohjelmatuotantoa. Kaleva muistutti, että EU-asetus velvoittaa tiettyjen urheilukisojen esittämiseen” Suomessa vapaasti näkyvillä tv-kanavilla ja pääosin suorina lähetyksinä”. ”Asetus ei kuitenkaan rajaa Yleä ainoaksi mahdolliseksi lähetyiskanavaksi” (Kaleva, 2.3.2010, Osa urheilusta kaupallisille kanaville, Kalevan kanta, 2.3.2010).

On selvää, että kaupalliset kanavat varmasti olisivat kiinnostuneita urheilun arvokisojen näyttämisestä. Niiden lomaan olisi helppo saada mainostajia, sillä katsojaluvut ovat poikkeuksetta korkeat. Yle puolestaan haluaa varmasti pitää kiinni urheilusta sillä perusteella, että se tuo Ylen kanaville suuria katsojalukuja ja osaltaan oikeuttaa veroluonteisen rahoituksen. Moni urheilun ystävä saattaa myös olla suopeampi veroa maksamaan, mikäli tietää saavansa ainakin runsaasti urheilua ja vieläpä ilman mainoskatkoja.

Kaleva jatkoi aiheesta seuraavassakin Ylen roolia ja rahoitusta koskeneessa pääkirjoituksessaan, jonka loppukaneettina se muistutti, että Ylessä voidaan säästää siirtämällä osa urheilutarjonnasta muille kanaville. Varsinaisena aiheena pääkirjoituksessa kuitenkin oli tyytyväisyys siitä, että Ylen rahoitukseen ja rooliin oli saatu sopu hallitusryhmien sovittua Yle-maksun tasosta ja hallintomallista. Lehti kiitteli oman kaupungin viestintäministeriä, joka oli luomassa Ylelle hallintomallia, jossa hallintoneuvoston rinnalle luotaisiin erillinen neuvosto valvomaan julkisen palvelun tehtävää. Erityisesti tässä asiassa lehti koki kaupallisten toimijoiden äänen tulleen kuulluksi. (Kaleva, 10.3.2010, Yle-palaute meni perille.)

Kalevan tyytyväisyys oli kuitenkin ennenäikaista, sillä jo seuraavana päivänä viestintäministeri Lindén ilmoitti vetävänsä koko esityksen pois ja asian siirtyvän ratkaistavaksi seuraavan hallituksen pöydälle. Kalevan 10.3.2010 pääkirjoituksessa viitattiin Lindénin lehdelle vain muutamaa päivää aiemmin antamaan haastatteluun, jossa oli puhuttu muun muassa euromääräisestä Yle-maksun tasosta. Niinpä myös omalle maakuntalehdelle tuli ilmeisen täytenä yllätyksenä ministerin mielenmuutos. Tosin lehti uutisoi 9.3.2010 STT:n jutun, jossa kerrottiin pääoppositioliopuolue SDP:n kritisoivan ankarasti Lindénin ajamaa ja hallituspuolueiden sopimaa sopua. SDP muistutti, että Lintilän työryhmä ei esittänyt erillistä Ylen valvontaan keskittyvää neuvostoa, vaan ainoastaan hallintoneuvoston roolin vahvistamista. SDP vaati ministeriä pysymään aikaisemmassa Lintilän työryhmän yksimielisessä esityksessä, jota tekemässä myös SDP:n edustaja oli ollut. (Kaleva, 9.3.2010, SDP:ssä ollaan tyrmistyneitä Ylen hallintomallista.) Uutisoinnissa Lindén nimesi juuri SDP:n tuen puuttumisen keskeiseksi syyksi siihen, ettei hän halua viedä lakiesitystä sittenkään eteenpäin.

Kalevan arkistosta ei ole saatavissa Ylen rahoitusta koskevia lehden omia uutisia enää tutkimusajanjakson kahtena viimeisenä päivänä. 11.3.2010 Kaleva julkaisi STT:n jutun, jossa Mikael Pentikäinen oli tyytyväinen Yle-maksun perumiseen ja arvelee, että ”ennenmin tai myöhemmin Yleisradio tullaan rahoittamaan suoraan valtion budjetista” (Kaleva, 11.3.2010, Pentikäinen: Yle-maksu oli susi jo syntyessään). Voi kuitenkin olettaa, että uutinen on ollut merkittävä aihe myös oululaisen lehden omilla uutisilla. Kalevalle lienee ollut pettymys se, että Yleisradion tiukempi valvonta ei toteutunut. Yleisesti ottaen kaupalliset toimijat kuitenkin pitivät hyvänä asiana koko Yle-veron laittamista jäihin. Moni toivoi ja ehkä uskoikin Pentikäisen lailla, että keskustelu nyt lähtisi kokonaan puhtaalta pöydältä ja esimerkiksi budjettirahoitteisuus tulisi uudelleen harkintaan Ylen kohdalla. Näin ei kuitenkaan käynyt, kuten tämän työn jälkisanoina todetaan.

Kuvio 4. Kaleva. Yleisradion rahoitusta ja roolia koskevat artikkelit Kalevan eri osastoissa tutkimusajanjaksolla. Otanta kattaa vain sähköisen arkiston kautta saatavissa olevat artikkelit. Lähde: Liite 2.

Tutkimusaineistoon mukaan päätyneissä Kalevan 28 artikkelissa painottuvat STT:n uutiset, (57 prosenttia eli 16 juttua) sillä lehden sähköisestä arkistosta ei päässyt poimimaan kaikkia lehden kirjoittamia artikkeleita. STT:n jutut arkistosta kuitenkin löytyvät, joten siksi niiden määrä on suhteellisen suuri Kalevan aineistossa verrattuna muihin lehtiin.

Mikä tärkeintä, arkistossa oli kuitenkin saatavilla myös lehden pääkirjoitukset, joten lehden kanta Yleisradion rahoituskeskusteluun käy ilmi ennen kaikkea pääkirjoituksista ja on siten vertailukelpoinen muiden lehtien kanssa. Myös pääkirjoitusten osuus aineistossa on suhteellisen suuri, johtuen edelleen siitä, että suuri osa lehden muista uutisista ei ole saatavilla. Ylen rahoitusta ja roolia Kaleva käsitteli pääkirjoituksissaan tutkimusajanjaksolla yhteensä seitsemän kertaa, mikä tarkoittaa prosentteina neljänneestä koko Kalevan aineistosta.

Kotimaan ja kulttuurin osastoissa julkaistuista artikkeleista vain muutama on mukana tutkimusaineistossa. Kotimaan osastolla juttuja oli julkaistu kaksi ja kulttuurissa yksi. Prosenttiosuuksina nämä tarkoittavat seitsemää ja neljää prosenttia Kalevan artikkeleista. Samoin toimituksen kolumneista mukana on vain kaksi kolumnia, mikä vastaa seitsemää prosenttia Kalevan jutuista..

Vaikka kolumnien määrä on vähäinen, on niiden sisältö kuitenkin erittäin mielenkiintoinen verrattuna lehden muuhun linjaan ja esimerkiksi pääkirjoituksiin. Kaleva kritisoi tiukastikin Yleisradiota pääkirjoituksissaan ja on yhdessä muun kaupallisen lehdistön kanssa valmis rajaamaan julkisen palvelun asemaa. Toimittajien kolumneissa Yleisradio ja sen nykyinen toiminta saa kuitenkin yllättäväkin ymmärrystä ja arvontoa.

Erkki Hujanen kirjoitti Muuten-palstalla julkaistussa kolumnissaan 50 vuotta täyttävien Ylen tv-uutisten historiasta ja valotti ylipäätään suomalaisen julkisen palvelun yhtiön historiaa. Hän huomautti, että suomalainen julkisen palvelun tuottamisen malli on brittiläistä perua. Hujanen kertasi sitä, mitä julkinen palvelu edelleen nykyäänkin tarjoaa ja nosti esiin erityisesti asioita, joista kaupalliset toimijat eivät ole kiinnostuneita marginaalisen pienten katsoja- ja kuuntelijalukujen vuoksi. Hujanen opasti lukijaa myös muistamaan, mitä tulevan mediamaksun vastineeksi saa:

Vaikka perheet eivät kokoonnukaan enää rituaalin tapaan yhdenlaisten uutisten ääreen, suomalaista yleisradiomallia kannattaa huoltaa ja helliä. Uudenlaisen mediamaksun maksajan on lupa odottaa televisiouutisista kriittisesti tutkittua ja olennaista tietoa, punnittua puhetta, ammattijournalistien työstämiä ahaa-elämyksiä. Vakavasti otettavia katseita.

Älytöntä menoa riittää halpatuotantokanaville. Jokaisen pitäisi tietää, että halvalla saa vain paskaa, eikä määrä takaa laatua. (Kaleva, 5.9.2009, Lupamaksua vastaan on lupa odottaa vakavasti otettavia katseita)

Tuottajana Kalevan toimituksessa työskentelevän Hujasen lisäksi tukensa julkisen palvelun yhtiölle ilmaisi myös Kalevan radio- ja tv-aiheiseen uutisointiin erikoistunut toimittaja Carita Forsman. Hän kirjoitti alkuvuodesta 2010 suorasanaisesti kaupallisten kanavien tosi-tv-ohjelmista, jotka ”tehdään halvalla ja usein ilman syvällistä käsikirjoitusta”. Tätä taustaa vasten Forsman puolusti julkisen palvelun yhtiötä ja sen rahoittamiseen kaavailtua mediamaksua. Kuten

Hujanen, myös Forsman otti suomalaisen julkisen palvelun yhtiön vertailukohdaksi brittien BBC:n.

Vaikka yleinen mielipide kaatuu helposti media- ja tv-lupamaksuja vastaan, tulisi meidän ymmärtää, että se on ainoa keino taata kotimaisuus ja laatu. Englantilaiset maksavat BBC:n ohjelmistaan vuodessa 151 euroa eli noin 131 puntaa, joka on hieman vähemmän kuin mitä Suomessa on mediamaksulle kaavailtu. Meillä hinnaksi on esitetty 175 euroa. Tietysti ylen ja BBC:n kokonaisbudjetissakin on huima ero, jo pelkästään väestöpohjaan suhteutettuna: BBC:n budjetti on noin neljä miljardia euroa, kun taas Yle tulee toimeen 400 miljoonan euron budjetilla. (Kaleva, 22.1.2010, Nurinan sijaan pitäisi hyödyntää omaa osaamista)

Forsman otti kantaa myös Yleisradion rahoitusmalliin ja kannatti verojen kautta tehtävää rahoitusmallia:

Jo pitkään on puhuttu siitä, että Yleisradion tulisi saada rahoituksensa ohi valtion budjetin, siis suoraan kansalaisilta itseltään tai vaikka mainostuloilla. Olen täysin eri mieltä. Tässä tapauksessa kansalaiset eivät tiedä mitä haluavat, ennen kuin ovat sen jo menettäneet. Jos Yleä ei kustanneta verovaroilla, siitä tulee samanlainen tosi-tv-kanava, joita meillä on jo liian monta. Voimme sanoa hyvästit ajankohtaisille keskusteluohjelmille, kotimaisille draamoille, laadukkaille uutislähetyksille tai suomalaisille dokumenteille. (Nurinan sijaan pitäisi hyödyntää omaa osaamista, Kaleva, 22.1.2010)

Päinvastoin kuin kaupallisen median vaikuttajat ja päätoimittajat Forsman ei tuntunut pelkäävän maakuntalehden jäävän Yleisradion jalkoihin. Päinvastoin, hän uskoi lehden omiin vahvuuksiin ja esitti myös ratkaisuja siitä, millä lehdet voivat tulevaisuudessa kilpailla Yleisradionkin kanssa.

Kaupalliset mediat, siis myös maakuntalehdet, ovat nurisseet Yleisradion asemaa ja mediamaksua vastaan. Sen sijaan, että

kadehdittaisiin toisen omaa, pitäisi ryhdistäytyä ja luoda tilalle jotain uutta. Suurilla mediataloilla on jo kanavat ja henkilöt olemassa, vain toteutus puuttuu. Olisi syytä katsoa peiliin. Paljonko lyödään vetoa, että vajaan kymmenen vuoden päästä paikalliset nettiutislähetykset ovat arkipäivää? (Kaleva, 22.1.2010, Nurinan sijaan pitäisi hyödyntää omaa osaamista)

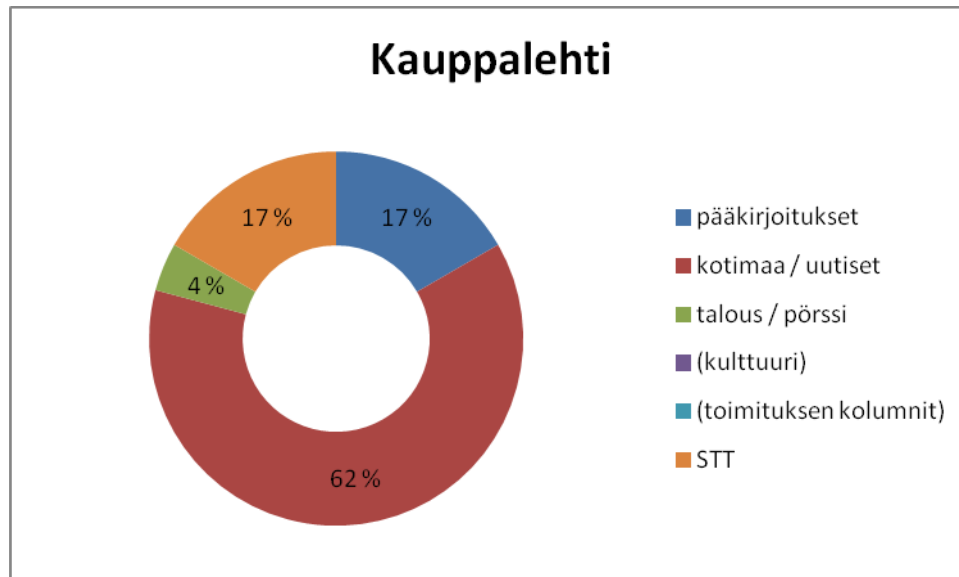
Ylipäätään Yleisradion roolista ja rahoituksesta uutisoidessaan Kaleva lehtenä on johdonmukaisesti omalla, kaupallisten toimijoiden kanssa samalla, linjallaan. Lehden uutisointiin tuo kuitenkin mielenkiintoa yksittäisten toimittajien lehden linjasta poikkeavat kolumnit. Niissä on jopa valistushenkeä siitä, miten kansan tulee ymmärtää julkisen palvelun yhtiön arvokkuus ja olla kiitollinen laadukkaasta ja edullisesta journalismista, jota lupamaksunsa vastineeksi saavat. Koko tutkimusaineistossa nämä puheenvuorot nousevat eräiksi Yle-myönteisimmistä.

Kalevan uutisoinnissa olisi ollut mielenkiintoista analysoida lehden suhtautumista oman paikkakuntansa viestintäministerin toimiin prosessin eri vaiheissa. Lehti kuitenkin joko pidättäytyy arvioimasta ministeriä tai luultavasti tällaiset artikkelit on julkaistu esimerkiksi kaupunki- tai kotimaa-osastoissa, joihin ei sähköisen arkiston kautta ole pääsyä.

5.4 Kauppalehti toi keskusteluun yrittäjien äänen

Kauppalehden uutisoinnissa talousnäkökulma on etusijalla ja tästä näkökulmasta lehti tarkasteli myös Yleisradion rahoituskeskustelua. Lehti seurasi Yleisradion asioita tasaisesti, mutta ketään Yleisradioon erikoistunutta toimittajaa Kauppalehdessä ei ollut. Tutkimusaineistoon lehden artikkeleista nousi vuodelta 2008 neljä artikkelia, koko vuodelta 2009 aineistossa on 16 artikkelia ja vuoden 2010 vajaan kolmelta kuukaudelta aineistossa on jälleen neljä Kauppalehden juttua. Tiheys kuvastaa hyvin yleistä tilannetta Yleisradion rahoituskeskustelussa; vuosi 2008 oli vielä melko hiljaista aiheen ympärillä, mutta keskustelu vilkastui huomattavasti vuoden 2009 aikana. Vuoden 2010 alussa Yleisradion rahoitusmalli puolestaan oli

paljon esillä, sillä tuolloin odotettiin hallituksen esitystä rahoitusmallista, mutta maaliskuussa ministeri yllättäen ilmoittikin vetävänsä koko uudistuksen pois valmistelusta.

Kuvio 5. Kauppalehti. Yleisradiota koskevien artikkelien jakaantuminen Kauppalehden eri osastoilla. Lähde: Liite 2.

Katsottaessa sitä, miten koko tutkimusaineiston 24 Kauppalehden artikkelia jakaantuvat lehden eri osastoihin, voidaan huomata, että Kauppalehti uutisoi suurimman osan Yleisradion rahoitusta ja roolia koskevista uutisistaan kotimaan osastossa. Se ei siis katso Yleisradiota niinkään yhtiönä, vaan enemmänkin yhtenä toimijana muiden kotimaan uutisaiheiden joukossa.

Useimmat Kauppalehden Yleisradiota koskevat artikkelit olivat lehden omien toimittajien kirjoittamia, mutta lehti käytti STT:tä vajaan viidenneksen (17 prosenttia eli neljä artikkelia) uutisoidessaan aiheesta. Yhtä usein mediamaksukeskustelu ja Yleisradion rooli pääsivät myös pääkirjoituksen aiheeksi. Neljästä pääkirjoituksesta kolme on kirjoitettu vuoden 2009 aikana ja yksi vuonna 2010.

Kauppalehden Pörssi-osastoon Yleisradion mediamaksukeskustelu luokiteltiin vain kerran. Vuoden 2009 kesäkuussa ministeri Lindén puolusti kotitalouksille

kaavailtua tasaeräistä mediamaksua. Kommentissaan hän puolisti tasasuuruista maksua kaikille sillä perusteella, että tuloeroja tasataan jo verotuksen kautta.

Kulttuurin osastolla Ylen rahoituskeskustelua ei Kauppalehdessä käsitelty lainkaan. Samoin lehden toimittajien tähän aiheeseen keskittyvät kolumnit puuttuvat aineistosta kokonaan.

Myös Kauppalehti katsoi prosessin alkamisen eli Lintilän työryhmän nimittämisen uutisoinnin arvoiseksi asiaksi. 13.2.2008 Kauppalehti julkaisi sivuillaan STT:n uutisen, jossa todetaan viestintäministeri Suvi Lindénin asettaneen laajan parlamentaarisen työryhmän pohtimaan Yleisradion rahoitusta. Lindénin todettiin haluavan hakea rahoitusmallia Ylelle ennakkoluulottomasti, mutta kuitenkin sulkevan mainosrahoitteisuuden pois keinovalikoimasta.

Vuoden lopulla Kauppalehti julkaisi uutisosastossaan Juha Jaakkolan kolumnin (Kauppalehti, 30.12.2008, Tehdään pakosta hyve), jossa kannatettiin Yleisradion rahoituksen hoitamista budjettivaroista. Kolumni vetää tyylilajilleen uskollisena melko suoraviivaisia tulkintoja ja voikin kysyä, miten vakavasti kolumni lehden linjaa välittää vai onko tarkoituksena enemmän provosoida ja herättää keskustelua asiasta?

Vuoden 2008 lopulla maailman talous sukelsi äkilliseen jyrkkään laskuun ja erityisesti talousuutisoinnissa puheenaiheeksi nousivat elvytyspaketit, joilla tarkoitettiin julkisten varojen ohjaamista kulutukseen, jotta talouden pyörät pysyisivät vauhdissa laskusuhdanteen yli. Lieneekö ajankohtaisella termillä ollut vaikutusta myös Jaakkolan perusteluihin budjettirahoituksen suhteen:

”Lupamaksujen poistaminen olisi puolen miljardin euron elvytyspaketti. Suhteellisesti eniten siitä hyötyisivät ne pienituloiset, joiden lupamaksuja ei sosiaalitoimisto maksa. Heillä säästyvät rahat menisivät suoraan kulutukseen” (Tehdään pakosta hyve, 30.12.2008, Kauppalehti)

Huhtikuussa 2009 Kauppalehti uutisoi Lintilän työryhmän päätyneen esittämään Ylen rahoitukseksi tv-luvan tilalle kaikilta kotitalouksilta perittävää julkisen pal-

velun mediamaksua (Kauppalehti, 24.4.2009, Tv-luvan tilalle ehdotetaan talouskohtaista mediamaksua, 24.4.2009). Lintilän työryhmän esitykseen sisältyi ajatus siitä, että kotitalouksien lisäksi mediamaksua maksaisivat myös yritykset, joiden vuotuinen liikevaihto on enemmän kuin 400 000 euroa. Näiltä yrityksiltä maksu olisi kolme kertaa niin suuri kuin kotitalouksilla.

Selkeimpänä erona muihin lehtiin verrattuna Kauppalehden uutisoinnissa korostuu juuri yrittäjien näkökulma. Niinpä muutama päivä mediamaksusuunnitelmien tultua julki Kauppalehti uutisoi yrittäjien kriittisyydestä maksua kohtaan (Kauppalehti, 27.4.2009, Yrittäjät kritisoivat Yle-veroa). Artikkelissa haastateltu Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja Jussi Järventaus kertoi kritiikkiä tulleen paljon yrittäjiltä liittyen mediamaksukaavailuun. Yli 400 000 euron liikevaihtoa tekevä yritys olisi vuosittain velvollinen maksamaan 525 euroa mediamaksua. Kauppalehti oli myös laskenut, että Ylen budjetin ollessa vuosittain 450 miljoonaa, tukevat yritykset vuosittain Ylen toimintaa viidellä prosentilla kokonaisbudjetista. Yrittäjien toimitusjohtajan mukaan Ylen rahoituksessa pitäisi miettiä budjettirahoitusta (Kauppalehti, 27.4.2009, Yrittäjät kritisoivat Yle-veroa).

Pelkän rahoitusmallien välisen keskustelun lisäksi Kauppalehti otti kantaa myös Ylen rooliin pääkirjoituksessaan 5.5.2009. Kirjoituksessa lehti peräsi Ylelle selkeämpää roolia ja kehotti miettimään mihin julkisilla varoilla rahoitetun median on keskityttävä ja mikä voidaan jättää kaupallisille välineille. Kauppalehden mielestä Yleisradion hallintoneuvosto ei ollut onnistunut roolia määrittämään ja lehti ehdottikin, että mallia otettaisiin Britannian yleisradioyhtiö BBC:stä, jonka yhteydessä toimii riippumaton asiantuntijaraati BBC Trust, joka ohjaa yhtiön ohjelmapolitiikkaa. (Kauppalehti, 5.5.2009, Mikä olisi Ylen rooli?)

Kauppalehti seurasi edelleen toukokuun 2009 aikana mediamaksukeskustelua tiiviisti (Kauppalehti, 25.5.2009, Mediamaksu ei lakkaa hiertämästä, 25.5.2009) ja haastatteli Sanoma Newsin toimitusjohtaja Mikael Pentikäistä, joka nousi julkisessa keskustelussa erääksi äänekkäimmistä mediamaksun vastustajista.

”Sanoma Newsin toimitusjohtaja Mikael Pentikäiselle Lintilän työryhmän ehdotus on ollut kuin nuppineula kynnen alla. Pentikäinen

on kritisoinut Lintilän luotsaaman työryhmän esitystä useaan otteeseen tiukoin sanakääntein. Pentikäisen mielestä Yleisradion aseman vahvistaminen esitetyllä tavalla heikentää riippumattoman median edellytyksiä toimia ja kaventaa suomalaisen median moniarvoisuutta.

- Yleisradion rahoituksen kannalta budjettirahoitus olisi ehdottomasti paras malli. Tällaisena aikana kun niukkuutta jaetaan, hyvää yhteiskuntapolitiikkaa olisi, että Yleisradionkin menoja arvioidaisiin samalla tavalla kuin muitakin julkisia tarpeita: vanhus-ten huoltoa, päiväkoteja ja kouluja.” (Kauppalehti, 25.5.2009, Mediamaksu ei lakkaa hiertämästä.)

Pentikäinen otti esiin myös Yleisradion kasvavat panostukset verkossa ja sen, että alueellisilla kaupallisilla mediataloilla ei hänen mielestään ollut mahdollisuutta kilpailla Ylen kanssa alueellisessa uutiskilpailussa. Lukija jää pohtimaan Kauppalehden artikkelia lukiessaan, onko asia todellakin näin. Monessa maakunnassa maakuntalehti tekee vahvaa tulosta ja on lisäksi erittäin hyvässä asemassa uutiskilpailussa, sillä usein maakuntalehdet omistavat monia, jopa enemmistön, levikialueellaan ilmestyvistä paikallislehdistä. Maakuntalehdillä on usein myös sopimuksia uutisvaihdosta omistamiensa paikallislehtien kanssa, mikä tekee alueellisessa uutiskilpailussa kaupalliset mediatalot erittäin vahvoiksi toimijoiksi.

Kannattaessaan budjettirahoitusta Pentikäinen ei näe ongelmaksi Ylen journalismin riippumattomuutta ja sen vaarantamista.

”Jos Yleisradio olisi budjettirahoitteinen, olisiko sillä vaikutusta esimerkiksi Yleisradion poliittiseen journalismiin?”

- En usko. Hallitus päättää nykyisinkin lupamaksut, ja samat poliitikot istuvat Yleisradion hallintoneuvostossa ja eduskunnassa. Kysymys on siitä, luottavatko he itseensä vai ei.” (Kauppalehti, 25.5.2009, Mediamaksu ei lakkaa hiertämästä.)

Kesäkuussa Kauppalehti antoi Pörssi-osastossaan tilaa viestintäministeri Lindénille puolustaa tasaeräistä mediamaksua. Ministerin mukaan esitys mediamaksusta on huolellisesti valmisteltu. Hänen mukaansa tasasuuruinen maksu olisi perusteltu, sillä tuloeroja tasataan jo progressiivisen verotuksen kautta. (Kauppalehti, 4.6.2009, ”Mediamaksu huolellista työtä”.)

Kauppalehti nosti edelleen esiin yrittäjänäkökulmaa ja huomautti, että mediamaksua vastustetaan myös ministerin omassa ryhmässä (Kauppalehti, 26.6.2009, Yrittäjät vaativat Ylen rahoittamista budjetista). Ministeri Lindénin oma puolue kokoomus on lähellä yrittäjiä ja yrittäjäjärjestöä. Puolue myös pyrkii mielellään profiloitumaan yrittäjämönteisenä puolueena. Kauppalehti oli haastatellut kokoomuksen kansanedustaja, mediayrittäjä Eero Lehteä, joka vastusti jyrkästi mediamaksua ja erityisesti sitä, että myös yritykset joutuisivat maksun maksajiksi. Artikkelissa haastateltiin lisäksi Suomen Yrittäjien hallituksen jäsen Tommi Valtoista, joka vastusti ylipäättään lisäkustannusten osoittamista yrittäjille. (Kauppalehti, 26.6.2009, Yrittäjät vaativat Ylen rahoittamista budjetista.)

Artikkelin kirjoittanut toimittaja Heikki Siljamäki oli kirjoittanut artikkelin yhteyteen myös oman kommenttinsa (Kauppalehti, 26.6.2009, Pari kysymystä kaippaa edelleen vastausta Ylen rahoituksessa), jossa hän peräänkuulutti edelleen Yleisradion roolin tarkastamista sekä riippumatonta elintä valvomaan Ylen toimintaa. Siljamäen ajatukset ovat linjassa jo aiemmin Kauppalehden pääkirjoituksessa todettujen vaatimusten kanssa. Kauppalehti tuntui myös olevan huolissaan erityisesti Ylen ja kaupallisten toimijoiden välisen kilpailun pelisäännöistä. Tässä lehti olikin omimmalla alueellaan, onhan Kauppalehden lukijoista suuri osa yrittäjiä. Lehti toi myös esiin sen, että Lintilän työryhmän esittämää mallia mediamaksuksi olivat kritisoineet sekä Viestinnän Keskusliitto että Kilpailuvirasto, joka oli nähnyt budjettirahoituksen kilpailuneutraalimpana mallina hoitaa Yleisradion rahoitus.

Kesällä 2009 Kauppalehti uutisoi ensimmäisenä EU-komission uudesta ohjeistuksesta, joka saattaisi Suomessa merkitä Ylen hallintoneuvoston loppua:

”Kauppalehden saamien tietojen mukaan jäsenmaiden olisi jatkossa varmistettava, että yleisradioyhtiön tilejä ja toimintaa valvotaan säännöllisesti ja riippumattomasti.” (Kauppalehti, 2.7.2009, EU-komissio lyö pisteen Ylen hallintoneuvostolle.)

Samassa artikkelissa muistutetaan myös siitä, miksi ylipäätään Suomessakin on ryhdytty keskustelemaan Yleisradion uusista rahoitusmalleista ja millaista keskustelua Euroopassa yleisradioyhtiöiden ympärillä käydään.

”Valtiontukisääntöjen taustalla ovat kaupallisten toimijoiden lukuisat valitukset ja oikeustuomiot. Mediakenttä on viimeisen viiden vuoden aikana muuttunut perustavanlaatuisesti, eivätkä valtiontukisäännöt ole pysyneet teknologisen kehityksen perässä.

Yleisradioyhtiöiden toiminnasta löytyykin useita lainsäädännöllisesti harmaita alueita. Kaupalliset tv-yhtiöt väittävät markkinatilanteen olevan monissa maissa mahdoton, ja talouskriisi on kärjistänyt tilannetta entisestään.

Eurooppalaisia kaupallisia tv-kanavia edustavan ACT:n mukaan vuosiksi eteenpäin turvattu julkinen rahoitus antaa yleisradioyhtiöille epäreilun etulyöntiaseman.

Euroopan tason järjestön mukaan valtiontukea tulisi jakaa ainoastaan toimintaan, jossa näkyy julkisten tv-yhtiöiden alkuperäinen tarkoitus eli kulttuurisen monimuotoisuuden varmistaminen.

Nyt monet yhtiöt tuottavat vain imitaatiota kaupallisten kanavien tarjonnasta. Vähintään yhtä äänekkäästi nykytilannetta ovat arvostelleet lehtitalot, joiden mukaan yleisradioyhtiöt ovat käytännössä veronmaksajien rahoittamia verkkolehtiä.” (Kauppalehti, 2.7.2009, EU-komissio lyö pisteen Ylen hallintoneuvostolle.)

Seuraavan päivän Kauppalehdessä EU-komission kanta oli päässyt myös pääkirjoitukseen ja asiaa pohdittiin myös laajassa artikkelissa.

Pääkirjoituksen mukaan komission kanta selkiytti mediayhtiöiden välistä kiistaa ilmaisista verkkopalveluista. Kauppalehti arveli kannanoton tekevän myös Yleisradion hallintoneuvostosta historiaa ja sitä korvaamaan tulevan riippumattoman valvontaelimen. (Kauppalehti, 3.7.2009, EU suitsii yleisradioita.)

Asiaa koskevassa artikkelissa oli tarkasteltu eri näkökulmia siihen, mitä EU-komission tulkinta yhtiöstä riippumattoman valvojan roolista tarkoittaisi Suomen Yleisradion kohdalla. Haastateltavana olivat sekä viestintäministeri Suvi Lindén (kok.) että Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja Kimmo Sasi (kok.). Sasi ei nähnyt hallintoneuvoston asemaa ongelmallisena jatkossakaan, ministeri puolestaan empi (Kauppalehti, 3.7.2009, Poliitikkojen ote Ylestä voi kirvota).

Kauppalehden artikkelin ansiona oli se, että se esitti konkreettisen esimerkin siitä, missä voi kulkea julkisen palvelun tuottaman internet-sisällön raja ja siis millaisia asioita yleisradioyhtiöstä riippumattoman valvojan pitäisi pystyä valvomaan.

”Valvojan pitäisi pohtia, mikä on Ylelle sopivaa toimintaa, mikä ei. Esimerkiksi ohjelmien näyttäminen netissä Yle Areena -palvelussa olisi varmaankin sopivaa, samoin dvd-ohjelmien myyminen. Rajanvetoa voi sen sijaan tulla uusissa verkkopalveluissa tai peleissä.” (Kauppalehti, 3.7.2009, Poliitikkojen ote Ylestä voi kirvota.)

Lokakuussa Kauppalehti uutisoi oman lehtitalonsa eli Alma Median tekemästä kyselystä, jossa kansanedustajilta oli kysytty mielipidettä esitettyyn mediamaksuun. Kyselyyn vastanneista 132 edustajasta puolet vastusti mediamaksua (Kauppalehti, 1.10.2009, Mediamaksu vastatuulella). Artikkelin mukaan erityisesti maksua vastustavat kansanedustajat haluaisivat porrastaa maksun tulojen mukaan tai vapauttaa tietyt ryhmät maksusta kokonaan. Vaihtoehtona mediamaksulle nähtiin lähinnä budjettirahoitus (Kauppalehti, 1.10.2009, Mediamaksu vastatuulella).

Jo seuraavana päivänä Kauppalehti saikin uutisoida hallituspuolueiden päässeen sopuun mediamaksun toteuttamisesta. Myös pääkirjoituksessa Kauppalehti otti asiaan kantaa ja toisti aiempia linjauksiaan.

”On erittäin tärkeää määritellä vielä uudestaan, minkälainen Yleisradio maksulla kustannetaan. Maksua ei voi kohdistaa sokeasti kaikkiin kotitalouksiin ja yrityksiin. Maksajan pitää haluta Ylen palvelut. Ylen julkista palvelua valvomaan tulee ulkopuolinen riippumaton neuvosto. Siinä täytyy olla laaja ja asiantunteva edustus koko yhteiskunnasta. Se ei voi olla mikään eduskunnan jatke.” (Kauppalehti, 2.10.2009, Yle-asioissa edistystä, 2.10.2009, Kauppalehti).

Uutisessaan hallituspuolueiden mediamaksusovusta Kauppalehti tarkasteli asiaa edelleen yrittäjänäkökulmasta. Aiempaan Lintilän työryhmän esitykseen verrattuna hallituspuolueiden sopimus muutti tilannetta Kauppalehden mukaan siten, että yritysten mediamaksua porrastettiin kolmeen eri luokkaan. Maksun suuruus riippuisi yrityksen vuosittaisesta liikevaihdosta. Kauppalehden haastattelema Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja Jussi Järventaus piti artikkelissa uutta esitystä selvästi aiempaa parempana. (Kauppalehti, 2.10.2009, Yrittäjät tyytyväisiä Yle-maksun porrastukseen.)

Kauppalehden yrittäjämynönteisestä linjasta on lisäksi osoituksena Suomen Pienyrittäjien kannanotto, jonka tutkimusaineistosta ainoastaan Kauppalehti uutisoi 14.10.2009. Suomen Pienyrittäjät vaativat yrityksille ja yrittäjille aiotun Yle-maksun laillisuuden selvittämistä ja sen poistamista yrittäjiltä. Suomen Pienyrittäjien kerrottiin jättäneen asiasta selvityspyynnön perustuslakivaliokunnalle. (Kauppalehti, 14.10.2009, Pienyrittäjät vaativat Yle-maksun poistamista.)

Vuoden 2010 alkupuolella Kauppalehtikin seurasi Yleisradion rahoituspäätöksen valmistumista, sillä asian odotettiin etenevän hallituksen esitykseksi piakkoin. Kuitenkin maaliskuussa Kauppalehti uutisoi Lindénin esittävän, että hallintoneuvosto säilyisi ja että sen roolia oltaisiin jopa vahvistamassa. Samalla kuitenkin luotaisiin uusi asiantuntijoista koostuva julkisen palvelun neuvosto, jonka tehtävä ministerin mukaan olisi valvoa ja arvioida tarkemmin julkisen palvelun tehtävän toteutumista. Vasemmistopuolueet kuitenkin vastustivat byrokratian kasvattamista ja Lintilän työryhmän yksimielisistä linjauksista poikkeamista. (Kauppalehti, 10.3.2010, Yle-maksu ratkeaa parissa viikossa.)

Pääkirjoitusosastollaan Kauppalehti julkaisi samana päivänä 10.3.2010 Ilkka Lammen kolumnin, jossa ylipäätään tuotiin esiin mediamaailman muuttuminen ja se, että Yleisradion rooli oli tarkkaan harkittava ennen hallituksen esitystä. Lampi peräänkuulutti tarkkaa Yleisradion kanavien ja toimintojen rajaamista sekä karsimista, sillä hänen mukaansa kustannuskuormaa kiinteistöineen ei tarvita:

”Mediamaailma on avoin, globaali ja pirstoutuu edelleen asiakkaiden tarpeiden ohjaamana. Yleisradio ei ole korvaamaton eikä enää välttämätön kaikkien kannalta. Siihen ei voida ketään pakottaa edes yleisradiomaksulla.

Yleisradiomaksusta kannattaa keskustella, koska sillä kustannetaan enää vain valtiollisen yleisradioyhtiön menot. Muut televisio-, radio- tai mitkä tahansa mediayhtiöt keräävät tulonsa omia teitään ilman kytkentää Yleisradioon.” (Kauppalehti, 10.3.2010, Yleisradiossa vielä paljon viritettävää.)

Uutisoidessaan Lindénin päätöstä olla viemättä mediamaksu hallituksen käsitteilyyn Kauppalehti haastatteli Ylen toimitusjohtaja Mikael Jungneria, kansanedustajia Mika Lintilää (kesk.), Eero Heinäluomaa (sd.) Kimmo Sasia (kok.), sekä sosiiali- ja terveysministeri Liisa Hyssälää (kesk.). Lindénin perustelut asian lykkäämiselle vaikuttivat hatarilta, sillä hän perusteli asiaa muun muassa parlamentaarisen tuen puuttumisella. Kauppalehti toi myös esiin asian kääntöpuolen kuluttajille eli sen, että jatkossa Yleisradion kustannuspaineista johtuen tv-lupamaksu tuli nousemaan entisestään, ei suinkaan laskemaan, niin kuin mediamaksua valmisteltaessa oli ollut tarkoitus. (Kauppalehti, 12.3.2010, Lindénin poukkoilu nostaa tv-lupamaksun 250 euroon.)

Saman artikkelin kainalojutussa Kauppalehden toimittaja Anita Simola haastatteli edelleen kansanedustaja, Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja Kimmo Sasia, joka on ministerin Lindénin puoluetoveri. Myös Sasi sanoi ministerin vetäytymisen tulleen täytenä yllätyksenä. Jutussa Sasi arveli, että ministeriltä loppuivat voimat kesken ja että hän saattoi olla huolissaan myös julkisesta kuvastaan. (Kauppalehti, 12.3.2010, ”Ministeriltä loppuivat voimat”.)

Kaikkiaan uutisoinnissaan Ylen rahoituksesta Kauppalehti on linjakas; se vastustaa Ylen kasvamista julkisilla varoilla ja peräänkuuluttaa toistuvasti Ylen roolin ja tehtävien määrittelemistä ennen kuin sen rahoitus turvattaisiin tietylle tasolle. Kauppalehti ei niinkään puuttunut Ylen sisältöön tai siihen, mitä julkisen palvelun pitäisi tuottaa, ei myöskään siihen, missä välineissä julkisen palvelun yhtiö pitäisi toimia. Kauppalehti katsoi Yleä ennen kaikkea numeroiden kautta ja suhteessa kilpailuasemaan kaupallisten mediatalojen kesken. Erityispiirteenä Kauppalehden uutisoinnissa oli vahva yrittäjäkentän kuuleminen ja yrittäjien mielipiteiden julki-tuominen.

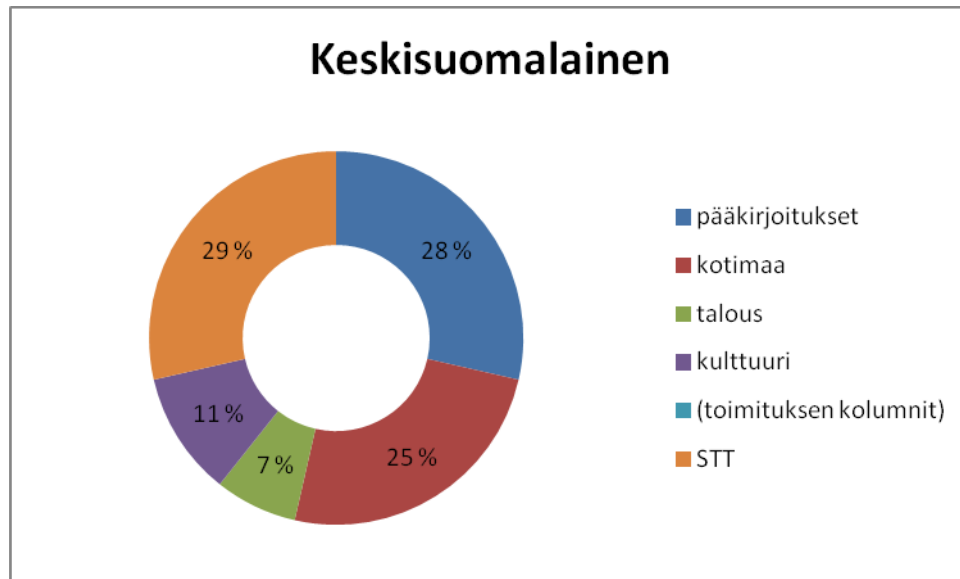
5.5 Ärhäkkä ja maakuntaansa puolustava Keskisuomalainen

Keskisuomalainen käsitteli Yleisradiota laajasti eri osastoillaan. Ainostaan toimituksen kolumneja Yleisradion rahoituskeskustelua koskien ei ole mukana aineistossa, muut osastot ovat edustettuina Keskisuomalaisen juttutyypeissä. Keskisuomalaisessa päätoimittaja Pekka Mervola tosin otti kantaa Yleisradioon nimellään kirjoittamissaan kolumneissa, mutta nämä lehden kakkosivulla julkaistut kirjoitukset ovat mukana pääkirjoituksissa, kuten vastaavat päätoimittajien kolumnit muidenkin aineistojen lehtien materiaaleissa.

Keskisuomalainen julkaisi tutkimusjaksolla suhteellisen runsaasti STT:n juttuja, näitä on aineistosta 29 prosenttia eli kahdeksan artikkelia. Yhtä paljon, kahdeksan kirjoitusta, on aineistossa myös pääkirjoituksia. Vertailtaessa aineiston kesken sitä, miten lehden eri osastot painottuvat Yleisradio-uutisoinnissa nousee Keskisuomalainen esiin pääkirjoitusten määrällä. Prosenttiosuuksia vertailtaessa Keskisuomalainen kirjoitti eniten pääkirjoituksia Yleisradion rahoituksesta ja roolista.

Määrällisesti eniten pääkirjoituksia oli kuitenkin Helsingin Sanomissa, jossa niitä julkaistiin tutkimusjaksolla yhdeksän kappaletta. Keskisuomalaisen jälkeen ahkerimmin pääkirjoituksissaan Yleisradioon ottivat kantaa Aamulehti ja Kaleva, joissa kummassakin julkaistiin tutkimusjaksolla seitsemän pääkirjoitusta. Kauppalehti

julkaisi tutkimusjaksolla neljä pääkirjoitusta, jossa Ylen roolia käsiteltiin. Kuten voidaan huomata, erot pääkirjoitusten määrässä eivät lopulta ole suuria.

Kuvio 6. Keskisuomalainen. Yleisradion rahoitusta ja roolia koskevien artikkeleiden jakaantuminen Keskisuomalaisen eri osastoille tutkimusajanjaksolla. (Lähde: Liite2)

STT:n uutisten ja pääkirjoitusten ohella Yleisradiota käsiteltiin Keskisuomalaisessa useimmiten kotimaan uutisissa. Näiden artikkelien osuus on lehden aineistossa neljäsosa eli seitsemän juttua. Kulttuuriosastolla Yleä koskevat uutiset julkaistiin reilun kymmenen prosentin osuudella, mikä tarkoittaa kolmea kulttuuripainotteista juttua Ylen roolista. Kaksi artikkelia puolestaan julkaistiin lehden taloussivuilla ja tämä vastaa seitsemän prosentin osuutta koko Keskisuomalaisen tutkimusaineistossa.

Keskisuomalainen on vahvasti maakunnallinen sanomalehti ja sitoutunut puolustamaan oman maakuntansa asemaa. Sitoutuneisuus ja maakunnallinen itsetunto näkyvät jopa niin vahvasti, että lehti puolustaa myös kilpailijaansa jos se siihen aihetta näkee.

Helmikuussa 2008 Keskisuomalainen kirjoitti pääkirjoituksen otsikolla ”Radio Keski-Suomen valppaus heikentynyt”. Vaikka lehti moittikin kilpailijaansa valppauden heikentymisestä, se vieritti syyn tapahtuneesta Yleisradion valtakunnallisille linjauksille, jotka olivat lehden mielestä olleet omiaan viemään terää pois

alueelliselta uutisoinnilta maakuntaradioissa. Esimerkkinä Keski-suomalainen mainitsi lähetyksen Jyväskylän maalaiskunnan valtuuston kokouksessa, jossa käytiin kiihkeää kuntaliitoskeskustelua. Ylen Radio Keski-Suomi välitti keskustelun suorana maakuntaan, mutta joutui katkaisemaan lähetyksen kesken valtakunnan lähetysten alkaessa.

”Yleisradio on keskittämisen vimmassaan laiminlyönyt maakuntaradioitaan. Ne nousivat väliin jo kukoistukseen. Tämä perustui ammatilliseen osaamiseen ja maakuntien radioille järjestettyihin riittäviin ja tilanteen mukaan joustaneisiin ohjelma-aikoihin. Järjestelyt kasvattivat roimasti muun muassa Radio Keski-Suomen suosiota. Kanavasta rakentui keskeinen maakunnallisen yhteisyyden vaalija.” (Keski-suomalainen, 20.2.2008, Radio Keski-Suomen valppaus heikentynyt.)

Lehti viittasi pääkirjoituksensa lopuksi myös Yleisradion roolista käytävään keskusteluun:

”Byrokraattinen linja karsii Yleisradion ohjelmien seuraajien joukkoa. Kun yhtiö kamppailee oikeutuksestaan ja työnsä ehdoista, valitseva linja on lyhytnäköinen, eikä ainakaan liiallisella harkinnalla ja viisaudella pilattu.” (KSML, 20.2.2008, Radio Keski-Suomen valppaus heikentynyt.)

Huhtikuun lopulla Ylen toimitusjohtaja Mikael Jungner vieraili Jyväskylässä ja Keski-suomalainen huomioi vierailun haastatteleamalla häntä. Artikkelin otsikko ”Yle lisää väkeä maakuntiin” oli kuin vastaus Keski-suomalaisen paria kuukautta aiemmin esittämään kritiikkiin Ylen maakuntaradioiden resurssien karsimisesta. Haastattelussa Jungner puhui suoraan yhteistyön merkityksestä kaupallisten medioiden, niin MTV3:n kuin maakuntalehtien, kanssa. Ylen toimitusjohtaja ei nähnyt myöskään internetissä toimimista ongelmallisena kilpailuna kannalta.

”Jungnerin mukaan Yle ei netissäkään kilpaile muiden tiedotusvälineiden kanssa.

- Yle haastaa ja toisaalta sparraa kaupallista tarjontaa. Tarjoamme sisältöjä julkisen palvelun roolin kautta. Minusta on hyvä, että netissä on tarjolla monipuolista sisältöä, Jungner linjaa.” (KSML; 29.4.2008, Yle lisää väkeä maakuntiin.)

Toimitusjohtaja kertoi yhtiön panostavan myös entistä enemmän alueelliseen sisältöön netissä. Hän kuitenkin vakuutti, että tämä ei ole poissa alueelliselta tuotannolta radiossa ja televisiossa. Taloudellisiin haasteisiin toimitusjohtaja viittasi uskomalla, että yhtiön talous tasapainottuu vuonna 2008.

Keskisuomalainen vastasi Jungnerin ilmaan heittämiin ajatuksiin yhteistyöstä jo muutaman päivän kuluttua pääkirjoituksessaan (KSML, 3.5.2008, Ylen ja sanomalehtien yhteyttä voidaan tiivistää). Samalla lehti jatkoi linjaansa, jossa se moititii Yleisradion sisällä päätösvallan keskittämistä pääkaupunkiseudulle ja maakuntien unohtamista. Ilmeisesti Keskisuomalainen näki Ylen ensisijaisiksi kilpailijoiksi muut sähköisen median yhtiöt, ei niinkään kaupallisia sanomalehtiä, jotka omissa maakunnissaan ovat vahvoja toimijoita ja joilla on liki satavuotiset perinteet alueensa ykkösmedianana.

”Maakuntien sanomalehtien ja Yleisradion yhteistyön edistäminen on ideana kiinnostava. Yritysten liiketaloudelliset ja monet toiminnalliset edut käyvät yksiin. Periaatteellisia esteitä varovaiselle asiansa etenemiselle tuskin löytyy.

Kaupalliset kilpailijat kyseenalaistavat hanakasti Yleisradion oikeutuksen. Motiivit paistavat läpinäkyvinä.

Mikäli Yleisradiota romutetaan, hyötyjinä ovat mainosrahoitteiset televisio- ja radioyhtiöt. Niissä on paljon hyvää, mutta ne eivät koskaan täytä Yleisradion roolia koko maan kattavana monipuolisena viestimenä.” (KSML, 3.5.2008, Ylen ja sanomalehtien yhteyttä voidaan tiivistää.)

Syksyyn mennessä Keskisuomalaisen linjassa Yleä kohtaan tapahtui muutos ja se alettiin nähdä suuremmin lehtien kilpailijana. Suoraan mediamaksukeskusteluun

Keskisuomalainen otti kantaa 24.10.2008, jolloin päätoimittaja Pekka Mervola kirjoitti omassa kolumnissaan pääkirjoitussivulla muiden aiheiden ohella kommentin myös Ylen tulevasta rahoituksesta. Hänen mielestään tv-maksua miettivän työryhmän esitys oli huono ja hän perusteli ajatusta lähinnä sillä, että myös televisiota katsomattomat joutuisivat tv-toiminnan maksajiksi.

”- Tällainen pakkovero pitää tyrmätä (KSML, 24.10.2008, Nyt mennään taas kohti valtion omistusta, 24.10.2008)”.

Päätoimittajan kommentti on ristiriidassa lehden aikaisemman linjan kanssa, jossa se on vaatinut muun muassa maakuntaradioiden rahoituksen turvaamista. Mervola ei kommentissaan ottanut huomioon sitä, että hänen mainitsemallaan pakkoverolla kustannettaisiin paljon muutakin toimintaa kuin pelkkä tv-toiminta.

Vuoden 2009 alussa Mervola kirjoitti kolumnissaan entistä tiukempaan sävyyn Ylen roolista. Hän kiitti Yleä laadukkaasta radio- ja televisio toiminnasta, mutta huomautti yhtiön kärsineen huonosta taloudenpidosta ja aikaisempina vuosina jopa kymmenien miljoonien tappioista. Mervola luotasi myös julkisen palvelun yhtiön historiaan, joka on lähtenyt liikkeelle radiosta, laajentunut televisioon ja viimeisimpänä internetiin ja muihin uusiin välineisiin. (KSML, 18.1.2009, Ylen tunku mediasuoraan saattaa johtaa oikeussotaan.)

Jatkona keskustelulle Yleisradion uudesta ”mahdollistajastrategiasta” Keskisuomalainen julkaisi maaliskuussa 2009 pääkirjoituksen, jossa se selkeäsanaisesti ilmaisi oman mielipiteensä siitä, mikä on Ylen tehtävä ja mikä ei (KSML, 14.3.2009, Yle ja lehdistö ovat todellisessa periaatesodassa). Lehti myös nimesi kiistan eri osapuolten keskeisiä henkilöitä, joista Erkki Laatikainen oli lehden entinen pitkäaikainen päätoimittaja. Lisäksi pääkirjoituksessa muistutettiin paristakin asiasta, jotka Ylen ja lehdistön suhteita hiersivät:

”Kiistely on henkilöitynyt kahteen persoonaan. Sanoma Newsin toimitusjohtajaan Mikael Pentikäiseen ja Yleisradion toimitusjohtajaan Mikael Jungneriin. Vain henkilöpersoonakysymyksistä ei ole kyse vaan aidosti periaatteellisista asioista.

Yleisradion vastaisen julistuksen on allekirjoittanut muun muassa myös professori, Keski-suomalaisen ex-päätoimittaja Erkki Laatikainen. Toisaalta Yleisradion jakelukanavavapaata strategiaa on ollut viemässä eteenpäin Ylen uutispäätoimittaja Atte Jääskeläinen. Hän on STT:n entinen päätoimittaja ja Helsingin Sanomien entinen esimiestoimittaja.

Lehdistön ja Ylen suhteet ovat jo muutaman vuoden olleet viileät. Yksi syy on se, että Yle luopui STT:n uutispalvelusta ja jätti kustannukset lehdistölle. Nyt se levittäytyy uutistauluihin, verkkouutispalveluun ja mobiiliin, ja heikentää vapaan sanomalehdistön toimintaedellytyksiä.

Yleisradio elää julkisen tuen varassa. Se saa tulonsa pakkoverosta eli tv-maksusta.

Julkisen palvelun laadukas tv-kanava- ja radiokanava on kansallinen etu, mutta kaikenmaailman viihteen tuottaminen Ylen rahoilla ei sitä ole.

Esimerkiksi ajankohtaisohjelmat, näytelmät, lastenohjelmat ja valistavat ohjelmat ovat ydinsisältöä, jossa julkisen palvelun yhtiön tulee olla vahva. Näin ei nyt ole vaan voimia on suunnattu aivan muihin asioihin.” (KSML, 14.3.2009, Yle ja lehdistö ovat todellisessa periaatesodassa.)

Huhtikuun lopulla 2009 Lintilän työryhmä jätti oman esityksensä Ylen tulevaksi rahoitusmalliksi ja Keski-suomalaisen oma mielipide tuli esiin seuraavan päivän pääkirjoituksessa. Lehti totesi, että Yle-vero olisi erikoinen etuoikeus ja huomautti, että Ylen ohjelmasisällössä on turhan paljon hömppää ja viihdettä:

”Ehdotettu Yle-pakkovero on erikoinen etuoikeus. Siitä tulee ainoa korvamerkitty vero, joka on nimetty yhteen ainoaan käyttötarkoituk-

seen. On perusteltua kysyä, onko Ylen toiminta niin merkittävää yhteiskunnallisesti, että sitä varten on erillinen veromaksu.

Miksi tällaista korvamerkittyä maksua ei ole sairaanhoidon järjestämiseen, koulujen ylläpitoon, vanhusten hoitoon tai teiden hoitamiseen? Niihin julkinen valta käyttää sen verran rahaa kuin verotuloista riittää. Niistä joudutaan leikkaamaan huonoina aikoina.” (KSML, 25.4.2009, Yle-pakkovero olisi erikoinen etuoikeus, 25.4.2009, Keski-suomalainen)

Elokuussa Keski-suomalainen uutisoi Sanomalehtien Liiton Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen, jossa kysyttiin kansalaisten mielipiteitä Ylen rahoituksen järjestämisestä ja Ylen valvonnasta. Ylivoimainen enemmistö, 62 prosenttia vastaajista, piti suunniteltua mediamaksua vääränä keinona Ylen toimintojen rahoittamiseen. Suosituin keino rahoituksen järjestämiseen olisi kansalaisten mielestä ollut budjettirahoitus (KSML, 19.8.2009, Kansa rahoittaisi verovaroista). Erikoisena tutkimustuloksessa voi pitää sitä, että suurempi osuus, 21 prosenttia, olisi jatkossakin rahoittanut Ylen silloisella lupamaksulla ja vain 16 prosenttia mediamaksulla, vaikka kaavailun mediamaksun suuruus olisi ollut huomattavasti lupamaksua halvempi.

Samassa kyselyssä kansalaiset olisivat halunneet siirtää Ylen valvonnan pois poliitikkojen käsistä. Kysyttäessä pitäisikö Yleä valvoa nykyisen hallintoneuvoston vai asiantuntijaraadin, oli kolme neljästä sitä mieltä, että asiantuntijaraati hoitaisi tehtävän paremmin. (KSML, 19.8.2009, Kansa rahoittaisi verovaroista.)

Viestintäministeri Suvi Lindénin puoluetoveri, kansanedustaja ja mediayrittäjä Eero Lehden haastattelu julkaistiin Keski-suomalaisessa 21.8.2009. Lehti kritisoi mediamaksua ja sen valmisteluprosessia niin yrittäjänä kuin kokoomuslaisena kansanedustajana, jonka eettistä pohjaa pakkoveron valmistelu ärsytti (KSML, 21.8.2009, Lehti runtaa mediamaksun, 21.8.2009). Hänen mielestään Ylen organisaatio oli ylisuuri ja esimerkiksi Seinäjoen Tangomarkkinoiden lukeutuminen ohjelmatarjontaan meni Lehden mielestä peruspalvelun ulkopuolelle. Lehti huomautti myös mediamaksutyöryhmässä olevia kansanedustajia jääviydestä:

”Ylen taloutta miettineessä toimikunnassa on henkilöitä, joiden asema on vaikea suhteessa Yleisradioon, Lehti arvioi.

Näillä henkilöillä hän tarkoittaa kansanedustajia, joille ristiriitaan joutuminen Ylen kanssa on ”kuoleman suudelma”. Tavallinen kansanedustaja pelkää sitä, että hän joutuu Ylen ja sen toimittajien epäsuosioon.

– Voi sanoa, ettei voi olla puolueellisempaa toimielintä, jolla on oma lehmä ojassa, kuin kansanedustajista koostuva hallintoneuvosto. Yle on merkittävin kansanedustajien toiminnasta heidän omalla alueellaan tiedottava media, Lehti sanoi.” (KSML, 21.8.2009, Lehti runtaa mediamaksun.)

Eero Lehti profiloitui omassa puolueessaan erääksi ministeri Lindénin päävastustajaksi Yleisradion rahoituskysymyksessä. Yrittäjänä ja suuren kaupallisen medialalon omistajana Lehti antoi samansisältöisen haastattelun muun muassa Kaupalehdelle hieman ennen Keskisuomalaisessa julkaistua haastattelua.

Alkuvuonna 2010 Keskisuomalaisen uutisointi Ylen osalta keskittyi ennen kaikkea Ylen roolin ja tulevan valvonnan pohtimiseen. Helmikuussa lehti uutisoi Väli-Suomen sanomalehtien päätoimittajien ajatuksia Ylen strategiasta ja Mikael Jungnerin ulostuloista, joissa Yle oli jälleen esittänyt yhteistyötä myös maakuntalehtien kanssa (KSML, 11.2.2010, Ylen kumma ehdotus, 11.2.2010). Päätoimittajat vaikuttivat kuitenkin olevan varautuneita yhteistyön lisäämisen suhteen.

Kuten todettua Keskisuomalaisen Pekka Mervola näytti aiemmissa kannanotoissaan vuonna 2008 vihreää valoa yhteistyölle Ylen kanssa, mutta nyt hän muistutti jälleen Ylen päätöksestä luopua STT:n palveluista ja sen rahoittamisesta. Savon Sanomien Jari Tourusen mielestä ”kysymys ei ole pelkästään rahoituksesta, vaan myös siitä, miten Ylen tehtävät ja sisällöntarjonta määritellään suhteessa markkinarahoitteiseen mediaan”. Tourunen selvensi tarkoittavansa sitä, mitä Yle saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Ilkan päätoimittaja Matti Kalliokoski ei nähnyt yhteistyötä Ylen kanssa mahdottomuutena, mutta yhteiset tuotannot yhdessä kilpailijan kans-

sa olivat hänen mielestään vaikeampi kysymys. (KSML, 11.2.2010, Ylen kumma ehdotus.)

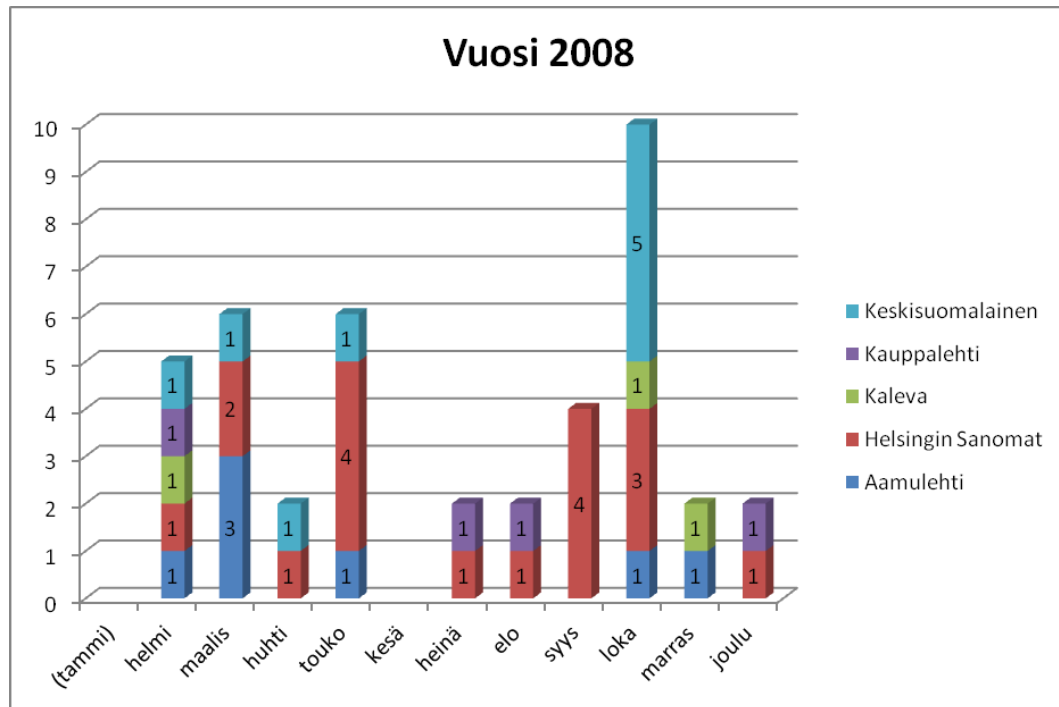
5.6 Aineisto aikajanalla

Analysoitaessa eri lehtien artikkeleiden määrää ja artikkeleiden jakaantumista tutkimusjaksolla, voidaan kiinnostavasti havaita, milloin uutisointi Yleisradiosta, sen roolista ja rahoituksesta on ollut erityisen vilkasta. Samalla voidaan havaita, onko lehtien välillä ajallisia yhtäläisyyksiä uutisoinnissaan.

Seuraavissa kuvioissa aineiston tarkastelujakso on jaettu vuosittain eri kuvioihin. Kuvioissa näkyy se, miten vilkasta uutisointi on ollut kuukausittain ja lisäksi miten moni artikkeli eri lehdissä on tutkimusaihetta käsiteltyt. Luonnollisesti eniten artikkeleita on kertynyt vuodelta 2009, koska se on ainoa kokonainen vuosi tarkastelujaksolla. Kuitenkin kuukausittaiset erot ovat huomattavia. Erityisen paljon aiheesta uutisoitiin muun muassa tarkastelujakson kahdella viimeisellä kuukaudella helmi-maaliskuussa 2010. Tuohon jaksoon luonnollisesti ajoittuu myös uutisointi ministeri Lindénin yllättävästä ilmoituksesta siirtää päätös Yleisradion uudesta rahoitusmallista ja mahdollisesta valvonnasta seuraavalle vaalikaudelle.

Vastauksia tutkimuksen kannalta oleellisiin kysymyksiin saadaan, kun verrataan milloin eri sanomalehdet ovat aktiivisimmin kirjoittaneet Yleisradion roolista ja verrataan keskenään näitä eri lehtien artikkeleita. Onko aiheissa ja teemoissa yhtäläisyyksiä? Korreloivatko lehtien kirjoitukset esimerkiksi Sanomalehtien Liiton kannanottoja ajallisesti ja sisällöllisesti?

Pylväsdiagrammeina esitettäessä lehtien aktiivisuus ylipäättään on paremmin hahmotettavissa ja artikkeleiden määrä on paremmin verrattavissa. Sen sijaan vuosittaisia kaavioita ei ole mielekästä suoraan verrata keskenään, johtuen nimenomaan eri vuosien suuresta vaihtelusta juttujen määrissä.

Kuvio 7. Vuosi 2008. Eri lehtien artikkelit kuukausittain tutkimusaineistossa vuonna 2008. Lähde: Liite 3.

Vuosi 2008 tuotti ylipäätään melko vähän tutkimusaineistoon mahtuvia uutisia, ainoastaan 41 juttua. Lehdissä kyllä kirjoitettiin satunnaisesti Yleisradion roolista, mutta määrällisestikään keskustelu ei käynyt vielä vilkkaana. Erityisesti kesä erottuu pienillä määrillä artikkeleita, kesäkuussa ei peräti uutisoitu lainkaan Yleisradion rahoituksesta. Samoin huhtikuu, heinäkuu, elokuu, marraskuu ja joulukuu olivat hiljaista aikaa, joista jokaiselta kuukaudelta aineistossa on vain kaksi artikkelia.

Syyskuu puolestaan on erikoinen kuukausi sikäli, että tuolloin ainoastaan Helsingin Sanomat kirjoitti Yleisradion roolista. Tuolloin lehti uutisoi syyskuun alussa kanavien katselun muuttumisesta, mutta huomiota herättää kuukauden loppupuolella kaksi kertaa uutisoitu Helsingin Sanomain Säätiön seminaari, jossa puhujana oli portugalilainen kustantaja, joka ennusti tv-luvan tai verotuksella rahoitettavan julkisen palvelun loppua. Kyseisessä seminaarissa pohdittiin myös laajemmin erilaisten julkisen palvelun mallien tulevaisuutta ja mielipiteissä oli sekä liberaalin mallin että pohjois- ja keskieurooppalaisen mallin kannattajia. Helsingin Sanomat ei kuitenkaan onnistunut omalla uutisoinnillaan käynnistämään aiheesta sen suu-

rempaa keskustelua muissa sanomalehdissä. Vaikuttaa siltä, että vuonna 2008 laajempi pohdinta yleisradioyhtiön roolista ei päässyt vielä vauhtiin eikä laajempia yhtymäkohtia ja vertailuja kansainväliseen kehitykseen tehty Helsingin Sanomien Säätiön seminaaria lukuun ottamatta.

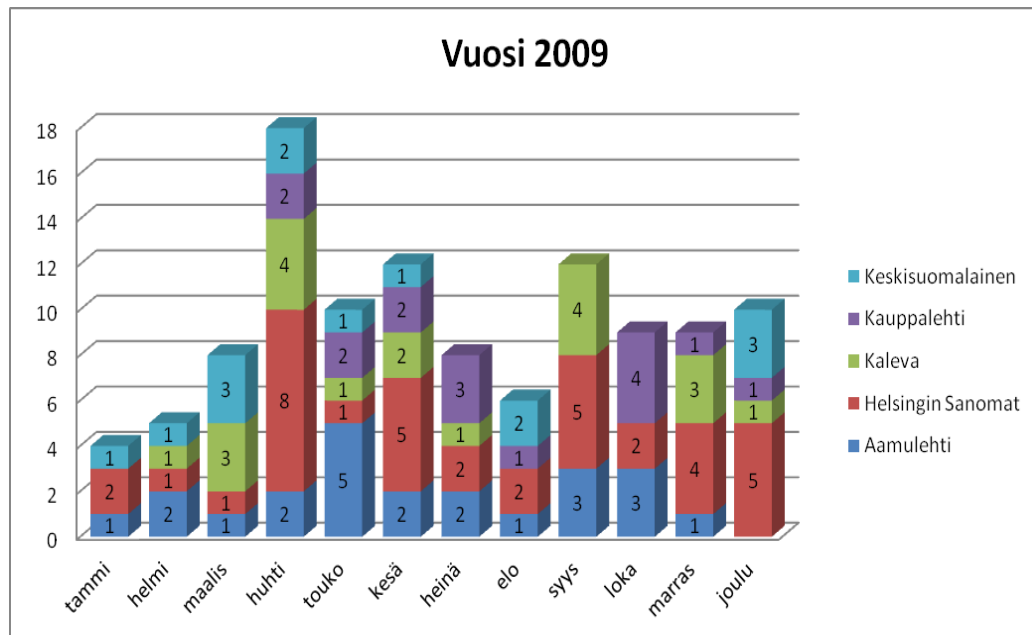
Kuvaavaa vuodelle 2008 on, että lehtien välillä ei ole juurikaan ajallisia tai teemallisia yhtäläisyyksiä artikkeleiden julkaisemisessa. Esimerkiksi tutkimusjakson alussa, helmikuussa 2008, jokainen tutkimukseen mukaan otettu lehti kirjoitti Yleisradiosta, mutta niissä keskityttiin useisiin eri teemoihin eikä uutisoinnissa ollut näkyvissä sen kummempaa lehden omaa linjaa.

Helsingin Sanomat ja Kauppalehti kyllä uutisoivat helmikuussa niin sanotun Lintilän työryhmän asettamisen, mutta hyvin lyhyesti ja Kauppalehti julkaisi aiheesta STT:n uutisen. Kaleva ja Aamulehti puolestaan julkaisivat STT:n uutisen, jossa peilattiin digiaikaan siirtymisen vaikutuksia tv-lupamaksujen maksajiin ja näin ollen Yleisradion tuloihin. Keski-suomalainen oli täysin omalla linjallaan, kun se pääkirjoituksessaan puolusti Yleisradion Keski-Suomen toimitusta ja vaati radion ohjelma-aikoihin lisää joustoa maakuntaradioiden eduksi.

Vuoden ylivoimaisesti vilkkain kuukausi tutkimusaineistoon päätyneiden artikkeleiden osalta oli lokakuu. Tuolloin kaikki muut aineiston sanomalehdet Kauppalehteä lukuun ottamatta uutisoivat Yleisradion rahoituksesta ja roolista. Tässä myös ensimmäisen kerran näkyy yhteinen teema lehtien kirjoituksissa ja kannanotoissa. Lokakuussa kävi ilmi, että Yleisradion toimituksissa oli laajasti käytetty STT:n uutispalvelua. Yleisradion tietokoneilta oli kirjauduttu STT:n uutispalveluun vielä pitkään sen jälkeen, kun Yleisradio oli ilmoittanut luopuvansa STT:n palveluiden käytöstä ja näin ollen Yle ei enää ollut STT:n maksajienkaan joukossa.

Ylen luopuminen STT:n palveluista oli närästännyt jo aikaisemmin STT:a ylläpitävän kaupallisen lehdistön ja Ylen välejä ja ilmi tulleet laajat väärinkäytökset saivat nyt lehdet yhtenä rintamana tuomitsemaan Ylen toiminnan. Asia oli kuitenkin vuoden 2008 aikana ainoa, jossa selvästi lehdistön kirjoituksissa on yhtenäinen teema ja mielipiteet ovat hyvin samankaltaisia.

Keskustelu julkisen palvelun yhtiön roolista pääsi kunnolla käyntiin vasta vuonna 2009. Tästä kertoo selkeästi myös vuoden aikana tutkimusaineiston kriteerit täyttävien sanomalehtiartikkelien määrä. Koko vuonna julkaistuja juttuja on tutkimusaineistossa yhteensä 111 kappaletta.

Kuvio 8. Vuosi 2009. Eri lehtiä artikkelit kuukausittain tutkimusaineistossa vuonna 2009. Lähde: Liite 3.

Yleisradio koskeneiden artikkeleiden määrä lisääntyi alkuvuonna kuukausi kuukaudelta. Alkuvuoden aikana on nähtävissä uutisoinnissa selvä yhtenäinen teema; Yleisradion strategia. Yhtiö oli hyväksynyt vuoden 2008 lopulla uuden strategiansa, jossa se oli linjannut, että se voi jakaa sisältöjään vapaasti kaupallisissa jakeluteissa. Strategiasta uutisoivat alkuvuoden aikana kaikki muut aineiston sanomalehdet Kauppalehteä lukuunottamatta. Strategia nähtiin röyhkeänä esimerkkinä Yleisradion rönsyilemisestä kaupallisten toimijoiden tontille. Myös sitä ihmeteltiin, miksi julkisen palvelun yhtiö lähti laajentamaan omaa toimintaansa aikana, jolloin sen roolia pohtiva työryhmä edelleen istui työssään.

Kiinteästi Ylen strategiaan liittyi kiista kauppakeskusten ja Helsinki-Vantaan lentoaseman sähköisille mainostauluille jaetuista Yleisradion uutisällöistä.

Sanomalehdet näkivät tämän esimerkkinä Ylen uuden strategian mukaisesta toiminnasta. STT veikin Euroopan Unionin tasolle pohdittavaksi kuuluuko sellainen toiminta julkisen palvelun yhtiön tehtäviin. Heinäkuussa Kauppalehti uutisoi ensimmäisenä siitä, että EU-komissio oli kannassaan päätenyt rajaamaan toiminnan julkisen palvelun yhtiön roolin ulkopuolelle. EU-komission kanta olikin keskeinen yhteinen tema sanomalehtien kesäkauden uutisoinnissa.

Ylivoimaisesti vuoden vilkkain kuukausi Yleisradion mediamaksun uutisoinnin ympärillä oli kuitenkin huhtikuu. Kyseinen kuukausi oli toiseksi vilkkain myös koko tutkimusjaksolla; ainoastaan seuraavan vuoden maaliskuussa juttuja julkaistiin hieman enemmän. Huhtikuun 2009 aikana julkaistiin yhteensä 18 aihetta käsitellyttä artikkelia. Pelkästään Helsingin Sanomat käsitteli aihetta kahdeksan kertaa, Kaleva puolestaan neljä kertaa. Muut kolme lehteä kirjoittivat kukin kaksi artikkelia asiasta. Tutkimusjaksolla ei loppujen lopuksi ole monta kuukautta, jolloin kaikki lehdet ovat nähneet tarpeelliseksi uutisoida Yleisradion roolin ja rahoituksen muuttumisesta, mutta vuoden 2009 huhti-, touko- ja kesäkuussa näin on.

Huhtikuun vilkkautta selittää ensinnäkin se, että niin sanottu Lintilän työryhmä julkisti loppuraporttinsa 23.4.2009. Loppuraportissa päädyttiin yksimielisesti esittämään kotitalouskohtaista mediamaksua ja esitettiin luovuttavan tv-lupamaksusta. Lehdet uutisoivat vilkkaasti loppuraportin luovuttamisesta ja esittivät mielipiteitään raportin sisällöstä. Pääosin lehtien omat mielipiteet olivat raporttia kohtaan kriittisiä.

Muun muassa Helsingin Sanomissa silloista Sanoma Newsin toimitusjohtaja Mikael Pentikäistä haastateltiin Sanomalehtien Liiton puheenjohtajan ominaisuudessa. Hän tiivisti lehtien näkökulmasta ehdotuksen ongelmat.

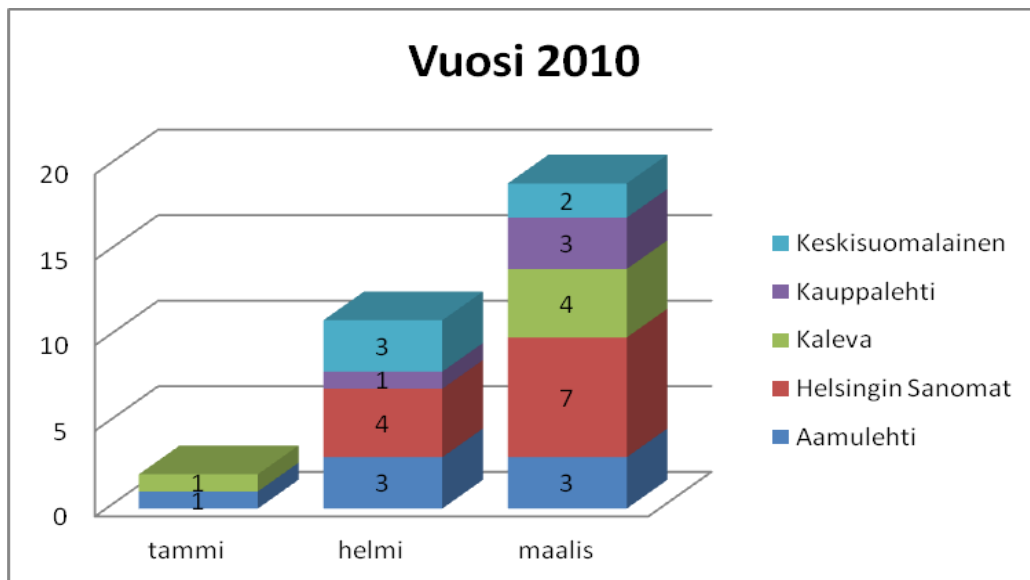
Sanomalehtien liiton puheenjohtaja ja Sanoma Newsin toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen kuvailee työryhmän raporttia ”pelättyäkin pahemmaksi Pasilan tilaustyöksi”.

”Se lisää kansalaisten Yle-maksutaakkaa, jättää Ylen roolin ja valvonnan epäselväksi sekä heikentää riippumattoman median

edellytyksiä toimia ja sitä kautta kaventaa suomalaisen median moniarvoisuutta.” (HS, 24.4.2009, Kaupalliset viestimet: Kyse on Yle-maksusta.)

Uutisointi Ylen rooliin liittyen jatkui vilkkaana huhtikuusta eteenpäin. Teemat yhtenäistyivät ja tiivistyivät kevään ja kesän 2009 kuluessa. Koko loppuvuoden ajan, heinä-elokuuta lukuunottamatta, sanomalehdet uutisoivat yhteensä noin kymmenen artikkelia kuukaudessa koskien Ylen roolia ja rahoitusta. Kesäkuun ja syyskuun aikana on jälleen nähtävissä hieman muita vilkkaampaa uutisointia, sillä molempien kuukausien aikana julkaistaan 12 artikkelia aihetta koskien.

Vuoden 2010 ensimmäisten kahden ja puolen kuukauden aikana Yleisradion rahoitusta ja roolia koskevia artikkeleita julkaistiin tutkimusaineiston lehdissä yhteensä 32 kappaletta. Kirjoittaminen keskittyi sanomalehdissä selkeästi maaliskuulle, joka olikin koko tutkimusaineiston vilkkain kuukausi. Aihetta koskien julkaistiin 19 artikkelia ja kaikki aineiston sanomalehdet uutisoivat aiheesta vähintään kaksi kertaa kuukauden aikana.

Kuvio 9. Vuosi 2010. Eri lehtien artikkelit kuukausittain tutkimusaineistossa vuonna 2010. Lähde: Liite 3.

Uutisaihetta antoi maaliskuussa se, että ministeri Lindén oli päätyvässä ratkaisuihin Yleisradion rahoituksen suhteen. Kaikki aineiston lehdet uutisoivat 9.3. ja 10.3. siitä, että Lindén haluaa Yleisradiolle ulkopuolisen valvojan, joka tarkasteli

yhtiön roolia ja sitä, mikä julkiseen palveluun kuuluu ja mikä ei. Mallia olisi haettu muun muassa BBC:stä, jossa toimii erillinen BBC Trust -neuvosto. Sanomalehdet kokivat kaikki asian erittäin tarpeelliseksi ja myönteiseksi. Ne kokivat ministerin esityksen myös osittain oman vaikuttamistyönsä tulokseksi.

Uutisoinnin teema tiivistyy Kalevan pääkirjoituksessa Kalevan kanta, jonka otsikko on ”Yle palaute meni perille”:

Koko mediakentän kannalta on periaatteellisesti merkittävintä, että Yleisradion valvonta ja ohjaus aiotaan eriyttää toisistaan. Yleisradion kilpailijat ovat ehdottaneet pitkin matkaa, että Ylen julkisen palvelun määrittely annettaisiin yhtiön ulkopuolisen elimen tehtäväksi. Lintilän työryhmä piti kuitenkin sitkeästi kiinni siitä, että Yleä valvoisi ja ohjaisi poliitikoista koostuva hallintoneuvosto. Se olisi merkinnyt, että pukki olisi vartioinut kaalimaata. (Kaleva, 10.3.2010, Yle palaute meni perille.)

Sanomalehtien tyytyväisyys oli kuitenkin ennen aikaista, sillä erityisesti oppositiopuolue SDP:stä, mutta myös ministerin omasta puolueesta kokoomuksesta ja Yleisradiosta tuli kovaa kritiikkiä sille, että ministeri oli muuttamassa parlamentarisessa työryhmässä yksimielisesti sovittua mallia.

Lindén perusteli voimakkaalla kritiikillä sitä, että hän yllättäen päättikin vetää pois koko esityksen Yleisradion rahoituksen uudistamisesta. Hankkeen pysähtyminen ja siirtyminen kokonaan seuraavan vaalikauden asialistalle oli kaikkien aineiston sanomalehtien uutisena 11.–12.3. Suhtautuminen lehdissä asiaan kuitenkin hieman vaihteli. Osa näki koko hankkeen kuoppaamisen hyvänä asiana ja eläteli toiveita esimerkiksi siitä, että budjettirahoitus nostettaisiin uudelleen esiin rahoitusmalleja tarkasteltaessa. Kuitenkin esimerkiksi Kauppalehti katsoi asiaa kansalaisen näkökulmasta ja muistutti, että televisiolupamaksun hinta nousee, kun Yleisradion rahoituspäätös ei etene.

Maaliskuu 2010 on koko tutkimusaineiston vilkkain kuukausi. Silloin aineiston sanomalehdissä julkaistiin peräti 19 Yleisradiota koskevaa artikkelia. Jokainen lehti uutisoi aiheesta vähintään kaksi kertaa, Helsingin Sanomat peräti seitsemän

kertaa. Tämä on ymmärrettävää, sillä tutkittavassa prosessissa tapahtui merkittäviä, mielenkiintoisia ja yllättäviä käännteitä juuri tässä kuussa. Samalla kuukauden uutisointi lehtien kesken on teemoiltaan yksi yhtenäisimmistä.

Tammikuu 2010 sen sijaan oli yksi koko tutkimusjakson hiljaisimpia kuukausia. Ainoastaan Aamulehti ja Kaleva uutisoivat ylipäätään Yleisradion rahoituskeskusteluun liittyen. Aamulehti tarkasteli kulttuuriosastollaan Yleisradion rahoituspäätöksen viivästymisen vaikutuksia kotimaisen elokuvan rahoitukseen. Elokuvateollisuus oli ajautunut vaikeuksiin, koska Yleisradio on perinteisesti ollut yksi suurimmista elokuvatuotantojen rahoittajista (Aamulehti, 23.1.2010, Päättämättömyys Ylen rahoista uhkaa Kaurismäen elokuvia). Jutussa tuotiin esiin huoli siitä, että Yleisradio säästöpaineeissaan karsii ulkopuolisista ostoistaan eli esimerkiksi kotimaisten elokuvien tukemisesta. Sinänsä tammikuussa julkaistu toinen artikkeli eli Kalevan toimittaja Carita Forsmanin kolumni oli saman teeman äärellä, sillä siinäkin muistutettiin Yleisradion roolista kotimaisen kulttuurin ja laadun turvaajana (Kaleva, 22.1.2010, Nurinan sijaan pitäisi hyödyntää omaa osaamista).

Helmikuussa 2010 sanomalehtien uutisointi Yleisradion ympärillä vilkastui. Kuukauden aikana julkaistiin yhteensä 11 tutkimusaineiston kannalta relevanttia artikkelia. Teemana esiin nousee ennen kaikkea keskustelu Yleisradion valvonnasta ja hallintoneuvoston roolista. Tämä oli keskeinen teema viidessä artikkelissa, jotka julkaistiin Helsingin Sanomissa, Keskisuomalaisessa, Aamulehdessä ja Kauppalehdessä. AlmaMedia-konserniin kuuluvat Aamulehti ja Kauppalehti julkaisivat eri versiot samasta jutusta.

Hallintoneuvoston roolista keskustelemisen teki ajankohtaiseksi se, että ministeri Lindén oli linjannut, että hän haluaa Lintilän työryhmän esityksestä poiketen Yleisradiolle erillisen valvontaelimen. Muun muassa Lindénin puoluetoveri, Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja Kimmo Sasi tyrmäsi tämän ajatuksen hallintoneuvoston heikentämisestä. Artikkeleissa näkyy yhteisenä teemana se, että kaupalliset sanomalehdet olisivat mielellään nähneet Yleisradion ympärillä enemmän valvontaa sen roolista. Kilpailijat pitivät yhtiön omaa hallintoneuvostoa puolueellisenä elimenä valvomaan yhtiön roolia. Helmikuun uutisoinnissa mielenkiintoisena nähtiin myös hallituspuolue kokoomuksen erilaiset näkemykset asiassa sekä

se, että ministeri lipesi kannassaan parlamentaarisen työryhmän yksimielisestä kannasta. Näillä asioilla oli todennäköisesti vaikutusta seuraavan kuukauden suureen uutiseen.

Kaiken kaikkiaan aineisto on laaja ja mielenkiintoinen. Vaikka keskustelu Yleisradion roolista ja rahoituksesta oli jollakin tavoin pinnalla lähes kahden vuoden ajan, osoittaa ajallinen ja määrällinen tarkastelu kuitenkin selkeät erot uutisoinnin vilkkaudessa. Kiistämättä lehtien uutisointi seuraa niin määrällisesti kuin teemallisesti toisiaan ja yhtymäkohdat on helppo löytää aineistosta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on pyritty hahmottamaan julkisen palvelun ja kaupallisten medioiden erilaisia rooleja ja niiden välistä kilpailutilannetta. Asiaan on paneuduttu tarkastelemalla kahden vuoden ajan sanomalehdistön kirjoituksia julkisen palvelun yleisradioyhtiön rahoituksesta ja tulevaisuuden roolista.

Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat olleet:

- Onko eri medioiden mielipiteissä yhtenäisyyttä?
- Onko lehtien kannanotoilla ajallisia yhtäläisyyksiä?
- On väitetty, että kaupalliset toimijat kävivät systemaattista kampanjaa Yleä vastaan, onko näin?

Tutkimusaineiston perusteella kaikkiin yllä oleviin kysymyksiin voidaan vastata kyllä. Eri puolilta Suomea ja eri mediatalojen kustantamana ilmestyvien lehtien mielipiteissä oli huomattavissa selvää yhteneväisyyttä. Mielipiteet lisäksi samankaltaistuivat mitä pidemmälle ajanjaksoa tarkasteltiin.

Vuoden 2008 alkupuolella lehdet kirjoittivat suhteellisen neutraalisti Yleisradion rahoitusta pohtineen työryhmän asettamisesta eikä ajallisia yhteyksiä Yleisradiosta uutisoimisen välillä eri lehdissä vaikuttanut olevalle. Esimerkiksi helmikuussa 2008, jolloin tarkastelujakso alkoi, Helsingin Sanomat ja Kauppalehti uutisoivat 13.2.2008 niin sanotun Lintilän työryhmän asettamisesta ja ennen kaikkea ministeri Lindénin näkemyksistä asiaan eli että hän ei kannata mainosrahoituksen tuomista Ylen rahoitukseen mukaan. Myöhemmin samassa kuussa Kaleva ja Aamulehti julkaisivat STT:n jutun, jossa peilattiin digitelevisioon siirtymisen vaikutuksia Ylen talouteen ja Keski-suomalainen puolestaan puolusti pääkirjoituksessaan Ylen Radio Keski-Suomen resursseja.

Ylipäättään vuoden 2008 aikana sanomalehdissä tuntui puhuttavan esimerkiksi nettitelevisioiden kasvava suosio ja lehdissä esiteltiin eri kanavien nettiv-sovelluksia.

Sanomalehtien uutisoinnissa teemalliset ja ajalliset yhtäläisyydet korostuivat etenkin vuoden 2009 kuluessa. Selkeä taitekohta aineistossa on huhtikuu 2009, jolloin Yleisradion roolista keskusteltiin erityisen vilkkaasti. Erityisen mielenkiintoisen huhtikuun uutisoinnista ja lehtien kannanotoista Lintilän työryhmän loppuraporttiin tekee se, että Sanomalehtien Liitto oli antanut oman julkilausumansa maaliskuun lopulla. Siinä liitto vastusti Ylen uutta strategiaa, joka Sanomalehtien Liiton mielestä uhkasi moniarvoista tiedonvälitystä ja pyrki laventamaan julkisen palvelun käsitettä.

Mielestäni teemallinen yhteys Sanomalehtien Liiton kannanotossa ja sanomalehtien uutisoinnissa seuraavan kuukauden aikana on selvä. Sanomalehtien Liiton puheenjohtajana kyseisenä aikana toimi Helsingin Sanomia kustantavan Sanoma Newsin toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen. Helsingin Sanomista kehittyikin aineiston tarkastelujaksolla Yleisradiota kohtaan kriittisen leirin johtaja niin kannanottojensa myötä kuin muiden lehtien suodessa tämän aseman pääkaupungissa ilmestyvälle lehdelle.

Niin kaupallisella medialla, ennen kaikkea sanomalehdillä, kuin julkisen palvelun yhtiölläkin on takanaan jo kymmenien vuosien historia. Rinnakkaineloon luulisi siis jo totutun. Jatkuvasti kuitenkin puhutaan siitä, että meneillään on historiallisen suuri mediamurros. Tällä viitataan siihen, että yleisö on entistä enemmän siirtynyt verkkoon ja samalla yleisöt ovat pirstaloituneet aiempaa enemmän. Kun vielä 1990-luvullakin saattoi olla tv-ohjelmia, joita kerääntyä katsomaan koko perhe samaan aikaan koko muun Suomen kanssa, on tilanne muuttunut täysin. Valinnanvaraa on enemmän, teknisiä laitteita on enemmän ja median kuluttaminen on arkipäiväisempää.

Suomalaiset kuluttavat yhä enemmän aikaansa tiedotusvälineiden äärellä, mutta nyt jokaisen on aiempaa helpompi poimia välineistä ja ennen kaikkea sisällöstä juuri itseä kiinnostavat asiat. Tämä tarkoittaa myös mainostajille haastetta, sillä

kohderyhmiä on entistä vaikeampi tavoittaa ja viesti pitää osata kohdentaa oikeille ryhmille. Mediataloille puolestaan ilmoitustulojen saaminen on entistä vaikeampaa, sillä enää ei voida luvata mainostajille samanlaista määrää kontakteja kuin aiemmin. Niin lehtien levikit, lukijamäärät kuin television katsojaluvutkin ovat tulleet alaspäin.

Kaupallisen median ahdinkoa lisää samaan aikaan meneillään oleva talouden taantuma. Mainostajat harkitsevat entistä tarkempaan missä ja miten mainostavat.

Tätä taustaa vasten kaupallisen median, ja sanomalehtien sen osana, katkeruus Yleä kohtaan on ymmärrettävää. Kaupalliset mediat kokevat, että julkisen palvelun yhtiö on verorahoituksineen suojassa paitsi globaaleilta talouden heilahteluilta myös median käyttötapojen muutokselta. Lehdistössä koetaan Ylen noukkivan niitä harvoja rusinoita pullasta, joita kaupalliset tahot joutuvat tavoittelemaan omalla kustannuksellaan ja omalla riskillään.

Tutkimuksen aineisto on kerätty vuosien 2008–2010 aikana viiden sanomalehden artikkeleista. Jo vuodesta 2008 verrattuna voidaan havaita, että erityisesti sähköisten medioiden käyttö on muuttunut rajusti. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa entistä nopeammiksi kehittyneet langattomat verkkoyhteydet, mutta myös erityisen suosituiksi tulleet kannettavat päätelaitteet, ennen kaikkea älypuhelimet ja tablettitietokoneet.

Muutaman vuoden historia on osoittanut, että joissain asioissa oltiin oikeassa ja jotkin asiat ovat kehittyneet eri suuntaan, kuin mitä vuosina 2008–2010 arveltiin samalla kun pohdittiin Yleisradion roolia ja sanomalehtien sekä television kulutustottumuksia. Esimerkiksi vuonna 2008 vielä uutisoitiin sekä TeliaSoneran että Elisan kehittävän Suomeen mobiilitelevisiota (HS, 6.5.2008, Kaupalliset lehtiyhtiöt pelkäävät Ylen aikeiden vääristävän kilpailua).

”Mobiilitelevisio on mukana kuljetettava laite, joka voi olla samaan aikaan televisio, puhelin tai vaikkapa autonavigaattori”

(HS, 6.5.2008, Kaupalliset lehtiyhtiöt pelkäävät Ylen aikeiden vääristävän kilpailua).

Vuonna 2014 kukaan ei enää puhu mobiilitelevisiosta, sillä me tiedämme, että älypuhelin tai tabletti käytännössä on mobiilitelevisio. Toki se on samalla paljon muutakin, muun muassa puhelin ja navigaattori, mutta erillistä kannettavaa televisiota ei ole tarvinnut kehitellä. Oikeaankin osuneita arvauksia toki oli, esimerkiksi Helsingin Sanomien päätoimittajan Janne Virkkusen kolumnissaan esittämä näkemys; ”Tosiasia kuitenkin on, että päätelaitteet yhdistyvät. Tehokas laajakaista ja Internet muuttavat katsojan ja kuulijan maailman. Ne muuttavat aivan kaiken (HS, 21.9.2008, Ylen roolista pitää keskustella).”

Television, internetin ja monet muut ominaisuudet yhdistävä laite todellakin tarjoaa kuluttajille aivan uudenlaiset mahdollisuudet niin television, radion kuin sanomalehtien verkkolehtien kuluttamiseen. Enää ei olla sidottuja lähetysaikaan eikä katselupaikkaan. Yhä useampi katsoo vain tiettyjä ohjelmia juuri haluamallaan ja itselleen sopivimmalla hetkellä.

Sosiaalinen media nostaa – tai laskee – osaltaan tiettyjen ohjelmien suosiota. Kavereiden suosittelut ja ilmiöiksi sosiaalisessa mediassa nousevat hitit keräävät katsojia, ehkä myös niiden keskuudessa, jotka eivät ohjelmaa olisi television normaalista ja pirstaloituneesta kanavatarjonnasta löytäneet.

Tätä taustaa vasten voidaan todeta, että tutkimusaineistossa moneen kertaan esiin tullut huoli siitä, että tv-lupamaksun aika alkaa olla ohi, piti täysin paikkansa. Jo vuosina 2008–2010 Yleisradion tarjoamien sisältöjen kulutus oli irtaantunut television ja radion omistamisesta ja sama kehitys on jatkunut edelleen. Yhä harvempi omistaa television, mutta saattaa silti katsoa televisio-ohjelmia, niin kaupallisten kanavien kuin Yleisradionkin tuottamia.

7 JÄLKISANAT

Tätä tutkimusta aloitettaessa ja aineistoa kerätessä Yleisradion rahoituksen ja valvonnan muuttamista pohdittiin parlamentaarisessa työryhmässä, jota johti kansanedustaja Mika Lintilä (kesk.). Tutkimuksessa kuvaamieni kansainvälisten ja osittain myös kansallisten syiden sekä teknologisen murroksen vuoksi Yleisradion rahoituspohja oli murtumassa ja televisiolupamaksu oli todettu aikansa eläneeksi. Lupamaksurahoitukselle etsittiin vaihtoehtoista rahoitusmallia ja samalla tuli ajankohtaiseksi pohtia myös Yleisradion roolia ja rahoitusta. Tähän keskusteluun ottivat aktiivisesti kantaa myös Yleisradion kilpailijat eli kaupallisen median eri toimijat.

Olen työssäni pyrkinyt kuvaamaan keskustelun lähtökohtia sekä seuraamaan käytyä keskustelua kaupallisten toimijoiden näkökulmasta. Aineisto on valikoitu viidestä sanomalehdestä.

Prosessi ja keskustelu olivat polveilevia, useita erilaisia rahoitusmalleja oli pohdinnassa ja näiden myötä useita erilaisia argumentteja siitä, millainen rooli ja valvonta yleisradiotoimintaa harjoittavalla yhtiöllä pitäisi Suomessa olla. Koska päätöksenteko oli poliittisten toimijoiden käsissä, heijastuivat erilaisiin malleihin myös eri puolueiden ideologiat ja painotukset.

Hiukan yllättäen asia ei edennytkään siten kuin parlamentaarinen työryhmä yksimielisesti esitti. Asiasta vastaava ministeri ei ollut tyytyväinen työryhmän esitykseen, mutta ei pystynyt löytämään muutakaan kaikkia tyydyttävää ratkaisua. Suomalaisessa monipuoluejärjestelmässä ja konsensushakuisessa poliittisessa ilmapiirissä parlamentaariselle valmistelulle on perinteisesti annettu arvoa. Ministeri ei ilmeisesti halunnut kävellä yksimielisen esityksen yli ja lisäksi myös vaalien läheisyys saattoi vaikuttaa siihen, että hän ei vienyt suurelle osalle kansaa epämieluisaa esitystä niin sanotusta mediamaksusta eteenpäin.

Tämän ratkaisun mahdollisti myös se, että Matti Vanhasen II:n hallituksen hallitusohjelmakirjaus Yleisradion rahoituksen osalta oli hyvin ympäripyöreä:

Yleisradio Oy:n vuoden 2010 jälkeistä rahoitusta selvittämään asetetaan parlamentaarinen työryhmä (Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 2007, 44).

Lisäksi ohjelmassa mainitaan, että hallitus lupaa tukea viestinnän moniarvoisuutta sekä uusia jakeluteitä sisältöjen tarjonnassa sekä arvioida televisio- ja radiotoiminnan tulevaisuuden suuntaviivoja (Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 44). Sinällään ministeri Suvi Lindén tuli siis kaudellaan täyttäneeksi hallitusohjelman kirjaukset, joissa ei luvattukaan muuta kuin selvittää ja arvioida asioita. Päätöksenteko jätettiin seuraavalle hallitukselle ja ministerille.

Asiaan palattiin vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen. Ministeri oli nyt vaihtunut ja viestintäasioista vastasi sosiaalidemokraatti Krista Kiuru. Kuuden puolueen muodostaman Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan kirjoitettiin huomattavasti edellistä hallitusohjelmaa tarkempi kirjaus liittyen Yleisradion rahoitukseen:

Yleisradion rahoitus uudistetaan siten, että Yleisradion rooli suomalaisen kulttuurin tuottajana, moniarvoisena ja riippumattomana tiedonvälittäjänä sekä sananvapauden foorumina turvataan. Hallitus uudistaa Ylen rahoituksen mallin ja keräystavan eduskuntaryhmien yhteisen maaliskuussa 2010 hyväksytyyn kannanoton mukaisesti. Uudistuksesta päätetään vuoden 2011 aikana. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 2011, 50.)

Ministeri Kiuru toteutti hallitusohjelman kirjausta ja tiedotti loppusyksyllä 2011, että Yleisradion rahoituksesta oli löydetty sopu. Ratkaisu tehtiin jälleen parlamentarisesti, kaikkien eduskuntaryhmien puheenjohtajien kesken neuvotellen.

Sovittu malli on lähellä edellisellä vaalikaudella Lintilän työryhmän esittämää mediamaksua, mutta voimaan vuoden 2013 alusta voimaan tullut ”Yle-vero” ottaa paremmin huomioon etenkin sosiaalidemokraattien edellisellä vaalikaudella vaatimat sosiaaliset näkökohdat. Vero ei ole kotitalouskohtainen vaan henkilökohtai-

nen ja sen määrä on porrastettu ansiotulojen ja pääomatulojen suuruuden mukaan 50–140 euron välille. Lisäksi pienituloisimmilta ja alaikäisiltä veroa ei peritä lainkaan. Yrityksille vero on porrastettu kahteen eri suuruusluokkaan yrityksen liikevaihdosta riippuen. (Liikenne- ja viestintäministeriö, 16.12.2011, Ministeri Kiuru: Parlamentaarinen yhteisymmärrys turvaa Ylen tulevaisuuden.)

Yle-vero turvasi Yleisradion rahoituksen vuonna 2013 500 miljoonan euron tasolle ja verosta päätettäessä sovittiin vuotuisista indeksikorotuksista, jotka kompensoisivat kustannustason nousua. Kuitenkin keväällä 2014 eduskunnassa sovittiin vuoden 2015 osalta, että Ylen rahoitukseen ei tule indeksikorotusta. Perusteluna todettiin, että myös Yleisradion on säästettävä samalla kun muualla yhteiskunnassa menoja leikataan ja kaupallinen mediakenttä on taloudellisissa vaikeuksissa.

Rahoituksesta päätettäessä Yleisradion rooli jäi pitkälti ennalleen ja yleisradiolaikiin tehtiin lähinnä kosmeettisia muutoksia. Ehkä tärkeimmät näistä olivat, että laissa ei enää puhuta täyden palvelun televisio- ja radio-ohjelmistosta, vaan tämä määritelmä on korvattu sanoilla ”monipuolinen ja kattava”. Lisäksi yhtiötä velvoitettiin aikaisemmin mainittujen ”tuottamisen, luomisen ja kehittämisen” lisäksi myös ”säilyttämään” kotimaista kulttuuria, taidetta ja virikkeellistä viihdettä. Lasten lisäksi ohjelmistoja velvoitettiin jatkossa suuntaamaan myös nuorille. (Laki Yleisradio Oy:stä).

Lain uudet vaatimukset Yleisradion lienee ollut helppo täyttää, sillä käytännössä laki enemmänkin päivitti jo olemassa olevia Ylen toimintoja. Esimerkiksi Ylen Elävä arkisto on mitä suurimmassa määrin kotimaisen kulttuurin säilyttämistä, nyt vain aikaisempaa helpommin saatavilla kansan katsottavaksi ja kuunneltavaksi. Nuorten ohjelmisto puolestaan ei Ylessä ole ainakaan vähentynyt viime vuosina.

Rahoituksen uudistaminen näyttää olleen eduskuntaryhmien puheenjohtajien keskeinen tehtävä, joten yhtä vähälle kuin julkisen palvelun yhtiön roolin pohtiminen jäi, jäi myös yhtiön valvonnan muuttaminen. Myös tässä asiassa muutokset lakiin ovat lähinnä kosmeettisia ja lisäksi erittäin tulkinnallisia. Uusi lakiteksti velvoittaa Yleisradiota ainoastaan suorittamaan ennakoarvioinnin uusista palveluista ja siitä, kuuluvatko ne julkisen palvelun yhtiön toimenkuvaan. Ennakoarvion tekee

käytännössä eduskunnan nimeämä virkamies sekä Ylen hallintoneuvosto. Ennakoarvio pitää tehdä, jos uusilla palveluilla tai toiminnoilla on ”vähäistä suurempaa vaikutusta tarjolla olevien sisältöpalveluiden kokonaisuuteen” (Laki Yleisradio Oy:stä).

Vaikka Yleisradion rahoitus onkin nyt turvattu, jatkuu keskustelu Yleisradion roolista edelleen kiivaana. Jo päätös Yle-veron asettamisesta otettiin myrskyisästi vastaan joulukuussa 2011, mutta koska tämän tutkimuksen tavoitteena ei ole arvioida tuolloin käytyä keskustelua, todettakoon, että argumentit kaupallisen median kentältä olivat pitkälti samankaltaisia, kuin jo edellisellä vaalikaudella käydyssä keskustelussa, jota tässä työssä on analysoitu.

Yle-vero antaa kaikille kansalaisille ja kaupallisille kilpailijoille myös tietyllä tavalla oikeutuksen arvostella julkisen palvelun yhtiötä. Keskustelu ryöpsähtää käyntiin milloin mistäkin aiheesta, sillä luonnollisesti koko kansaa on vaikea miellyttää. Toisaalta moni saattaa olla myös tyytyväinen aiempaa tv-lupamaksua huomattavasti pienempään Yle-veroon. Samalla myös yhä useampi myöntää, että teknologian kehittyessä lähes jokainen jossain muodossa kuluttaa Yleisradion sisältöjä, vaikka ei esimerkiksi tv-vastaanotinta omistaisikaan.

Keskustelusta voi kuitenkin myös päätellä, että Yleisradion roolin pohtiminen jäi kesken ja rahoitusmallin jalkoihin päätöstä tehtäessä. Julkisen palvelun yhtiön roolin rajaaminen on hankalaa ja mielipiteitä on monia, joten työ jätettiin tekemättä. Samoin yhtiön valvonta on edelleen sen omissa käsissä ja hallintoneuvoston vastuulla. Mitään ulkopuolista valvontaa ei Yleisradiolle tullut, vaikka ennakoarviovelvoite asetettiin ja lisäksi Viestintäviraston valvojan roolia täsmennettiin sekä hallintoneuvoston raportointia eduskunnalle korostettiin.

Eduskunnassa sen sijaan on ollut halua tulkita yleisradiolakia aiempaa tiukemmin. Toimittajataustainen kansanedustaja Sanni Grahn-Laasonen (kok.) nosti kirjallisessa kysymyksessään esiin Veikkauksen roolin Ylellä lähetettävissä Lottoarvonnoissa. Viestintävirasto tekikin keväällä 2013 uudistettuun Yleisradiolakiin perustuen päätöksen, että Veikkauksen lottoarvonnot ovat sponsoroitua ohjelmaa ja siten yleisradiolain vastaisia (Viestintävirasto, 14.5.2013, Viestintävirasto kiel-

tää Lottoarvonnan lähettämisen Ylen kanavilla). Veikkaus kilpailutti ohjelmat uudelleen ja arvonnat siirtyivät kesällä 2013 kaupalliselle MTV:lle.

Jatkona tälle päätökselle Viestintävirasto päätti keväällä 2014, että myös raviohjelmat ovat sponsoroitua ohjelmaa, sillä niissä Yleisradion kumppanina on ollut toto-pelejä järjestävä yhtiö. Myös tämä yhteistyö katkeaa tulevaisuudessa. (Viestintävirasto, 15.4.2014, Viestintävirasto kieltää sponsoroitujen raviohjelmien lähettämisen Ylen kanavilla 1.10.2014 lähtien.)

Toisaalta uuden lain myötä Yle on selkeästi pyrkinyt parantamaan julkista palveluaan. Yhtiö on esimerkiksi aloittanut venäjänkieliset uutiset televisiossa, sillä venäjänkielinen vähemmistö Suomessa kasvaa koko ajan. Parhaimmillaan Yle-vero ja sen aiheuttama uusi mielenkiinto Yleisradion tarjontaa kohtaan voikin toimia kirittäjänä yhtiön palveluille. Tosin tässäkin asiassa kaupallinen media ehti ensin opastamaan Yleä, sillä Helsingin Sanomat kirjoitti jo helmikuussa 2009 pääkirjoituksessaan, että venäjänkielisen uutistarjonnan tuottaminen sopisi juuri julkisen palvelun yhtiölle.

Venäjänkielisten palvelu on juuri sitä julkista palvelua, johon Yleisradion tulisi nykyistä enemmän panostaa. Nyt Yle lähettää radiossa venäjänkielisiä uutisia neljä kertaa vuorokaudessa. Niiden lisäksi se lähettää teemaohjelmia ja suomen kielen opetusohjelmia. Lapsille ohjelmia ei ole, eikä televisiossa ole venäjänkielistä tarjontaa lainkaan. (HS, 26.2.2009, Venäjänkielisistä syytä pitää huolta.)

Mikä sitten on aiheuttanut kaupallisen median ja julkisen palvelun yhtiön vastakkainasettelun kärjistymisen juuri nyt?

Osaltaan syynä on 2000-luvulla tapahtunut tekninen murros, joka on käytännössä ajanut eri yhtiöt kilpailemaan samalla alustalla. Kun sekä kaupalliset toimijat että julkisen palvelun yhtiöt julkaisevat huomattavan suuren osan sisällöstään verkossa, on kilpailu väistämätöntä. Ennen kuvaa ja ääntä välittänyt tv- ja radioyhtiö julkaiseekin nyt tekstiä ja kuvaa ja ääntä verkkosivuilla. Ennen ainoastaan printtilehtiä julkaisseet lehtikonsernit julkaisevat samalla tavalla tekstiä, ääntä ja kuvaa

verkossa. He yrittävät saada verkosta myös korvaavia tuloja hiipuville tilaus- ja ilmoitustuloille. Vastakkainasettelu on väistämätöntä.

Toinen, syvällisempi syy, on ajattelutavan muutos. Julkisen palvelun tuottamisen malli on murroksessa Suomessa ja koko Euroopassa. Perinteinen pohjois- ja keskieurooppalainen malli, jossa julkisen palvelun yhtiöt ovat olleet vahvoja, on murtumassa. Liberaali malli eli angloamerikkalainen malli ja etenkin amerikkalaisella korostuksella on työntymässä esiin entistä enemmän. Tässä mallissa julkisen palvelun yhtiötä halutaan rajata mahdollisimman tarkkaan. Kaupallisen median annetaan äärimmilleen viedyssä mallissa hoitaa mahdollisimman paljon tiedonvälitystä, kun taas julkisen palvelun yhtiölle halutaan jättää lähinnä ohjelmatuotanto, jossa suuriin katsoja- ja kuuntelijalukuihin ei päästä.

Tulevaisuus näyttää, mihin erilaisten mallien kamppailu Suomen mediamaailmaa vie. Vaikka liberaalin mallin vaikutteet lisääntyisivät, on nähtävissä myös puheenvuoroja, jotka puolustavat vahvaa julkisen palvelun ohjelmatoimintaa. Näissä puheenvuoroissa yleensä tulee esiin ohjelmien laatu; vastapainona kaupallisten kanavien viihdepainotteiselle ohjelmistolle halutaan myös älykästä ja informatiivista ohjelmatuotantoa.

Samaan aikaan kun julkisen palvelun yhtiöt ovat laajentaneet tarjontaansa verkkoon, on kaupallinen media, erityisesti sanomalehdistö, osittain siirtänyt omia palveluitaan verkkosivuillaan maksumuurin taakse. Näin ovat toimineet esimerkiksi Helsingin Sanomat ja Kesksuomalainen. Moni sanomalehti puolestaan tuottaa verkkosivuilleen vain lyhennelmät uutisistaan ja pidemmät artikkelit julkaistaan ainoastaan maksullisessa paperilehdessä.

Vaikuttaa siltä, että kuluttajat vähitellen oppivat uudelleen arvostamaan hyvin toimitettua ja taustoitettua journalismia. Samalla huomataan, että journalistisen työn tulokset eivät voi olla ilmaisia, vaan niistä on maksettava joko veron muodossa tai tilausmaksuina.

KIRJALLISUUS

Tutkimusaineisto (ne artikkelit, joihin on viitattu):

Aamulehti, 12.2.2008–12.3.2010

Päättämättömyys Ylen rahoista uhkaa Kaurismäen elokuvia, 23.1.2010.

Seppälä, Juha: True Blood, 31.10.2009.

Verokarhu ylen uusin ystävä, 8.4.2009.

Ylen Areena on luvallista palvelua, mutta vaikkapa pelit olisivat liikaa, 3.7.2009.

Yle-poliitikot heräilevät, 5.9.2009.

Helsingin Sanomat, 12.2.2008–12.3.2010

Jungner haluaa lisää rahaa, 5.5.2008,

Kauneuskilpailu silmät kiinni, 5.8.2008.

Kaupalliset lehtiyhtiöt pelkäävät Ylen aikeiden vääristävän kilpailua, 6.5.2008.

Kaupalliset viestimet: Kyse on Yle-maksusta, 24.4.2009.

Mainoksia Yleen enintään urheiluun, 13.2.2008.

Mediavaikuttaja povaa tv-luvan kuolemaa, 19.9.2008.

Nelosta kismittää Yleisradion saama HBO-sopimus, 7.5.2008.

SanomaWSOY ei ole kieltänyt kirjoittamasta Ylestä, 1.3.2008.

Yle aikoo pelastaa suomalaisuuden, 5.5.2008.

Yleisradio maksaa HBO:n ohjelmista miljoonan vuodessa, 8.5.2008.

Ylen roolista pitää keskustella, 21.9.2008.

Venäjänkielisistä syytä pitää huolta, 26.2.2009.

Kaleva, 12.2.2008–12.3.2010

Forsman, Carita: Nurinan sijaan pitäisi hyödyntää omaa osaamista, 22.1.2010.

Hujanen, Erkki: Lupamaksua vastaan on lupa odottaa vakavasti otettavia katseita, 5.9.2009.

Kaksi kieltä televisiossakin, 13.11.2009.

Kalevan kanta, 25.4.2009.

Kalevan kanta, PS. 9.4.2009.

Osa urheilusta kaupallisille kanaville, 2.3.2010.

Pentikäinen: Yle-maksu oli susi jo syntyessään, 11.3.2010.

SDP:ssä ollaan tyrmistyneitä Ylen hallintomallista, 9.3.2010.

STT kysyy EU:n kantaa Ylen ilmaisesta uutisjakelusta, 10.3.2009.

Yle ei voi elää umpiossa, 14.9.2009.

Yle-palaute meni perille, 10.3.2010.

Yle pysyköön lestissään, 9.3.2009.

Kauppalehti, 12.2.2008–12.3.2010

EU-komissio lyö pisteen Ylen hallintoneuvostolle, 2.7.2009.

EU suitsii yleisradioita, 3.7.2009.

Jaakkola, Juha: Tehdään pakosta hyve, 30.12.2008.

Lindénin poukkoilu nostaa tv-lupamaksun 250 euroon, 12.3.2010.

Mediamaksu ei lakkaa hiertämästä, 25.5.2009.

”Mediamaksu huolellista työtä”, 4.6.2009.

Mediamaksu vastatuulella, 1.10.2009.

Mikä olisi Ylen rooli?, 5.5.2009.

”Ministeriltä loppuivat voimat”, 12.3.2010.

Pari kysymystä kaippaa edelleen vastausta Ylen rahoituksessa, 26.6.2009.

Pienyrittäjät vaativat Yle-maksun poistamista, 14.10.2009.

Poliitikkojen ote Ylestä voi kirvota, 3.7.2009.

Tv-luvan tilalle ehdotetaan talouskohtaista mediamaksua, 24.4.2009.

Yle-asioissa edistystä, 2.10.2009.

Yleisradiossa vielä paljon viritettävää, 10.3.2010.

Yle-maksu ratkeaa parissa viikossa, 10.3.2010.

Yrittäjät kritisoivat Yle-veroa, 27.4.2009.

Yrittäjät tyytyväisiä Yle-maksun porrastukseen, 2.10.2009.

Yrittäjät vaativat Ylen rahoittamista budjetista, 26.6.2009.

Keskisuomalainen 12.2.2008–12.3.2010

Kansa rahoittaisi verovaroista, 19.8.2009.

Lehti runttaa mediamaksun, 21.8.2009.

Nyt mennään taas kohti valtion omistusta, 24.10.2008.

Radio Keski-Suomen valppaus heikentynyt, 20.2.2008.

Yle ja lehdistö ovat todellisessa periaatesodassa, 14.3.2009.

Yle lisää väkeä maakuntiin, 29.4.2008.

Ylen ja sanomalehtien yhteyttä voidaan tiivistää, 3.5.2008.

Ylen kumma ehdotus, 11.2.2010.

Ylen tunku mainosmediaan saattaa johtaa oikeussotaan, 18.1.2009.

Yle-pakkovero olisi erikoinen etuoikeus, 25.4.2009.

Kirjallisuus:

Carlsson, Ulla & Harrie, Eva (toim.) (2010): Nordiska public service –medier i den digitala mediekulturen. Göteborg: Nordicom.

Ekman-Salokangas, Ulla, Aalto, Eeva-Liisa, Salokangas, Raimo (toim.) (1988): Suomen lehdistön historia 5: Hakuteos Aamulehti – Kotka Nyheter. Kuopio: Kustannuskiila.

Hallin, Daniel C. & Mancini, Paolo (2004): Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics. New York: Cambridge University Press.

Hellman, Heikki (2012): Koko illan ilo? Kolmoskanava ja television kaupallistuminen Suomessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lyytinen, Eino & Vihavainen, Timo (1996): Yleisradion historia 1926-1949. Helsinki: Yleisradio.

Paukku, Eero (2004): Yleisradio, julkinen palvelu ja sananvapaus. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla pdf-muodossa: [<URL:http://www.lvm.fi/fileserver/23_2004.pdf.>](http://www.lvm.fi/fileserver/23_2004.pdf).

Salokangas, Raimo (1996): Aikansa oloinen: Yleisradion historia 1949–1996. Helsinki: Yleisradio.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo (1998): Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia. Helsinki: Edita.

Yleisradio Oy:n julkinen palvelu ja rahoitus. Työryhmän loppuraportti, (2009). Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla pdf-muodossa: [<URL:http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=339549&name=DLFE-7524.pdf&title=Julkaisu%2023-2009>](http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=339549&name=DLFE-7524.pdf&title=Julkaisu%2023-2009).

Verkkolähteet:

Alma Median yrityshistoria, [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: [<URL: http://www.almamedia.fi/yritystietoa/historia/#/>](http://www.almamedia.fi/yritystietoa/historia/#/).

Hallituspuolueet sopivat yleisradiomaksusta ja Ylen valvonnan uudistamisesta, 1.10.2009: Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: [<URL:http://www.lvm.fi/tiedote/916791/hallituspuolueet-sopivat-yleisradiomaksusta-ja-ylen-valvonnan-uudistamisesta>](http://www.lvm.fi/tiedote/916791/hallituspuolueet-sopivat-yleisradiomaksusta-ja-ylen-valvonnan-uudistamisesta).

Julkinen palvelu ei saa uhata moniarvoisuutta, 20.3.2009: Sanomalehtien Liiton kannanotto. [viitattu 25.11.2009]. Saatavilla www-muodossa: [<URL:http://www.sanomalehdet.fi/medialle/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet_2009/20.3.2009_julkinen_palvelu_ei_saa_uhata_moniarvoisuutta>](http://www.sanomalehdet.fi/medialle/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet_2009/20.3.2009_julkinen_palvelu_ei_saa_uhata_moniarvoisuutta)

Keskisuomalainen ostaa Suomen Lehtiyhtymän, 26.3.2013: Keskisuomalaisen uutinen. [viitattu 25.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: [<URL:](#)

<http://www.ksml.fi/uutiset/kotimaa/keskisuomalainen-ostaa-suomen-lehtiyhtymän/1311009>>.

Laki Yleisradio Oy:stä, [viitattu 25.11.2009 ja 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>>.

Ministeri Kiuru: Parlamentaarinen yhteisymmärrys turvaa Ylen tulevaisuuden, 16.12.2011: Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.lvm.fi/tiedote/1280704/ministeri-kiuru-parlamentaarinen-yhteisymmarrys-turvaa-ylen-tulevaisuuden>>.

Lindén asetti työryhmän uudistamaan ylen rahoitusta, 12.2.2008: Liikenne- ja viestintäministeriön tiedote. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.lvm.fi/tiedote/818573/lind-n-asetti-tyoryhman-uudistamaan-yleisradion-rahoitusta>>.

Mikael Pentikäinen Sanomalehtien Liiton johtoon, 22.1.2009: Sanomalehtien Liiton lehdistötiedote. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.sanomalehdet.fi/medialle/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet_2009/22.1.2009_mikael_pentikainen_sanomalehtien_liiton_johtoon>.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma (2011). [viitattu 3.5.2014]. Saatavilla pdf-muodossa: <URL: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>>.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma (2007). [viitattu 3.5.2014]. Saatavilla pdf-muodossa:<URL: <http://valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/aiemmat-hallitukset/vanhanenII/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>>.

Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2012 levikin mukaan: Sanomalehtien Liitto. [viitattu 24.4.2014]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/levikki/suomen_10_suurinta_sanomalehteä_levikin_mukaan?fontsize=1.1>.

Yleisradion arvot, [viitattu 25.11.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<[URL:http://www.yle.fi/yleista/arvot.shtml](http://www.yle.fi/yleista/arvot.shtml)>.

YLEn kokonaisuudistus jatkovalmisteluun, 11.3.2010: Liikenne- ja viestintämisteriön tiedote. [viitattu 7.10.2010.]. Saatavilla www-muodossa:

<[URL:http://www.lvm.fi/tiedote/1150286/ylen-kokonaisuudistus-jatkovalmisteluun](http://www.lvm.fi/tiedote/1150286/ylen-kokonaisuudistus-jatkovalmisteluun)>.

Viestintävirasto kieltää Lottoarvonnan lähettämisen Ylen kanavilla, 14.5.2013:

Viestintäviraston tiedote. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa:

[URL:https://www.viestintavirasto.fi/viestintavirasto/ajankohtaista/2013/viestintavirastokieltaalottoarvonnanlahettamisenylenkanavilla.html](https://www.viestintavirasto.fi/viestintavirasto/ajankohtaista/2013/viestintavirastokieltaalottoarvonnanlahettamisenylenkanavilla.html)>.

Viestintävirasto kieltää sponsoroitujen raviohjelmien lähettämisen Ylen kanavilla 1.10.2014 lähtien, 15.4.2014: Viestintäviraston tiedote. [viitattu 23.4.2014]. Saatavilla www-muodossa:

<[URL:https://www.viestintavirasto.fi/viestintavirasto/ajankohtaista/2014/viestintavirastokieltaasponsoroitujenraviohjelmienlahettamisenylenkanavilla1.10.2014lahtien.html](https://www.viestintavirasto.fi/viestintavirasto/ajankohtaista/2014/viestintavirastokieltaasponsoroitujenraviohjelmienlahettamisenylenkanavilla1.10.2014lahtien.html)>.

Artikkelien jakaantuminen aineistossa

Aamulehti	37
Helsingin Sanomat	67
Kaleva	28
Kauppalehti	24
Keskisuomalainen	28
yhteensä	184

Jutut osastoittain lehdissä							
Aamulehti	pääkirjoitus	kotimaa/uutinen	talous	kulttuuri	toimituksen kolumni	STT	yhteensä
2008	1	1			3	2	7
2009	5	10	1	1	1	5	23
2010	1	3		1	1	1	7
Yhteensä	7	14	1	2	5	8	37
Helsingin Sanomat	pääkirjoitus	kotimaa	talous	kulttuuri	toimituksen kolumnit	STT	yhteensä
2008	2			16			18
2009	6	5		23		4	38
2010	1	3		4		3	11
Yhteensä	9	8		43		7	67
Kaleva	pääkirjoitus	kotimaa	talous	kulttuuri	toimituksen kolumnit	STT	yhteensä
2008				1		2	3
2009	5	2			1	12	20
2010	2				1	2	5
Yhteensä	7	2		1	2	16	28
Kauppalehti	pääkirjoitus	kotimaa / uutiset	talous / pörssi	kulttuuri	toimituksen kolumnit	STT	yhteensä
2008		3				1	4
2009	3	9	1			3	16
2010	1	3					4
Yhteensä	4	15	1			4	24
Keskisuomalainen	pääkirjoitus	kotimaa	talous	kulttuuri	toimituksen kolumnit	STT	yhteensä
2008	4	3				2	9
2009	4	3	2	2		3	14
2010		1		1		3	5
Yhteensä	8	7	2	3		8	28

Eri lehtien artikkelit kuukausittain tutkimusaineistossa vuosina 2008-2010

Vuosi 2008	(tammi)	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu	
Aamulehti		1	3		1					1	1		yht. 7
Helsingin Sanomat		1	2	1	4		1	1	4	3		1	yht. 18
Kaleva		1								1	1		yht. 3
Kauppalehti		1					1	1				1	yht. 4
Keskisuomalainen		1	1	1	1					5			yht. 9
Vuosi 2009													
	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu	
Aamulehti	1	2	1	2	5	2	2	1	3	3	1		yht. 23
Helsingin Sanomat	2	1	1	8	1	5	2	2	5	2	4	5	yht. 38
Kaleva		1	3	4	1	2	1		4		3	1	yht. 20
Kauppalehti				2	2	2	3	1		4	1	1	yht. 16
Keskisuomalainen	1	1	3	2	1	1		2				3	yht.14
Vuosi 2010													
	tammi	helmi	maalis										
Aamulehti	1	3	3										yht. 7
Helsingin Sanomat		4	7										yht. 11
Kaleva	1		4										yht. 5
Kauppalehti		1	3										yht. 4
Keskisuomalainen		3	2										yht. 5